

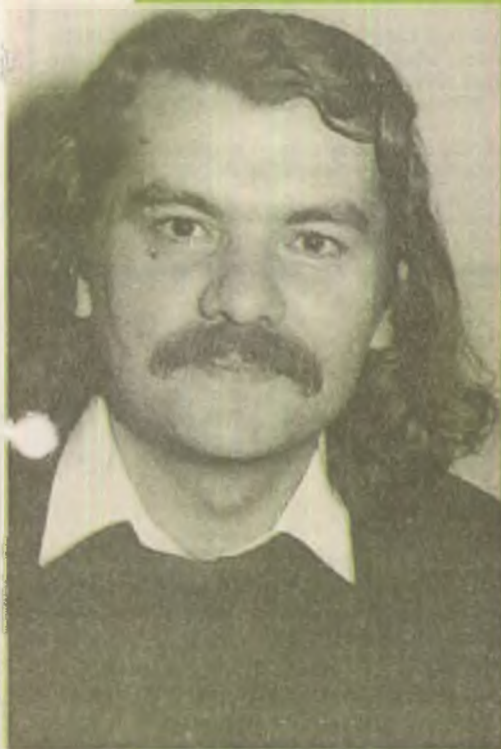
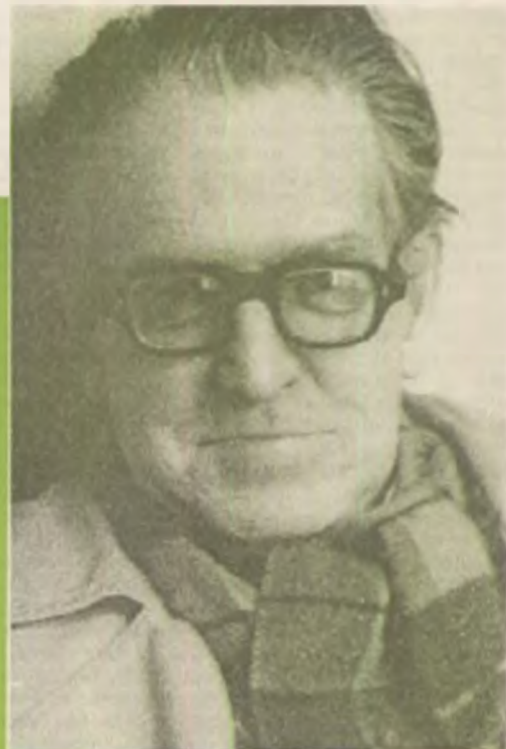
SALA
DE
LECTURĂ

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 13 (312), serie nouă. Miercuri 9 aprilie 1997. Preț: 1.000 lei

alexandru george

**și ficțiunea
identității scrisului**

ion stratan

***ELEGIILE
DIN «TITULESCU»***

viorel dianu

SCRISORILE

ORACULARE

SFÂNTUL ZONGORIST

Adrian Păunescu n-a suportat niciodată umbra în care l-a împins mereu caracterul său, nu neapărat și oamenii. Că aceștia, slavă Domnului, te taxează, de obicei, când îi calci pe nervi. Păunescu n-a ținut cont de nimic, chiar de pe când s-a ivit în arena literară. Simțind ce clape îi aduceau beneficii, a fost multă vreme aversa care lustruia și hrănea Stejarul din Scornicești. Căci, și cu ajutorul bărcanului, s-a desfășurat în voie tiranul. ●Apoi, în cei șapte ani de pomeni, a devenit o bură și pentru Salcia din Oltenița. Că și aceasta avea nevoie de udătura lui. Așa a început să-i cânte în strună, iar când a simțit că se poate, și prin complicitatea unui gazetar el însuși compromis până în măduva oaselor, a ieșit la rampă (a se înțelege pe unde magnetice) și-a aruncat cenușă în cap, până i-au lăcrimat ochii, și-a redescoperit înfățișarea rămătoriană în oglindă. Ca apoi, cu această imagine permanentă în priviri, să intre, fără complexe (!) în politică. S-a visat chiar președintele unei țări, căreia îi întorse în multe rânduri spatele. ●Nu numai că n-a ajuns staroste la Cotroceni, dar și-a îngropat și partidul care l-a alăptat o vreme. Firește, cei lucizi și-au dat seama că mizează pe o mână moartă și de-accea au făcut vânt tinichelei din coada (capul) pesemiștilor. Tot cam în aceeași vreme l-au părăsit și aceia care-i finanțau, în taină, lițuicile - acelea îndreptate împotriva democrațiilor. Doar în postura cozilor de topor s-a simțit ca în sânul lui Avraam. ●Acum, în locul cotidianului **Vremera**, foaie a roșcaților și trandafirilor, sărăcit (!) peste noapte, editează un fel de manifest, în care doar el mai încape, dar nu în formă naturală. Scara pare să fie 1/10. Ei bine, singurul lui cititor consecvent pare să fie Marius Tucă, moderatorul de la **Antena 1**, ale cărui orientări și limite se desfășoară sub zăbalele bărcanului. Ori de câte ori își începe **recitalul**, tucarinul se adapă din opera lăbărtatului poet, căci la orice sac se găsește mereu și petiucel. Austeritate mare prin părțile lor! ●In aceste circumstanțe, Păunescu simte nevoia să se exprime mereu, orice impresie ar face. Or, se știe pe ce cărți joacă. Ultima lui ispravă s-a constituit într-o vizită (de lucru? de inspirație? de recunoaștere? de refacere a imaginii? de alungare a plictiseli?) în tabăra fotbalistilor români, în pregătiri pentru meciul cu Lituania. Dar nu s-a prezentat singur, ci a luat cu sine și vreo doi zongoristi, câți i-au mai rămas din campaniile lui triumfale de altădată. Cică, pentru a destinde atmosfera (ca și când ploua și-n încăperile tricolorilor!), dacă nu cumva se crede vreun Petruche Lupu, sfântul de la Maglavit, chemat pe front să îmbărbăteze ostașii în vederea noilor bătălii. În noua sa ipostază, cea mai potrivită din câte ne dăm seama, ar putea căpăta și ceva parale, dar numai dacă ar băntui pe la bălciuri, iarmaroace și distracții în aer liber. Căci nu are nevoie de vreo monajerie, el însuși o poate suplini, fără prea mari eforturi, și pe mulți copii ar putea să-i oprească din plâns, mai ales în aceste condiții grele. La locul potrivit, trebuie plasat Păunescu potrivit!

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Lucașăru

Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*), Marius Tupan (*redactor Șef*), Ioan Es. Pop (*secretar de redacție*), Alexandru Spănu (*redactor*), Ion Cucu (*fotoreporter*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:

FUNDAȚIA LUCAȘĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară.
Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția
2048.

GENERAȚII PIERDUTE

de NICOLAE PRELIPCEANU

Ne începem viețile sub semnul învățării și ni le sfârșim sub acela al uitării, prin slujbe care nu ne mai lasă timp nici pentru lecturi leneșe, necum să mai învățăm ceva, fie și de la viață. Ba nu, de aici mai învățăm câte ceva, dar incomparabil cu ceea ce venise din cărți.

Îmi aduc aminte în ce cult al cărții, al înțelepciunilor cuprinse în ea, am trăit câteva bune zeci de ani, mai precis două, și-n ce-am nimerit trebuind să-mi câștig traiul de zi cu zi, pur și simplu pentru că nu sunt beneficiarul vreunei averi moștenite, care să-mi permită să-mi urmez destinul trasat inițial.

În aceste enunțuri, cul e impersonal, el poate fi **dumneavoastră, ei, tu, noi**. Căci mai tuturor ni se inoculează, în familie și-n școală, de la început, cultul învățării, al cărții. Sau, în fine, multora dintre noi.

Pe urmă, după ce anii trec și diplomele, cică absolut necesare practicării diverselor profesii, sunt adjucecate, lectura devine un teritoriu intangibil, ceva precum America pentru mulți dintre noi, ori chiar precum continentul de la antipodi. Aveam Oceania în casa mea și nu știam! Sigur, din când în când (și în doze homeopatiche), mai puneam piciorul - rareori îmi duceam și mintea - în acel continent de neatinș.

Acum, cărțile au rămas undeva într-o altă viață, mai fericită și mai limpede. Și când le văd pe cele ce-mi sunt, și ca preț, inaccesibile, pe tarabe, am senzația pe care mi-o dădeau filmele de călătorii de la un canal, prea scump și el pentru compania mea de cablu TV.

Dar ce mi se pare și mai trist e că în lumea în care suntem siliți să trăim, împreună, oameni de foarte diverse formații, nici măcar așa, teoretic, înțelepciunea cărților nu e stimată sau nu pare a fi. De aceea, am avut o tresărire de confort regăsit când, zilele trecute, cineva care se ocupa numai de industrie și de comerțul care derivă din ele, a recunoscut numele unui profesor englez, istoric și filolog, lansându-se într-o serie de elogii pe care eu nu mi le-aș fi permis, de teamă să nu devin ridicol.

Dar asta se întâmplă rar, atât de rar încât nu mai pot spera la o altă dată nici dacă aș mai avea câteva zeci de ani de trăit.

De altfel, se pare că generațiile mai noi nu mai sunt ridicate în cultul înțelepciunii și al cărții, cel puțin așa se vede la televizor și la radio, unde chiar și limba română e, de prea multe ori, groaznic stâlciată. Cât despre cultură, ce să mai vorbim?

Toate acestea n-ar fi rele, dacă n-ar fi trebuit să ne schimbăm de mai multe ori viața, o dată miștind prin omisiune, adică tăcând asupra adevăratelor noastre opinii despre comunism/ comuniști, a doua oară începând să o spunem în gura mare, după zeci de ani de tăcere, și trebuind să ne reorientăm viețile în mod brutal.

Suntem, sigur, pentru schimbare, dar cine știe ce traume se petrec în sufletele celor care o suportă. Mai ales în ale celor ce se schimbă, de la carte la faptă, de la înțelepciune la acțiune.

acolade

BĂTĂLIA PENTRU IMAGINE (I)

de MARIUS TUPAN

Invitat de Daniela Zeca la o emisiune literară, printre alte întrebări, mi s-a pus și aceea care privește evidențierea textelor și imaginilor în revista noastră. Trebuie să recunosc că nu m-a surprins. E clar că va veni într-o zi, de vreme ce chiar noi, redactorii de la **Lucașăru**, o stimulam de vreo trei ani, renunțând la ierarhii prestabilite și, de cele mai multe ori, artificiale și forțate, pentru a repune în circulație (n-am spus în drepturi!) și alte nume, pentru a reconsidera tabloul valorilor, în literatură, mereu schimbător.

Făcând o paranteză, am admis, imediat după '89, că nu o revoluție ca a noastră a operat în sistemul axiologic, cum s-au exprimat condeieri grăbiți, oferind exemple de scriitori supraevaluați în regimul comunist (observabili cu ochiul liber), ci numai ivirea unor opere importante obligă statisticienii de protocol să-și reconsidere opiniile. Ei bine, în cei șapte ani de democrație, surprizele n-au lipsit. Pe de o parte, în ciuda previziunilor pesimiste, avem o literatură de sertar, și nu de o calitate îndoicnică, iar, pe de alta, generația de mijloc, în plină forță creatoare, și-a tipărit remarcabile cărți, chiar dacă unii comentatori, orbiți de patimi clamoroase și lecturi striate, nu reușesc încă să le vadă și să le comenteze în afara clanului pe care-l servește. Apoi, mai descoperim o a treia ipostază: oricât ar fi de protejată, nu poate fi omisă. Scriitorii de top, răsfățați în presă de vreo trei decenii, au

stabilit, în perioada pomenită, eșecuri răsunătoare, multe trecute cu vederea, ocolite de reviste, dar, îndeosebi, de confrății care nu vor să creadă că, descori, miturile se mai și destramă. E dreptul lor să se manifeste, în modul ce-i avantajează (!), dar știm cu toții că istoria, în general, și istoria literară, în special, nu pot fi influențate decât pentru perioade scurte de timp. Căderile de la palier superior sunt mult mai dureroase decât celelalte.

Dar să revenim la ideea care ne-a determinat să scriem aceste acolade. Autori dotați, fie că trăiesc într-o discreție contagioasă, fie că n-au ce oferi la schimb (!) - nu exagerăm cu nimic când afirmăm tranșant poziția lor - sunt uitați (cu premeditare), absentează din listele prezentate de obicei anual, rar comentați, fiindcă înaintea lor, prin mijloace neortodoxe, apar aceia care, în loc să lupte cu tema și cuvântul, duc o bătălie pentru propria imagine, convingși că victoriile, efemere firește, le vor spulbera definitiv anonimul. Câți mai sunt dispuși acum să evalueze cum s-ar cuveni operele ivite la un moment dat în bursa de valori? Foarte puțini și cu metode ce nu conving întotdeauna. Patronul spiritual a cam dispărut, școlile literare nu-s acreditate încă, iar forțarea unor porți, de obicei în haită, stârnește amuzamentul, când nu consemnăm ridicolul. Dar descoperim și alte ipostaze, despre care vom vorbi în numărul viitor.

PAMELA HARRIMAN (ADEVĂRATUL OCCIDENT)

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

S-a născut în Anglia, într-o familie nobilă, și-a împlinit existența în calitate de cetățean al Statelor Unite și a părăsit această lume pe când se afla la Paris. „Drumurile spre Hades sunt aceleași de oriunde”, spuse Anaxagora - nu este însă totuna cum se sfârșeste drumul omului în lumea terestră; „dă, Doamne, fiecărui a sa moarte”, spune Rainer Maria Rilke. Pamela Harriman a intrat cel mai pur spirit al Occidentului, prin întreaga sa existență precum și prin clipa și locul morții sale. Se împlinesc două luni de la trecerea ei în neființă - după ce s-a stins zgomotul și furia tragediei moderne, a agitației, ca totdeauna ex-centrică și falsă, a mediilor, ea merită grija noastră, pentru a nu pierde marele model de cultură și politică inclus în existența sa; o pot spune - oricât de rar mă hotărâsc la confesiuni - întrucât sunt unul dintre acei privilegiați (și chiar prin aceasta puțin) care știu cu adevărat ce a însemnat Pamela Harriman și au datoria să o scrie.

petrecut prima parte a vieții ca o persoană aparținând celei mai înalte societăți britanice, franceze, americane, internaționale; s-a afirmat ca inițiatoră a unei mari mișcări politice ale cărei consecințe marchează astăzi și în viitor nu numai țara sa - Statele Unite - ci și relațiile internaționale la nivel global și și-a dedicat ultimii ani ai unei vieți, care în mod firesc ar fi trebuit să fie cu mult mai lungă, activității de ambasador american în Franța. După cum se poate constata, condiția Pamelei Harriman s-a descris continuu prin realizări, sau conjuncturi, de o superbă complexitate, demnitate, aparență și de un conținut cu adevărat imperiale - simbol pentru trei civilizații, a ilustrat eleganța de imperiu a fiecăreia dintre acestea. Născută în 1920, reprezentă, fără goluri și fără rest, trecutul culturii euro-atlantice, rafinamentul, potențialul și nemurirea acesteia; foarte vitală, foarte inteligentă și conștientă activă, era o ființă a prezentului; de o mare frumusețe - cu nimic alterată de timp - prin proiectele sale politice și de cultură, aparținea viitorului. A fost un mare ambasador într-un sens integral, pe care astăzi s-ar părea că prea puțin îl mai înțeleg.

Acum doi sau trei ani Muzeul Național de Artă din Washington a găzduit o minunată expoziție a barocului portughez. Între alte opere inestimabile, figura acolo și

calcașca unuia dintre ambasadorii Portugaliei pe lângă Sfântul Scaun - o adevărată minune a artelor decorative din secolul al XVI-lea, dar și a sculpturii în sensul cel mai complet și mai autentic al termenului, făcută să circule pe străzile Cetății Eterne, spre uimirea neîndoieabilă a romanilor, a pelerinilor și a lumii. Un manual francez de diplomație din secolul trecut descrie audiența unui ambasador venețian la Sultan, pe vremea lui Soliman Magnificul. Ce s-ar mai putea asemui cu desfășurarea completă a formațiilor de ieniceri, cu solemnitatea curții otomane, cu sutele de care ce aduc darurile (pur protocolare) ale dogelui, dedicate marelui Sultan, părând să poarte, prin mișcarea unui singur gest suveran, mai multă avuție decât tributul țărilor de aur într-un deceniu. Cu multe sute de ani înainte, ambasadorii lui Harun al Rashid aduc în dar lui Carol cel Mare o cruce (nu o semilună, ci o cruce) din diamante și rubine (acum în muzeul din Reims). În Veneția secolului al XVIII-lea, Jean Jacques Rousseau rămâne o vreme ca secretar al ambasadei Franței; el reușește să își vadă ambasadorul cu adevărat o singură dată, primit fiind în timpul toaletei de dimineață a acestuia. Există, desigur, o mare varietate de modele ale marilor ambasadori - ambasadorul Republicii Franceze, republica Marii Revoluții, pictat de Goya, Benjamin Franklin, modestul, genialul și victoriosul Franklin, sau Talleyrand însuși, la sfârșit de viață, ambasador la Londra al ultimului suveran, de care diplomatul s-a folosit pentru binele și gloria Franței. Trebuie spus acum chiar, ambasadorul englez în Franța seosește la bordul unui crucișător al Marinei Majestății Sale Britanice. A existat în Pamela Harriman câte ceva din toate marile modele ale singurei diplomații care poartă acest nume ilustru. Lucrul era mult prea bine înțeles de șeful statului american. Într-o recentă dispută asupra depozitarilor, în conformitate cu constituția Statelor Unite, ai suveranității naționale, Bill Clinton afirmă: acest depozitar nu este decât președintele - doar eu ordon comandanților de armate și ambasadorilor.

Pamela Harriman a răspuns marelui meu respect și marii mele admirații cu o prietenie distinsă și desăvârșită - recunoștința mea nu o resimțeam ca recunoștință, pentru că nu era nimic altceva decât tot prietenie.

minimax

SKANDERBEG (III)

de ȘERBAN LANESCU

Cât privește (in)validarea aprecierii cum că societatea românească a început să parcurgă un interval când se va hotărî care pe care (ori așa zisul „diagnostic Skanderbeg”), în primul rând, ce se cuvine a preciza este autenticitatea semnului de întrebare, deci nefiind vorba de susținerea/argumentația persuasiv disimulată a unei aserțiuni, ci într-adevăr de o prezumție, cu tot cu incertanță îndoielă. Căci, pe de o parte, insultându-l și mai dându-i crezare glasului rațiunii la fel după cum și prin interpretarea celor ce se tot întâmplă (atât cât poate fi aflat din mass media, inclusiv bârfa de la om la om), „diagnosticul Skanderbeg” îmi (a)pare corect. Pe de altă parte însă, aceleași semnale impun nu numai circumspecție în sancționarea pozitivă a „diagnosticului”, ci și chiar o altă decodificare. Adică, cedând (cu asumarea îscrurilor aferente) la tentația metaforei, imaginea politică românească ar putea fi asemuită (iar asta îndeosebi datorită prestației/comportamentului Puterii) cu vedele-acelea (de li se mai zice și holograme, parcă) la care, privind dintr-o parte, vezi, bunăoară, un „angel radios”, un „boboc de fecioară”, pentru ca, odată schimbat unghiul de perspectivă, din partea cealaltă să se vadă o baiaderă nurlie, dacă nu chiar de-a dreptul o curvă deșănțată. Deci care este adevărul? Se poate aminti că, *vadă cine ce vrea să vadă*, „fecioara”, sau „curva”? Pentru că, **nu-așa**, cum ar zice, pleosecând din prozeza dentară, vreun politolog brucan, (în de însăși esența domeniului politic **compromisul și ambiguitatea**). Într-adevăr. În principiu, în genere,

așa o fi, și neîndoios că nimic mai greșit într-ale politichiei decât spiritul maniheist ce împinge la extremism, spirit trădat - s-ar putea spune - de formula *care pe care*, ce vine în răspăr cu unitatea neamului, cu pacea socială, cu «Noi suntem români...» și și creștini de când hăul, încă de la sfântul apostol Andrei, fericiți dară, prin tradiție, de morbul social al ochiului/dintelui pentru ochi/dinte etc. etc. Așa s-ar zice. Așa, dar numai dacă, din naivitate sau din prostie, sau (cel mai probabil) demagogie și cu rea voință, se face abstracție de realitate. Realitatea (economică, psihosocială, morală, biologică chiar, și, sintetizându-le pe toate, realitatea politică) generată în România de „regimul Iliescu”, în continuarea și accentuarea dezastrului comunist. Realitate în care, dacă actuala Putere nu se încumetă să opereze **ferm, consistent și consecvent** cu *historiul* Codului Penal, atunci, *salut!*, nu mai rămân decât de constatat (și, pentru cei mulți, de suportat) particularitățile **colapsului istoric al României**. Tocmai dată fiind evidența acestui imperativ, ar fi de *aplaudat* aprecierea președintelui Emil Constantinescu referitoare la prevederile faimosului „punct 8” din „Proclamația de la Timișoara” care, acum, gândite sociologic, se dovedesc într-adevăr perimate. *To'arășii* vizaiți de „punctul 8”, după șapte ani, sunt, fie, unii, cei mai puțin numeroși, marginalizați social și nu mai prezintă nici un fel de interes/pericol (li s-ar mai putea adăuga cazurile excepționale ale *to'arășilor* care într-adevăr s-au *răspopit*). fie, grosul lor (începând cu „emanații”), trebuie - vorba lui Țuțea - tratați cu Codul

Urma să se întâlnească, la un moment dat, cu o persoană cunoscută la foarte celebrul „Tour d'Argent”. Există acolo o piesă cu totul interzisă oricui, o piesă a marii memorii a aceluia loc vechi de patru secole - „masa celor trei împărați”, la care au cinat cândva Wilhelm I (al Germaniei), Țarul Alexandru II cu fiul său, viitorul Alexandru III, prințul Otto von Bismark. Fiind vorba de Pamela Harriman, în chip cu totul excepțional, cei doi au fost așezați o vreme la această masă. Un cunoscut al ambasadoarei Statelor Unite invitat de un mare ziarist, om de cultură, să petreacă o seară în Montparnasse, la „Café le Dome” la ieșire, are bucuria să se regăsească cu aceeași Pamela Harriman, care se afla acolo împreună cu unul dintre primii oameni politici ai autorității americane, în acel moment în vizită oficială la Paris; cu toții s-au întreținut apoi în modul cel mai cordial. Pamela Harriman a jucat în Paris ultimul mare salon în semnul tradiției secolului al XIX-lea, loc de întâlnire al întregii politici atlantice, al întregii culturi ce se alcătuiește și se exprimă în Hollywood și Roma și primul în New York, Paris sau Londra, al tuturor marilor oameni de afaceri, al principalilor bancheri și al întregii nobilimi europene. Pentru motivele despre care am vorbit înainte, m-am aflat uneori, pentru săptămâni întregi, aproape seară de seară la aceste întâlniri, desfășurate în săli ample sau încăperi familiare, în care pereții expuneau Cézanne, Van Gogh, Degas. Statul francez nu distinge prin ordine sau decorații ambasadorii străini în perioada în care se află în funcție; pentru Pamela Harriman s-a făcut o excepție unică. Argumentul a fost marea legătură culturală realizată de ambasadoare între Statele Unite și Franța.

Trecutul, în cazul Pamelei Harriman, a însemnat relația de intimitate cu existența și opera istorică a lui Winston Churchill, cu perioada londoneză a lui Charles de Gaulle, pentru a nu vorbi, desigur, despre numeroși președinți americani și despre cel de-al treilea soț al ei - Averel Harriman. În politica actuală, precum și pentru politica viitorului, Pamela Harriman a realizat legătura efectivă între lumea marilor conducători post-roosevelteni, lumea lui Averel Harriman, Dean Acheson, Charles Bolhen sau George Kennan, și marii lideri democrați tineri de astăzi. Pamela Harriman aparține unei imagini de dincolo de timp. Cu ocazia unei proiecții private (înaintea proiecției publice) a filmului „Rațiune și sensibilitate”, poveste a dramelor unei Anglii tradiționale și riguroase, a spus unui prieten: aceasta este lumea în care am copilărit. Am întâlnit-o însă pe Pamela Harriman la intrarea în biroul unuia dintre cele mai importante personalități franceze, în momentul în care Statele Unite cereau Franței o specială înțelegere într-o problemă foarte complicată. Respectiva cerere a fost satisfăcută.

În ajunul ultimului Crăciun, într-un loc foarte distins al Parisului, a rămas pe gânduri câteva clipe spre a mărturisii apoi că încearcă să își imagineze unde va fi peste exact un an.

A fost atacată cu sălbăticie de publicații, îndeosebi în țara sa, dar a avut respectul sigur al Președintelui Statelor Unite și al soției sale. Putem conchide - socratic și resemnat - că răul nu este altceva decât ignoranță. Dacă însă Occidentul există, aceasta se întâmplă și pentru că a creat ființe asemenea Pamelei Harriman.

Penal. În România, datorită fărâdelegilor asociate „regimului Iliescu”, a fost ratată șansa reconcilierii sociale post-comuniste conținută în „punctul 8”. Dacă în '90 ar fi fost posibilă despărțirea de comunism cu un minim minimorum de represiune, acum este imposibil. Deși greu de acceptat, îndeosebi prin implicațiile sale, această constatare constituie una dintre premisele de care nu se poate face abstracție în prefigurarea viitorilor posibili ai României. Și astfel se evidențiază, imediat, conținutul provocării-și-incertitudinii semnalației de „diagnosticul Skanderbeg”. De-o parte, zicând așa, se află Puterea, dar care acuză eterogenitatea compoziției partinice și „indisciplină” sau fărâșele de primadone ofuscate ale unor lideri, asta pe lângă aportul „profesioniștilor” preluați și menținuți, din considerente ce *nu se văd cu ochiul liber*, în centre de decizie vitale. De partea cealaltă este rețeaua foștilor *to'arășii* care au acumulat fraudulos o mare parte din puterea economică-financiară și, totodată, influențează (acolo unde nu controlează chiar), prin cărdășii mai mult sau mai puțin oculite, funcționarea tuturor instituțiilor statului, parte din mass media și o multitudine de organizații neguvernamentale, fără a fi ferită nici Biserica. Ce ar mai fi de remarcat este că cea de-a doua „tabără” beneficiază de **coeziunea culpabilității**, precumpănitoare față de ciorovăciile din și dintre partidele ce o reprezintă”. Iar „meciu”, din păcate, *a limine*, „meciu” nu se poate încheia cu „remiză”, la fel după cum amânarea (tranzării) deznodământului este păgubitoare numai pentru Putere.

„Drept care, „sindromul pupat Piața Endependenții” ar trebui să constituie motiv de mândrie națională, interpretându-l ca... *semn al înțelepciunii de care mereu a dat dovadă clasa politică în momentele cheie din istoria neamului!*”

Episodul parlamentar cu „cazul Vadim” a fost, dacă mai era nevoie, încă o dovadă a cărdășiei corbilor care, niciodată, ei între ei, nu-și scot ochii.

Nichifor Crainic, MEMORII

Sub egida **Muzeului Literaturii Române** este tipărită ultima parte a memorialisticii acestui scriitor creștin, aruncat de vicisitudinile istoriei din fotoliul ministerial pe drumurile pribegiei, smuls din sânul familiei și din liniștea meditației cărțurărești și zvârlit în temnița Aiudului, obligat apoi la compromisuri politice ancrasante (poate, totuși, de înțeles), în fine, un destin năpraznic nu atât prin lanțul de întâmplări nenorocite care au jugulat omul, cât prin reverberațiile lor în fibra intimă a intelectualului de rasă. În ciuda apăsătoarei atmosfere rememorate, plutește peste paginile lui Crainic un duh de liniște, de împăcare cu destinul; nu este vorba nici pe departe de o cedare, ci de o înțelegere pe viu a ceea ce reprezintă autenticitatea, esențialul vieții; hăituitul Crainic se va afla în contact direct cu lumea simplă și nemistificată a satului transilvan, va trăi, o perioadă, departe de meschinăriile unui univers calp, va pricepe sensul zădărniceii, astfel încât, sub acest aspect, câștigul va fi mult mai important decât toate pierderile la un loc.

Ion Băieșu, ȚARA LUI PAPURĂ VODĂ

Volum antologic de proză scurtă (Editura Minerva, colecția Biblioteca pentru toți), aparținând unui autor gustat din plin în perioada comunistă, mai puțin din decembrie 1989 încoace (de mirare lucru, deoarece, vedem bine, țara a rămas tot a lui Papură Vodă, „domnia” emblematică amenințând a se lăbărta până departe în timp!). Oricum selecția textelor este judicioasă, reușindu-se o imagine exactă atât a universului tematic al scriitorului, cât și a posibilităților sale stilistice. Va rămâne Ion Băieșu ca un scrutător al situațiilor sociale din perspectiva absurdului, un bun mânuitor al fantasticului, un prozator care, chiar dacă nu excelează prin capacitatea analitică, frapează prin simplitatea narativă conjugată cu un excepțional har al construirii dialogului. Va rămâne o individualitate creatoare aproape imposibil de confundat.

Constantin Loghin, ISTORIA LITERATURII ROMÂNE DIN BUCOVINA. 1775-1918.

Suita de prejudecăți referitoare la cultura fraților noștri bucovineni s-a datorat și ne cunoșteam așa de puțin”, remarca marele istoric), pe de altă parte unor idei diversioniste, răspândite de către cozile de topor ale celor două ocupații bucovinene succesive (germană, între 1775 și 1918, și ruso-ucraineană, începând cu anul 1945). Lucrarea profesorului Constantin Loghin (1891-1960), apărută la **Editura Alexandru cel Bun, din Cernăuți** cu sprijinul **Fundației Culturale Române**, vine să demonstreze că „o literatură a Bucovinei a existat”, a existat ca expresie a rezistenței prin cultură la asaltul susținut, precis direcționat: deznaționalizarea. În acest spațiu închis, izolat de țara-mamă, s-a făcut nenețat cultură românească; s-au tipărit cărți în limba română, calendare, lexicoane, gramatici, manuale, chiar opere literare remarcabile. Explicația acestui miracol o oferă tot Nicolae Iorga, ea aflându-se în **instinctul național**, care nu poate fi aneantizat, oricât de brutale sau „subtile” (a se citi: perfide) ar fi tentativele.

Vasile Gavrilesco, CRIMĂ ȘI IUBIRE

Romanul este împărțit în cinci capitole bine întrepătrunse, fiecare dintre ele urmărind câte un destin. Primul capitol îl are ca erou pe Alexandru I. Alexandru, medic plecat pe frontul de răsărit al celui de al doilea război mondial, căzut prizonier la sovietici, chinuit un deceniu și mai bine în străfundurile minelor din Urali; pagini de un sever realism, deseori atroce. Dar mizeria fizică pălește în fața mizeriei morale pe care o traversează Corina, eroina principală a celui de al doilea capitol, nevasta medicului, la început o ființă fără de cusur, devenită - după plecarea soțului pe front - întâi amanta și apoi soția securistului (torționar al lui Alexandru!) Eustațiu, un țigan abject, prefigurare a „omului nou”. Gestul patibular al Corinei va determina târârea în mocirlă socială a celor doi copii abandonți, Ovidiu și Eriadna; în aceste ultime două capitole dramatismul situațiilor atinge cote aproape insuportabile, dar nu avem în față un roman melodramatic, cum s-ar putea crede, ci, mai degrabă, o frescă a decăderii umane contrapusă hieratismului moral. O frescă psihologică, dar și una cu stricte conotații socio-istorice, romanul (**Editura Albatros**) situându-se pe palierul literaturii-avertisment.

Dumitru Nicodim, CASA LUI DAVID

Roman memorialistic și, totodată, roman-rechizitoriu. Trifu Nicodim, tatăl Rautorului, se trage din familia acelor eroi rebrenieni pentru care bucata lor de pământ înseamnă mult mai mult decât însăși existența celor vlăstăriți din carnea și sângele lor. Cu o tenacitate ca și maniacală, Trifu va încerca să-și protejeze proprietatea în fața asaltului colectivizării comuniste, își va pierde liniștea, libertatea, familia, copiii, își va relua - sisific - viața mizeră de mai multe ori de la capăt, pentru ca, în final, să fie ucis în chip misterios. Personajul are în el ceva din caracteristicile eroilor tragediilor antice, fiul-scriitor îi întocmește un fel de rechizitoriu (celălalt rechizitoriu, la adresa regimului comunist prevalând, în pofida situației acestuia în subtext), Trifu este blamabil doar până la un punct, vina esențială căzând pe umerii unui regim politic criminal. Inegală sub aspectul realizării artistice, cartea (**Editura Humanitas**) interesează în cel mai înalt grad ca document

A. C. Grayling, WITTGENSTEIN

După excelențele volume de analiză nesofisticată închinată lui Buddha, Aristotel, Hegel, Heidegger, Socrate, Spinoza, în colecția **Maestri spirituali a Editurii Humanitas** apare tomul consacrat aceluia ultim mare filozof „care nu a urmat un regim universitar strict și ortodox, ca o condiție pentru a fi luat în seamă de comunitatea filozofică”. Precum toate lucrările apărute în prestigioasa colecție, și studiul lui Grayling - tradus de către Gheorghe Ștefanov - urmărește delimitarea coordonatelor principale ale unuia dintre cele mai originale gândiri filozofice, precum și fixarea locului cuvenit acesteia în filozofia analitică a secolului în curs de epuizare. Analiza se axează pe o schemă devenită clasică în exegezele wittgensteineene, anume cea care urmărește evoluția în timp a respectivei gândiri: perioada **gândirii timpurii** are ca centru de focalizare faimosul **Tractatus logico-philosophicus** (1921); perioada cuprinsă între anii 1929 și 1935 înseamnă trecerea de la filosofia timpurie la cea târzie, când sunt abordate problematica limbajului, a sensului, când este pus în discuție conceptul de cunoaștere. Foarte interesante relațiile de influențare și de corijare reciprocă existente între Wittgenstein, pe de o parte, și Russell și Cercul vinez, pe de alta (ultimii separați însă unul de altul).

Supra- sau subdimensionată, influența gândirii lui Wittgenstein asupra ansamblului filozofiei contemporane nu poate fi neglijată: dacă liniile ei de forță pot fi contestate, în nici un caz nu poate fi contestată forța de sugestie a gândirii singularului filozof, care - poate - în poezia conceptuală ar fi realizat mai mult decât în filozofie...

anticariat

Gert Hofmann, DIE KLEINE STECHARDIN, Carl Hanser Verlag, München, Wien, 1994.

Roman apărut postum, deoarece autorul (născut în 1931) s-a stins din viață în vara anului 1993; Gert Hofmann a fost unul dintre cei mai cunoscuți povestitori germani, autor al mai multor romane și proze de mică întindere, distins cu câteva importante premii literare. **Die Kleine Stechardin** este dedicată unui capitol din viața lui Georg Christoph Lichtenberg (1742-1799), un notoriu cercetător al științelor naturii, faimos însă, în plan scriitoricesc, datorită aforismelor sale, pe care și le notase pe tot parcursul vieții în caietele poreclite de el „terfeloage”. Aforismele, pătrunse de spiritul iluminismului, vestejeau intoleranța, dogmatismul, prostia. În roman (se poate achiziționa de la Anticariatul Scala la prețul de 14.000 de lei) este vorba despre o poveste de dragoste petrecută sau imaginată (nu se știe cu precizie) la Göttingen, înfiripată între Maria Dorothea Stechard, fata unor oameni umili, săraci lipiți pământului, și savantul Lichtenberg, în casa căruia tânăra fată de numai 13 ani va ajunge să se mute. Diferența dintre cei doi nu este numai de vârstă (26 de ani!), ci și de fizic, bărbatul, mic și cocosat, fiind la antipodul junilor primi. Totuși, sincer îndrăgostit, el va miza pe bunătațea sa funciară, pe loialitatea sa și... va lăsa timpul să lucreze; timpul va lucra în favoarea sa, cei doi se vor căsători, dar, ca în orice poveste romanțioasă, tânăra nevestă va muri.

În pofida subiectului siropos, romanul nu aparține literaturii sentimentaloid; scopul - urmărit și atins de autor - a fost acela de a reliefa un caracter puternic, imposibil de încovoiat sub povara loviturilor sentimentale. Totuși, este imposibil de ocolit remarca după care Gert Hofmann a aparținut acelei categorii de scriitori care știu să îmbine inteligent vigoarea condeiului cu doza de concesie făcută marelui public.

LUCIAN VASILIU ȘI DEMONUL DISPERĂRII

de MIRCEA A. DIACONU

*Câteva obsesii îi definesc lui Lucian Vasiliu, dincolo de o lentă devenire, și discursul poetic și biografia imaginară. Mai mult decât atât, anumite aspecte marginale ale unor volume sunt reluate și surprinse în maxima lor potențialitate poetică în cicluri de sine stătătoare. Așa, de exemplu, imaginile prenatale din **Fiul Omului** sunt nuanțate de câteva poeme încă din volumul de debut iar **Zeenumund** din ultimul ciclu, inedit, care dă și titlul volumului de acum (**Dincolo de disperare** Ed. Helicon, 1995) era, ca și „mierla de la Casa Pogor”, o figură invocată, alături de numele unor prieteni imediați, încă din textele anterioare. În cazul poeziei lui Lucian Vasiliu, de la un volum la altul se produc însă mici mutații, sensurile se coagulează în jurul unor nuanțe ale temelor centrale, în fine, tonalitatea gravă intră în multiple conexiuni.*

Oricum, ar trebui să se vadă ce selectează Lucian Vasiliu pentru fiecare volum care are mai mult sau mai puțin un caracter antologic și ce lumină aruncă asupra textelor anterioare inedite.

În **Mona-Monada**, ironia lui Lucian Vasiliu, dulce și pierdută în diafanități elegiace, e rareori sarcastică, iar atunci vizează identitatea imediată a poetului: „La naștere vesteam un an bogat în recolte/un an de export masiv./Sufletul îmi era un biet suflet -/în minte orologiul în care viețuia;/gândind timpul probabil//Mama era singura femeie din lume:/habar nu aveam de metafizică de femei alcool/magic femei sinucidere” (8 ianuarie 1954). Dar poetul are și o altă biografie, mult mai concretă în esențialitatea ei, bazată pe o suprapunere a vârstelor umanității, pe o reducere a totului la unul, care stărnește euforice iluzii, dar și așteptate mântuirii: „În groapa acestui vers mă simt bine/singur cu cârțița galbenă//Din când în când, vine vestala neagră,/mă sărută cu buze vineții./vorbim despre cei care au fost;/ei ne împrumută cătușele putrede//Aici, în croapa acestui vers, /laolaltă cu caligrafii năstirești,/printre lămâi, cedri și palmieri,/noi cunoaștem fericea” (**Hic et nunc**). Așa încât, chiar dacă nu putem ocoli adevărul spuselor lui Eugen Simion, care într-un studiu celebru vorbea despre biografism și ironie, despre suprealism și detașare în poezia lui Lucian Vasiliu, credem că poetul ieșean este în primul rând un elegiac ale cărui imagini înlocuiesc, într-un fel, patetismele declarate, puse meru într-o umbră grav-derizorie, dar și evenimentul nud.

Căci pentru Lucian Vasiliu, „marile evenimente ale planetei” se concretizează la nivelul cuvintelor. Din această perspectivă, poetul se construiește pe sine punând față în față declarațiile explicite (rămâne de văzut cât de sincere) și schițele de portret involuntar. Cele mai cunoscute sunt, oricum, versurile sale insurgente: „Ador sintaxa confuză, incongruența/Scriu până la epuizare,/în numele unei acute crize de prudență//Practic yoga între literele L și V,/saturat de convenții, inerții, certitudini” (**Yoga**), dar insurgența lui Lucian Vasiliu nu transpare la nivelul strict al limbajului - așa spune că din acest punct de vedere el e un continuator al lui Virgil Mazilescu -, ci la acela al situații în timp. De altfel, Lucian Vasiliu își mărturisește într-un loc incapacitatea de a ocoli metafora: „Metafora își înfige Lancea./Metafora mă umilește/îmi răstoarnă seducătorul blid cu mazăre” (**Mona-Monada** - XIII). Dincolo de asta, pentru a fi în lume, poetul trebuie să însumeze în „panorame” totul: „Bărbați albaștri galbeni indigo. Femei/brune blonde roșcate verzi. Bătrâni copii/columbe câini. Descrierea continuă: pancarte/eșarfe portrete fanfare... Un stadion?”

(Stampă). Eu n-aș vedea aici ironie, deși așa putea accepta ideea existenței vreunui procedeu suprarealist, bine strunit, ci o undă de disperare. Același lucru e în versurile care urmează din poezia tocmai citată unde îi găsești „într-un loc mai ferit” pe „șobolanii Bosch și Brueghel” care „rod însemnarea de pe tricoul de campion”.

Trăirea în derizoriu, într-un fel de interregnum descumpănitor, fără să excludă cu totul posibilitatea intervenției vreunei atitudini artistice, poate transforma imaginile în semne ale unui spațiu coșmaresc. Dar poezia lui Lucian Vasiliu e declarată una a „inimii”, care pătrunde în abisuri și luminează „ungherele obscure”.

Există, însă, în poezia lui Lucian Vasiliu, o doză de inventivitate, ingenună, deși bine studiată, a suprapunerii secvențelor unui text, care urmărește impunerea anumitor efecte, a impresiei de zonă încifrată, mai mult decât obscură, hieratică și ocultă. Poeziile lui tind uneori să pară niște mistere în fața cărora neinițiatii ridică din umeri. Dar sensul e poetic și vizează fragilitatea ca identitate a lumii („Dumnezeu este singura metaforă/într-un câmp minat” - citim într-un loc), ori ieșirea din timpul individual și topirea într-unul al simultaneității originare.

În **Despre felul cum înaintează**, Lucian Vasiliu îmbrățișează „spaima, deznădejdea, bucuria, tristețea”, cărora le înalță „ruga de seară” (**Exordium**) și dă foc „dosarului cu aceste teze malefice” numite altă dată „derizoriile mele tractate”, disperat că trăiește într-un plin Ev Mediu. (olanda) devine acum principiul unificator al lumii care coagulează istoria și permite recunoașterea sinelui în istorie. Această situație dincolo de aici și acum explică de ce „epava trupului” e părăsită printr-un fel de conștiință metafizică: „probabil distingi gălceava/cu viermii care mă locuiesc -/în slujba lor nu am nimic de pierdut”. Trăind la Iași, în Casa Pogor, Lucian Vasiliu pare însetat de experiența lui Dionis și poezia lui, cu doza de ironie presupusă de „cugetările” aceluia - să nu uităm șoarecii de-acolo -, nu pierde din vedere trăirile oculte. Oricum, câteva poeme, cu o concentrare aparte, sunt într-un total remarcabile. Poezia deja citată, **Hic et nunc**, e un exemplu. De asemenea ciclul

numit **Epistole ale trupului către spirit**, în care Lucian Vasiliu, pe urmele unui temperament romantic și cerebral-ironic deopotrivă, trăiește asceza și renunțarea, inutilitatea însăși ca sens și ca eliberare: „Nu mă mai încântă nici o baricadă. Am săvârșit/toate încercările, am sucit gâtul sintaxei./ am decapitat elocința, m-am dedicat alchimiei//Acum, eliberat, pot să mor liniștit, în fiecare seară”. Din punctul de vedere al trupului, dezolarea nu acoperă, cronologic vorbind, totul, căci spiritul promisese transcenderea vremilor, învingerea lor dintr-o perspectivă apolinică.

Fiul Omului, volumul din 1986, reia câteva obsesii puse sub semnul lui Eminescu. „Eu sunt inocentul/nu ascult decât de domnul Eminescu./El mi-a înfipt în inimă/lancea de aur//Astfel,/gura mea a început să rostească/primii psalmi, primele imne//Astfel,/ am ajuns să numesc lacrima/și apoi să plâng” (**Kalokagathos**). Scriind, așadar, sub acest semn livresc, Lucian Vasiliu pătrunde prin el în zona ființei, descoperind în felul acesta eșecul iluziei („laolaltă cu voi/visez Fiul/care să nu mai închidă/niciodată ochii” - **Visez Fiul**) și precaritatea exemplarității („Ca și voi/ascult/cântecul micrelei rănite//ca și voi/fumez țigările fratelui mort//Doar gura mea este/gura dezordinii universale” - **Ca și voi**). Cât despre pretinsul biografism - care nu mai poate fi invocat într-o astfel de poezie a lapidarității cu funcție aproape ocult-criptică -, el e doar un prilej pentru saltul în metafizic sau pentru bucuria asumării ludicului. De cele mai multe ori, pentru criza concretizată în orbire, însângerare, putreziciune, cuvinte recurente într-o formă sau alta După refuzul de altă dată al figurilor, poetul știe acum că „singură metafora/îl mai poate învia pe Lazăr” (**Singură metafora**). Pe de altă parte, și e o amară ironie, tocmai datorită acestui sentiment, eșecul inițial al așteptării Fiului îl transformă pe poet în Fiul Omului trăind, prenatal în singurul univers totalizant, integrat. Căci nașterea însăși devine o răstignire.

Câte acest sens îndeamnă și **Verile după Conachi** (1990), chiar dacă uneori coborârea în cotidianul derizoriu („Brună înserare, te întorci cu trenul/navetiștii derizorii de la Pașcani, după o zi/în care am făcut în sfârșit ceva util:/am urcat pe bloc și am reparat/țigla pe unde ploile se infiltrau/în bibliotecă - **Cercuri tot mai strânse**) ori voluptatea ludicului gratuit ajuns să pară bizară asociere de cuvinte, într-adevăr suprarealiste, lasă impresia că deturneză poezia lui Lucian Vasiliu de la fundamentul ei tragic. Cu atât mai acut cu cât ia forma unui sigiliu, a unei amprente, a unor lucianograme, fiind acestea chiar titluri de poezii.

În subsidiar, Lucian Vasiliu trăiește în dulceața morții, cu sentimentul cufundării într-o „memorie a nimănu”, cu neliniștea haosului, a transformării creației însăși în cenușă. Atenă la unduțiile timpului și ale situații în istorie, Lucian Vasiliu e atras de ispita morții și își apropie sentimentul deșertăciunii poate tocmai pentru a da un sens, în plan artistic, exigenței. Acesta este rostul distihului „citat” din **Conachi** - „Pe brânci iubește și ia sama bine/că stihul cu suspin se ține!”.

În așa fel încât ultimele titluri, adunate sub numele, dat și volumului de-acum, **Dincolo de disperare**, pornesc de la premisa că dacă geneza poeziei se află în disperarea trăirii abisului, poezia însăși are funcția de a da abisului o formă aproape geometrică în fantezia ei unei onirică. Dar și peste această salvare plutește când și când demonul disperării, poetul fiind arlechinul căruia la mașina de scris i se dictează: „N-a mai rămas nimic din tot ce ai făcut!” (**Arlechinul**). Tonul este atât de grav încât **Micul tratat despre prietenul Zeenumund** e unul despre abisul care invocă abisul, despre sinuciderea celui care propovăduia trăirea în logos, despre strigătul de moarte de dincolo de vârstele istoriei. Istoria însăși nu-i altceva decât un strigăt de moarte. Asta mă face să cred că Lucian Vasiliu, conștient, prea conștient de sine, se situează în lumea apusului de zeitate din eminescianul **Memento mori**. Asta mă face să văd în Lucian Vasiliu nu un poet ironic, ci unul tragic.

ELEGIILE DIN «TITULESCU»

LA BURGER RANCH. ÎNTR-O ZI CU PLOAIE

Am intrat toți trei în încăperea mobilată „pe vestul sălbatic” și am cerut câte-un „Pepsi”

Aerul vibra între noi, părul blond era ud fără bascul pe care-l purtai când ne-am cunoscut

Fetița s-a făcut mare, are o pălărie cu coarne, ca la vechii incași

Semănai cu Mia Farrow în „Bonnie și Clyde”, ne uitam pe fereastre și deslușeam chipurile, unul câte unul

Oamenii numărând. Să stai să-i privești, să arunci o privire unul spre altul și apoi, cum am avea o singură privire

Semănai cu Mia Farrow în „Bonnie și Clyde”, ochelarii

și se aburiseră, priveam în afară, din fața paharelor

ce bine e azi fără ieri

CĂUTÂND PE TARABE „SNAGOV”

Va fi un timbru mare-mare pe măsura numărării țigărilor

Mulțumit cu puțin, recitesc o revistă

Vulpile polare nu mă atrag, nici cercul polar, nici

ninsoarea

Nici frigul

Nici frigul.

O clădire cade ca la cutremur, golită de

oameni.

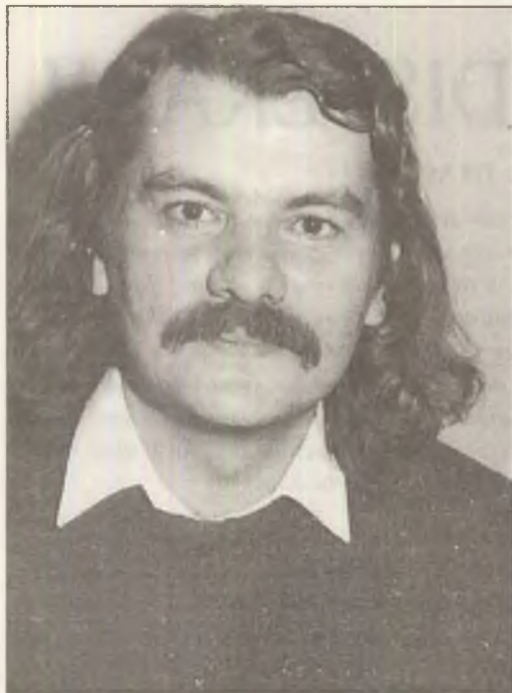
Faza estetică e la începutul lucrării

Norii lunecă, trebuie să mă duc la colocviu

Nici colocviu,

Nici ninsoare

Nici frig.

ion
stratan

LA PIZZERIA „JULIA”. VINUL PE MASĂ

Ne-au despărțit.

Vinul e bun, din '93, de pe vremea „Ruletei rusești”

Despre crimele staliniste, nimic nu e pus în volum.

Lui Thomas Mann nu i-a plăcut

Lübeck-ul

Noi mai iubeam Ploieștiul încă, aerul lui de bătrân stând la coadă la gaz. Noi am fi mai iubit

încă.

Ne-au despărțit.

Să mâncăm cu gesturi încete, ca într-un acvariu

Nu mai jucasem tenis de mult, nu mai jucasei tenis

Ne-au despărțit

Nota de plată pe perete, vă rog

ÎN MAGAZINUL „MARRIOT”. DUPĂ CUMPĂRĂTURI

Am cumpărat șuncă.

Trebuia pește

Am cumpărat pește
Trebuia șvaițer

Am cumpărat șvaițer
Trebuia pâine

Am cumpărat pâine

Trebuie să ningă.

LA SPRING TIME. CU ZIARUL ÎN MÂNĂ

Scriu ăștia,

Scriu.

Am cunoscut multă lume, am avut versuri de dăruit

Am vrut doar să scriu,

Împreună

„Departee de lumea dezlănțuită”

beau o cafea,
comand înghețată

A început să ningă

SPRING TIME

Niciodată.

ÎN LOCALUL IRLANDEZ.

CITINDU-L PE KAFKA

Ion Barbu îl iubea mult pe Kafka, deși prozator. Am o bere, e clară

și mâna se ridică la loc.

Oare cum pot două mâini să care atât?

Patruzeci de ani de mâncare
Patruzeci de ani de cărți.

Seara, Kafka voia să se lase purtat de un leagăn. Destul social.

I-am scris lui Antoine.

„Singur, singur, singur”

Când am venit aici ultima dată am cumpărat o brichetă.

Ne-au servit floricele, băusem prea mult

Acum nu mai urmăresc fotbalul englezesc, văd o margine neagră
După internare, șansele alor noștri sunt mici

Nu am văzut așa, am văzut zidul.

A CITI, CITIRE...

de ALEXANDRU GEORGE

Am citit cu deosebită plăcere articolul d-nei Ioana Pârvulescu Cititorul (din România literară, A 9, 1996), în care d-sa, semnalând momentul apariției unei cărți de proze al cărei autor eram (și care s-a întâmplat să ia premiul pentru „publicistică” al Uniunii Scriitorilor pe 1982, considerat de d-sa impropriu), se ocupă și de profilul fericitului laureat într-una din expresiile sale editoriale de maxim interes. Nu obișnuiesc să replic celor care fac dări de seamă despre cărțile mele sau emit judecăți de valoare, nici să le mulțumesc pentru amabilitate și osteneală, deoarece consider că ceea ce s-a impus în acea împrejurare (în cazul că judecata este adecvată) este realitatea operei, depășind cu mult persoana, numai parțial și într-ascuns trebnică, a autorului. Aici, însă, d-sa încearcă o privire mai generală, cu o caracterizare pe măsură, rezumată în laconicul titlu.

O fi, însă, eu, prin excelență, cititorul? - o formulă care m-ar flata mult dacă ar fi justificată, ceea ce, din păcate, nu se întâmplă. E o recunoaștere numai parțială și, în fața ei, am încercat și un sentiment de contrarictate, chiar de durere pentru ceea ce eu însumi, repet, sugerasesm greșit. Căci d-na Pârvulescu nu e prima care crede astfel; pe la începutul anilor '70, dl Paleologu m-a caracterizat cu o formulă și mai accentuat greșită „șoarece de bibliotecă”, inspirându-se, în necunoașterea mea, de la faptul că fusesem o bună bucată de timp funcționar la Biblioteca Academiei. Realitatea e că am citit mult mai puțin decât se crede; am citit însă numai ceea ce am vrut eu și ce am putut, multe lucruri fără nici o legătură cu linia generală a formației mele intelectuale. Și, mai ales, cu totul departe de lecturile pe care le impunea unui intelectual calificat regimul comunist, dar și „moda” zilei, care nu se supraținea cu injoncțiunea oficială. Cred că asta caracterizează cel mai bine ceea ce ar putea fi profilul meu cărturăresc, care nu este însă prevalent livresc; eu mi-am extras informații și modele, feluri de a vedea și atitudini mai curând din contactul cu oamenii, din conversații și prezențe într-o societate care, în adolescența și tinerețea mea, era aceea, încă în viață, a elitei sociale românești. Până pe la 30 de ani mi-am petrecut mult timp în vizite, la expoziții și mai ales concerte, lipsa mea de „obligatii” în acest sens fiind hotărâtoare pentru mine și pentru un anumit stil al socialității care mă caracteriza; nu eram un tip interiorizat, ci mult extravert, cu o mare vocație a comunicării, cu totul departe de tipul cufundat în lecturi și meditații solitare.

Am fost desigur un pasionat cititor, dar inițial mai mult de romane polițiste și de aventuri, din care de pe la 13-14 ani n-am mai putut citi nici unul. Lecturile erau dublate de o cantitate enormă de filme din care am văzut cel puțin 2 până la 4 pe săptămână, deindată ce le-am putut citi titlurile. (Asta grație extremei îngăduințe a mamei, căreia îi plăcea și ci cinematograful) Am văzut cele mai neverosimile producții, încă înainte de a împlini 11 ani, când au fost interzise filmele americane și englezești. Se poate spune, așadar, că am avut televizor încă de pe atunci și pot măsura acest avantaj al meu față de alți colegi de generație care se satisfăceau cu filme „pentru copii și tineret”, în timp ce eu văzusem și *Îngeri cu fețe murdare* și *Iubirea lor* și *Vinerea neagră* și *Soțul meu flirtează* sau *Misiunea brigăzii 42*, încă înainte de ael fatal an). Cultura mea a devenit cu timpul și una de tip livresc, dar nu exact așa cum a fost pentru creatorul cuvântului, Montaigne, care nu a viz-

itat în viața sa o expoziție de artă, în afară de „muzeul” care era pe vremea lui Italia, nu a fost niciodată la un concert și probabil niciodată la teatru. Eu am făcut toate acestea cu aviditate și le-am căutat atunci când, în timpul comunismului, ele deveniseră niște excepții într-o viață ternă, strivită, deformată.

Genul meu de lectură a rămas până astăzi mai degrabă steinhard-ian sau suchian-ian decât acela al omului de bibliotecă, și lucrul acesta reiese și din cartea semnalată admirativ de d-na Pârvulescu. E cartea unor contacte, a unui ins care caută și în peisagii și în oameni pretexte pentru reflecții și reflecții într-o anume reciprocitate, e cartea unui om foarte atent la exterioritate, care ridică banalul și întâmplarea la nivelul unui fapt de cultură (Dacă d-na Pârvulescu ar fi citit și alte cărți ale mele, așa cum n-a făcut nici d-na Deciu într-o recenzie anterioară echivalentă la *Capricii și treceri cu gândul prin spații*, ar fi observat că aceasta și cartea la care se referă formează un triptic împreună cu *Petreckeri cu gândul și inducții sentimentale*, 1986, majoritatea temelor sunt reulate și nuanțate, uneori chiar rediscutate, în același sens).

Eu nu am izbutit totuși niciodată să citesc mergând pe stradă sau prin parcuri publice, dar cred că acest tip de lectură nu era disprețuit de N. Steinhardt și D. I. Suchianu; rezultatele o atestă din plin (Un scriitor care citea frecvent pe străzi e amicul meu din copilărie, Mircea Ivănescu - și fac această divulgare știind sigur că n-o să-l supăr). Eu am citit totdeauna dintr-o curiozitate, dintr-un îndemn lăuntric, fără nici un program. Mi-am făcut astfel o bibliotecă, dar nu sunt un om de bibliotecă, aceasta însemnând cu totul altceva. Și îmi îngădui în acest sens să reproduc un cuvânt rostit de un prieten cu care am fost coleg încă din clasele primare și care mi-a spus recent, ca un bilant:

- Mă, tu ești singurul cărturar din seria noastră!

Expresia m-a uimit și m-a flatat, deși nu o recunosc exactă, cum nu recunosc nici cuvântul

d-nei Pârvulescu. E greu să admit un astfel de titlu într-o serie școlărească plină de titrați, de specialiști tehnici, cu câțiva universitari și doctori în științe. Și totuși, ceva se ascunde în dosul unei exagerări; eu aparțin ultimei serii de liceeni care au făcut învățământul umanist în forma lui veche, majoritatea colegilor mei au urmat o carieră științifică. Or, și astăzi se acordă titlul de „intelectual” mai ales primei categorii, în cea de a doua găsindu-se de obicei mulți inși apti să-și exercite facultățile intelectuale, dar mai puțin o voință de cultură. Și ceea ce m-a frapat la ei, vizitându-i pe mulți acasă, e că nu au o bibliotecă în adevăratul înțeles al cuvântului. Or, eu tocmai asta am și am avut; posed o bibliotecă, dar nu sunt al ei, e pentru mine un auxiliar, un instrument de lucru și ajutor, și cum rezultă din lecturile mele, nu eu m-am înrobuit lor.

Această diferență capitală poate fi sesizată cum trebuie dacă luăm în seamă cazul ilustru al lui Montaigne; el este unul dintre primii mari intelectuali ai lumii care s-a format pe baza unei biblioteci, pe care el însuși și-a format-o. Tipul precedent este acela al omului de cultură care se formează învățând, nu citind și în această categorie intră deopotrivă studenții și profesorii de la Sorbona, sfinții Toma de Aquino și Bonaventura, la timpul lor, dar și Ignățiu de Loyola și Francisc Xavier, în contemporaneitatea autorului *Esecurilor*. Montaigne ilustrează tipul intelectualului format după invenția tiparului și ieftinirea considerabilă a cărților, când și oameni care nu erau nababi își puteau face o bibliotecă, situație ce se va prelungi până în clipa de față prin Voltaire și Rousseau, dar și Papini sau N. Steinhardt al nostru (care au luptat din greu ca să poată profita de ea).

Eu aparțin acestui tip devenit anacronic, al lectorului împrăștiat, cu lecturi diverse pe o paletă mare. Căci suntem foarte aproape de vremea când progresul transmiterii informațiilor va face din om, cel puțin în stadiul de copil de școală, un terminal al unei mașinării și bănci de date: i se vor băga în cap niște fire subtile de sârmă și el va „îmagazina” ceea ce va înlocui dacă nu cultura, în tot cazul cartea. Voluptatea de a-ți satisface curiozitatea cu o operă necunoscută, aceea de a descoperi ceva nou într-o terfeloagă veche, bucuria și orgoliul de a te împărtăși dintr-un autor uitat vor fi înlocuite cu „eficiență” noului sistem, singurul posibil și care înlocuiește efortul inutil, dar și cruzimea de a arunca cât colo o carte care nu-ți place...

Îmi recunosc formația care se înscrie în universul lui Gutenberg; și maxima mea îngrijorare e să observ că slăbirea vederii mă face din ce în ce mai inapt pentru lecturi de tipul celor din adolescență și

Genul meu de lectură a rămas până astăzi mai degrabă steinhard-ian sau suchian-ian decât acela al omului de bibliotecă, și lucrul acesta reiese și din cartea semnalată admirativ de d-na Pârvulescu. E cartea unor contacte, a unui ins care caută și în peisagii și în oameni pretexte pentru reflecții și reflecții într-o anume reciprocitate.

tinerețe. Încât am trăit o mare bucurie în t o a m n a anului trecut când, aflându-mă la Paris și putând dispune spre lectură de câteva cărți din bibliotecă g a z d e i mele, m-am trezit redevenit cititorul

furibund de altădată și am parcurs în vreo două săptămâni o carte de Buckminster Fuller, *Don Quijote-le d-lui Paler*, o viață a „autenticului” Conte de Saint-Germain, o biografie a țarului Petru I, dar și o *Istorie a Rusiei* de Henry Troyat, două cărți de Gustav Jung, cartea lui Guy Sorman despre *Soluția liberală*, *Dieu et science* de Jean Guilton, dar și *Scene, reflecții, fragmente*, de L. Raicu (mirându-mă încă o dată de cât de prost serie omul asta!), în fine vechea *Ni Marx ni Jésus* de J. Fr. Revel, dar și *Revoluția culturală* a d-lui Mămăligă.

...Le-am citit în grabă, firește, departe de casă și de ambianța bibliotecii mele, fără speranța că le voi relua vreodată. Într-un anume fel, pot spune că le-am citit pe stradă.

SCRISORILE ORACULARE

Bam-bam-bam-bam!... Bam-bam-bam-bam! Apartamentul reverberă până la ultimele unghere. Cine-o fi bătăranul cu o cutezanță atât de mare, care bubuie în ușă s-o scoată din țâțâni? se întrebă alarmat Caban și se ridică din pat pornit pe o ceartă cruntă. Dacă nu știa să folosească soneria sau n-o vedea, cel puțin să bată cuviincios când se anunță la o casă de oameni, nu să izbească cu pumnul. Să vezi ce-i face... În același timp cu indignarea însă, o teamă perfidă, un fior glacial i se infiltrară în oase, îi întunecară mințile. Dar trebuia să-și țină curajul. De deschis nu putea să nu deschidă, cel de afară părea hotărât să intre cu forța, dacă-l mai lasă mult în fața ușii. De aceea își orânduî halatul pe el, căută pe sub scaune după papuci, ieși în cele din urmă în hol.

Bam-bam-bam-bam!... Bam-bam-bam-bam! i se cutremură tot trupul.

- Așteaptă, domnule, ce bați așa?... Că-mi dărâmi casa!

Fiindcă năravul omului ca și înfățișarea lui i se relevaseră prea destul prin comportarea lipsită de maniere. Caban nu mai cercetă prin vizor (nu mai avea răbdare) și, învârtind yala, se arătă musafirului.

- Nu mai deschideai odată? îl luă acela la rost. Credeți că timpul nostru e fără măsură?... Uitați-vă câtă corespondență avem de împărțit.

Era un factor poștal. Chipiul, uniforma albastră, geanta uriașă, toate erau ale unui poștaş oarecare. Altfel, omul, măcar că nu era prea voinic, dimpotrivă - mărunțel și uscățiv, arăta aprig la fire: pomeții obrajilor păroși, sprâncenele stufoase, privirea sfredelitoare, buzele subțiri, impertinente... Caban își reprimă furia care-i clocotea în piept, poate doar ochii să i-o fi mai exprimat (dar cine să înțeleagă?), înghiți resemnat și observația și așteptă.

- Aveți o recomandată, semnați aici! și factorul îi încrustă cu un V locul în dreptul căruia trebuia să semneze, ca pentru orbi.

Ciudat cât de repede îl domolise și cum reușea poștaşul să-și impună autoritatea asupra lui, cât de repede îl subordonase, cum ar fi putut face acum orice cu el, fără să întâmpine nici o împotrivire... Semnă, înapoie creionul scurt și bont, legat la un capăt cu o sfoară de o verigă interioară a genții și, primi, în sfârșit, scrisoarea. Îl petrecu din ochi pe omul mărunțel la trup, care abia își ducea greutatea, până coborî scările și dispăru pe palierul etajului de dedesubt, apoi închise ușa și se ocupă de scrisoare. Cine i-o trimitea?... Nu mică îi fu mirarea constatând că, pe plic nu era trecut nici un expeditor. Cum fusese atunci scrisoarea taxată ca recomandată dacă expeditorul își ascunsese numele? „Ei!...” vru să deschidă ușa și să-l strige pe poștaş, să-l întoarcă și să-l întrebe. Lăsându-se însă păgubaș, deși afacerea îi trezise o teribilă iritare, Caban merse la masă și, cu un coup-papier, desfăcu atent scrisoarea. După observația cu absența numelui expeditorului, avu a se confrunta cu o altă ciudățenie: dinăuntru ieși la iveală, în loc de o coală de hârtie, tot un plic, puțin mai mic decât întâiul, da, în fine, un plic în toată regula, pe fața căruia erau scrise, cu majuscule, cuvintele: **DACĂ EȘTI PREGĂTIT, DESCHIDE-L!** Să înnebunești. Cum adică să fie pregătit?... Pentru ce să fie pregătit?... Cine-i trimitea asemenea... asemenea?... Un impuls nestăvilat îl împingea să

viorel dianu

apuce cuțitul de lemn și să rezeze marginea celui de-al doilea plic. Mâna îi șovăi, însă, o clipă, de ajuns că să-i cadă apoi moale pe masă. Nu încă, până nu... până nu se dezmeticește un pic... s-ar putea să fie o treabă cu implicații neprevăzute. Conținutul scrisorii, în măsura în care nu aștepta de nicăieri o scrisoare, nu avea prin ce suferi dacă mai amâna să-l citească. Și apoi, amânarea putea dura oricât, avertismentul însuși de pe plic îi cerea să nu se grăbească. Și atunci...

Examină în speranța să descopere vreun indiciu revelator, primul plic. Nu se deosebea prin nimic de altele: avea dimensiunile obișnuite, era imprimat, ca sutele și miile de plicuri care circulă. Pe față, imaginea cunoscută a unei stațiuni montane; alături, numele și adresa destinatarului: Caban le citi pe litere, nu descoperi nici o inadvertență, cel care-i expediase scrisoarea îi știa bine numele și adresa. Cerneala ștampilei era proaspătă: plicul fusese trimis de la poșta de aici din oraș, ceea ce nu însemna neapărat că expeditorul este tot din localitate, dar nu însemna nici că nu este. În orice caz era un cunoscut, însă nu un prieten... se va convinge după ce va afla.

Plicul al doilea, verde, era dintr-o mapă scumpă. Îl duse în zare, poate... nimic. Hârtia plicului, cămașa interioară făceau imposibilă descifrarea vreunui cuvânt, a vreunui semn. Trebuia să se mulțumească doar cu ce scria pe dinafară: **DACĂ EȘTI PREGĂTIT, DESCHIDE-L!** Îl cercetă la mână. Cu siguranță că înăuntru nu cuprindea decât o însemnare anonimă, poate vreo amenințare sau vreo provocare, ori o înștiințare, o invitație, o punere în gardă, o cerere, o recomandare, un act, o fotografie, bani... putea fi orice... orice încăpea într-un asemenea plic. Simți cum crește din nou într-însul furia de la început. Miroși plicul. Iarăși nici o probă

Provenea de la un bărbat; simpla atingere a unei femei i-ar fi imprimat un miros caracteristic. Dar nu i-l trimitea o femeie. Femeile n-ar recurge la o farsă ca asta pentru a-și atinge un scop. Ele merg direct la țintă, nu riscă să pună la încercare prea mare răbdarea unui bărbat, curiozitatea lui, pe care acesta s-ar putea să nu le aibă. Fiindcă era demn numai de un bărbat să stea în mână cu un plic ce ascunde în mod declarat o taină și să nu-l desfacă. Să nu-l desfacă imediat, măcar de i-ar anunța o catastrofă. Lucrul ce avea să i se întâmple era oricum inevitabil, fie că deschidea sau nu plicul, întârziind mai mult sau mai puțin s-o facă. Da, cu precizarea că săvârșirea întâmplării era legată aci de condiția ca el să fie pregătit s-o primească. Înăptuită de altul, întâmplarea trebuia acceptată totuși întâi de el. Efectele acesteia îl vor atinge doar în momentul când singur le va chema sau declanșa. Va păți ceva numai dacă va voi. Expeditorul scrisorii prevăzând această clauză, își etala, alături cu amenințarea, imensa-i mărinimie. Nu e un ignobil, dacă va fi să dea o lovitură, o va da având asentimentul victimei. Toată puterea și ticăloșia și le lasă manevrate de victima însăși. Va fi Caban slab, va ceda ispitei de a afla, de a scormoni lucrul care-i atâță ființa?... Dacă da, își merită răul.

Aruncă plicurile, așa cum se găseau, într-un sertar, să uite deocamdată de ele. Va vedea mai târziu ce va hotărî în privința lor. Rămânând la masă, dădu cu ochii de telefon, care-i aduse deîndată înaintea chipul Gloriei. Ar fi un mare noroc s-o găsească acasă și s-o convingă să iasă cu el, pentru o jumătate de oră baremi, să-i alunge gândurile negre. Ridică receptorul și formă, rar, numărul cunoscut. Îi răspunse Gloria însăși. Într-adevăr, i-ar fi făcut plăcere să se vadă, totuși... n-ar fi mai bine să amâne întâlnirea pentru diseară, când ar petrece mai mult timp împreună?... Ba da, acceptă el, era mai bine așa. Până atunci o să facă singur o plimbare. Merse în dormitor să se îmbrace: afară era un timp rece, își va lua și pardesiul. Trecând în hol, își încălță pantofii, dar când vru să iasă, să gândească că n-ar fi rău să ia la el scrisoarea, plicurile cele două de fapt, poate le arată cuiva...

Coborî treptele din două în două. Aproape de nivelul etajului întâi zări ușa de la apartamentul bătrânei Sorana întredeschisă, iar prin deschizătura ei pândindu-l un ochi. Până să termine de coborât treptele, ușa se închise, ochiul se edificase. Ah, simpatica doamnă Sorana, curiozitatea ei devorantă! În momentul când era să se întoarcă, spre a coborî la parter, Caban se opri brusc, străfulgerat de o idee. Se îndreptă și se pregăti să bată la ușa femeii, dar, ca și când ea s-ar fi așteptat să fie căutată chiar în clipa aceea, apărură deodată în prag, Caban rămânând cu mâna încă întinsă.

- Oh, ce bine că vă văd, domnule Caban (dar îl văzuse deja înainte, când pândise de după ușă), ce bine! se agăță bătrâna de el. Pofțiți înăuntru!

- Nu e nevoie să vă deranjați, doamnă Sorana, voiam doar să-mi lămuresc o...

- Pofțiți, vă rog, nu mă lăsați... intrați un pic la mine, dădu femeia în continuare semne de neliniște, deși Caban i le considera simple capricii, cu care erau obișnuiți dealtfel locatarii acelei scări de bloc.

- În sfârșit, dar numai câteva minute...

- Dacă ați ști, domnule Caban, dacă ați ști... Scoateți-vă pardesiul și intrați în odaie.

- Doamnă Sorana, voiam să vă întreb numai...

- Așezați-vă acolo... și vă voi arăta imediat. Să vă pregătesc o cafea cu dulceață?

- Nu, nu mulțumesc! o refuză el știind câtă cheltuială de timp cer cafeaua și dulceața amabilei amfitrioane.

Spre deosebire de alte dați însă, bătrâna nu mai insistă, nu mai avea putere și nici dispoziție pentru asta acum, ci, cu aceeași îngrijorare care parcă o ramolise și o împuținase de tot, dispăru în camera alăturată de unde aduse o scrisoare.

- Vedeți plicul ăsta?... Cercetați-l și să-mi spuneți pe urmă ce credeți.

În așteptare, bătrâna se așază pe canapea, cuminte, dar și epuizată de forțe.

Luând scrisoarea, Caban se luminează, având revelația dezlegării misterului care îl frământa și pe el. Plicul era identic cu cel care îi fusese remis mai devreme, sub semnătură, lui însuși: aceeași vedere montană pe față, același scris la mașină, omisiunea, și aici, a numelui și adresei expeditorului, deși scrisoarea era francată ca recomandată... Desfăcându-l, scoase dinăuntru familiarul plic verde, cu avertismentul știut. Procedând mai departe cu aceeași metodă, dădu peste hârtia pe care vecina lui, curioasă, nu se înfrânase s-o citească. Cuprindea următorul text: **Dacă ai decis că ești pregătită, pornește în marea călătorie! Regina.**

Deși textul avu asupra lui Caban un efect similar cu cel care acționa, de la deschiderea scrisorii, și asupra doamnei Sorana, el trebui, ca bărbat, să depășească impasul (în plus, fatalitatea nu-l viza pe el personal) și încercă să salveze aparențele.

- Cine v-a adus scrisoarea asta?

- Poșta... M-am pomenit că-mi bubuie cineva în ușa, bam-bam, bam-bam-bam-bam... de se zguduiu pereții. Când deschid, poșta. Că să semnez de primire pentru o recomandată.

Scăpându-se de plicul care-i aducea mesajul destinului său, Caban se considera totodată eliberat și de acel destin. Dar care era mesajul?... Poate i se făcea o propunere mare, poate că în plic era șansa vieții lui, teribilul său noroc, și el îi dăduse cu piciorul.

„Eu?...” „Dumneata... Nu ești dumneata Sorana Raia?” „Dar eu n-am mai primit o scrisoare de douăzeci de ani... N-are cine să-mi scrie”. „Ei n-are... Semnați aici și nu mă mai țineți de vorbă. Mai am scrisori de dus”. Țin minte discuția cuvânt cu cuvânt, domnule Caban, să nu credeți că pun de la mine...

- Cum arăta omul?

- Scăzut la trup și slab, dar cu înfățișarea fioroasă.

- L-ați mai văzut vreodată?

- Nu. Poștașul nostru e altul, pe acela îl cunosc și mă cunoaște, chiar dacă nu mi-a adus niciodată nimic. Când nu e grăbit, bate la mine la ușă, îl poftesc înăuntru și îl încălzesc cu o cafea și o dulceață. Îmi mulțumește și pleacă mai departe, că oamenii ăștia au slujbă grea, domnule Caban, mereu aleargă... pe orice vreme.

- Ați mai vorbit cu cineva despre scrisoare, ați mai arătat-o cuiva?

- Dumneavoastră v-o arătat primul.

- Nici să n-o mai arătați și să n-aveți nici o

grijă. Îl găesc eu pe omul care v-a adus-o, sau pe cel care v-a trimis-o... vă promit!

- Cum să-l găsiți, dacă se semnează Regina? E femeie, nu vedeți? Nu știți cine e Regina?

- Lăsați-o pe „regina” asta în grija mea, doamnă Sorana. O să vedeți cum se va termina.

- Oh, bine ar fi să se întâmple cum ziceți, dar...

- Săru’ mâna... și, încă o dată: nu mai pomeniți nimănui de scrisoare.

- Așa voi face. Vă mulțumesc că vă îngrijiți de mine, o femeie singură și bătrână... Să vă dea Dumnezeu sănătate!

Luându-și pardesiul pe braț, Caban și-l îmbrăcă pe scări. Afară burnița, dar plouase pesemne mai tare: erau bălți pe jos. Vreme urâtă, închisă. Nădăjduia un om care să-i dea o brumă de curaj, să-l iluzioneze, așa cum procedase el, o clipă mai devreme, cu Sorana Raia. Ținându-și mâinile în buzunar, stânga nu i se mai dezlipea de pe plicurile pe care le luase cu sine de acasă. Le scoase să le privească. Iată-le: frumoase... dragele! Numele său, unicul, se răsfăța pe unul dintre ele, mândru că e scris la mașină... alt fason decât dacă ar fi fost scris cu litere de mână... e mai fudul acum, nu i se pare? Parcă nici n-ar vrea să mai stea de vorbă cu el, stăpânul, parcă îi e rușine, nu găsește? Parcă i-ar fi o rudă mai săracă. N-o fi el! Nu stă altcineva la adresa asta?...

Trecu pe lângă o cutie poștală. După câțiva pași, îl opri un gând. Grozav gând, aur curat! Se înapoie și introduse hotărât plicul cel verde în cutia poștală. Întâmplă-se de acum cu el orice. Adio! Caută-ți alt mușteriu, prietene. Noroc! O exuberanță (superficială, cum avea să-și dea seama curând) îi exultă sufletul. Începu să vadă lumea cu ochi mai neîmpătimiti. Da, vremea era închisă, dar putea să-ți tresalte pasul și pe ploaie. E o chestiune de dispoziție. Dispoziția e ca valul. Se schimbă pururea, luând forma după natura obstacolului întâlnit în drum. Rostul îi e însă același: să treacă mai departe.

Scăpându-se de plicul care-i aducea mesajul destinului său, Caban se considera totodată eliberat și de acel destin. Dar care era mesajul?... Nu avusese, asemenea Soranei Raia, curiozitatea ori îndrăzneala să și-l asume. Poate i se făcea o propunere mare, poate că în plic era șansa vieții lui, teribilul său noroc, și el îi dăduse cu piciorul. Mai recapătă, dacă poți, ceea ce n-ai fost vrednic să păstrezi!... O șovăială, o neîncredere, o frică trecătoare au spulberat totul. Nu merita să primești un lucru pentru care nu erai pregătit. Cuvintele de pe plic conțineau secretul formidabil, secretul omului care, confruntându-se cu el însuși, e îndemnat să-și joace viața pe o singură carte. Hotărâtoare era, în primul rând, opțiunea: dacă acceptă sau nu pariul. El, fire rațională, zdrobise mașina riscului. O sută de plicuri ca acelea, dacă i-ar mai fi adus de aici încolo, pe toate le-ar arunca neantului. Un destin orb nu-i trebuie. Miracole independente de posibilitățile lui, de harul lui, nu-l seduc. Iar dreptul lui e să se teamă, să se sperie

parodii

magda spătaru

**Te pregăteai să fii
(Luceafărul nr. 7/1997)**

Pe când scriai deja erai
poetă fiindcă mai ales
nașteai cuvântul și-l lăsa
la tiparniță-n cules.
Când publicai, întregul public
aplauda evenimentul
noi, cei cu sentimentul ludic,
fiind daci, sărbătoream momentul.
Tu lasă-ți vâlul diafan
și intr-n poezie clar
că, vorba domnului Tupan,
când scrii, se vede, ai spătar!

Lucian Perța

de un hazard capricios.

O luă spre poștă, decis să dea de un fir care să-l conducă la dezlegarea întâmplării petrecute cu el, cu Sorana Raia și cu alții, fiindcă acum era convins că mai mulți inși primiseră mesaje ciudate cu poșta de astăzi. Clădirea cea nouă, cu ferestrele înalte, cu marchizele elegante la intrare, cu scările largi, cât lungimea fațadei, i se arată de departe. Era posibil ca o instituție atât de prestigioasă, prin holul căreia se perindă populația unui cartier de zeci de mii de locuitori să intervină în chip de fatum inexorabil în viața câtorva oameni. Era posibil, era normal...

Merse direct la dirigințele poștei.

Scoase din buzunar plicul, cel cu imaginea cabanei montane, și-l întinse.

- L-am primit astăzi... e o scrisoare recomandată, purtând ștampila dumneavoastră. Expeditorul nu trebuia să-și fi trecut numele și adresa?

- Ba da. Lăsați-l să-l cercetăm. Mă voi ocupa personal...

- Și ce-ați putea afla?

- Aș afla care dintre salariatele noastre a primit plicul, când și de ce fără adresa expeditorului... de ce n-a lucrat cu atenție.

- Dând sancțiunea de rigoare, așa-i?... Nu, pe mine nu mă interesează care dintre salariatele dumneavoastră a greșit, căci nu vin cu reclamație împotriva nici uneia, ci dacă s-ar descoperi cine a trimis plicul.

- În scrisoare nu se semna?

- Nu, afirmă Caban un lucru neverificat, fiindcă el nu văzuse de fapt scrisoarea din cel de-al doilea plic.

- Atunci e sigur că omul a profitat de o neatenție a salariatei noastre. Dar, în definitiv, putea să vă trimită o scrisoare simplă, iar atunci acest neajuns nu s-ar mai fi comentat.

- Pentru mine e foarte important că scrisoarea poartă o pecete specială fiindcă asta imprimă și conținutului o aură de inatacabil.

- Într-adevăr, eroarea noastră e regretabilă...

- Mai ales că am fost pus și să semnez de primire!

Continuare în pagina 10

- Domnule, dar la urma urmelor, de ce vă frământă atât de tare o anonimă? Alții primesc cu zecile și tot nu dau importanță?

Era, într-un fel, consolarea după care tânjea, argumentul cel mai de bun-simț. Totuși... Puterea anonimelor este să inoculeze fiere în sufletul omului, să-l tulbure și să-l pună pe drumuri. Să-l dezonoreze cel mai adesea, deoarece, în dorința de a lumina lucrurile, omul nu se mai poate opri, nu se mulțumește până nu dezgroapă fapte pe care ar fi fost mai bine să nu le cunoască niciodată, satisfacția descoperirii adevărului prevalând asupra liniștii de care se bucurase până atunci.

Caban simți în inimă tăișul regretului după plicul cel verde, aruncat cu nesăbuiță la prima cutie poștală ce-i ieșise înainte. Plicul cuprindea un mesaj important, de ce nu-l păstrase? Putea să nu-l deschidă, să-i țină ascunsă taina, dar să nu-l arunce. Acum i l-ar fi arătat dirigintelui, acesta i-ar fi înțeles neliniștea ar fi luat împreună o hotărâre înțeleaptă sau, arătând plicul și altora, s-ar fi sfătuit cu toții, chestiunea ar fi ieșit din sfera interesului egoist al unei singure persoane, intrând în sfera largă a interesului colectiv, consecințele (presupunând că erau dintre cele mai grave) s-ar fi împărțit egal fiecăruia, efectul micșorându-se până la anularea lui. Și, în plus, ar fi aflat, ceea ce era câștigul cel mai important. Cum aflase Sorana Raia.

- Domnule, aveți un poștaş scund și slab, pîr-pîriu, osos la față, cu pomeții obrazilor păroși, cu sprâncenele stufoase?...

- Și dacă am avea cu ce e de vină bietul om?

- E cel mai de vină, se arată Caban neînduplecat. Veți vedea... numai să dăm de el. Un bărbat scund, slab... cu pomeții obrazilor păroși, cu sprâncenele zburlete, afurisite...

Păstrați-vă calmul, domnule. Dumneavoastră credeți în forța unei anonime?... Doar nu se moare dintr-asta!

Dirigintele poștei considera scrisoarea ineficientă pentru simplul motiv că mintea și sufletul lui rămâneau indiferente la amenințările tragicului și ale fatalității; efectele destinului nu înseamnă că erau anulate, ci doar nu erau percepute în ordinea simțurilor. Caban s-ar fi felicitat să fie și el astfel, să primească o scrisoare cu un conținut înfricoșător (presupus astfel!) și să rămână indiferent.

Își prelungi plimbarea în oraș până spre seară, când se întoarse acasă cu hotărârea de a se pregăti pentru întâlnirea cu Gloria. Trupul îi fremăta la gândul că va face o baie care să-l revigoreze pe deplin, că va schimba hainele și se va primeni cu o altă dispoziție, potrivită cu împrejurarea de-a o avea alături, de a-i cere orice frumoasei Gloria. Talentul ei de prietenă minunată i-ar fi îndepărtat presiunile cele mai sumbre, i-ar fi redeschis pofta pentru lucruri dulci și fermecătoare. Ce bine că o avea pe Gloria! Ce bine că mai rămăsese atât de puțin timp până s-o întâlnească. După aceea, o va invita firește la el, ca și altă dată, vor petrece ore încă și mai plăcute...

Transportat cu totul în lumea acestui viitor radios, Caban se pomeni curând în fața blocului său. Urcă, încă visând, scările la etaj. Ușa de la apartamentul Soreanei Raia era larg deschisă; lumea intra în voie și ieșea. Se opri părându-i-se curioasă această forfotă de oameni. Nu întrebă nimic, trase singur cu urechea „...Și când te gândești, desluși vocea unei femei că de dimineață am vorbit cu ea. Și nu avea nimic... pusese de gătit pe aragaz. Atâta că nu mai era parcă doamna Sorana dinainte, pe care o știam noi. I se stinsese strălucirea aceea din ochi, de permanentă bucurie, dar cine s-ar fi așteptat să...”

Caban păși sfielnic pragul, să vadă și să-și creadă ochilor. Holul apartamentului era ficsit de lume, de femei... Unele, mai zeloză, abia pridideau cu treburile, treceau preocupate dintr-o cameră-n alta, împărțeau porunci cui se nimerea, fiindcă oricine era dator acum să le ducă la îndeplinire, nu-și mai vedeau capul de griji. Caban se retrase de-a-nărățele... se convinsese. Scările ce le mai avu de urcat până la el i se părură cât pentru douăzeci de etaje. Intră în apartament bâjbâind. Îl aștepta o noapte... Proiectul întâlnirii cu Gloria cădea de la sine.

Să nu i se spună că toată succesiunea întâmplărilor de peste zi era un șir de coincidențe necontrolate de o logică superioară. Coincidențele știa și el ce sunt, le trata cu indiferența meritată. Dar aici lucra o voință atotputernică și vicleană. O identificase de la început, o luase în seamă ca atare, nu-i neglijase cătuși de puțin intențiile și nu-și permisesese să i le ridiculizeze: aceasta păstrase însă, câtăva vreme, o distanță cât de cât cuviincioasă. Părea să se fi abandonat unor planuri mai blânde. Și deodată mașina se pusese în mișcare, prima victimă fiind necruțător strivită. Cine urma? El?... Cum să se ferească dinaintea tăvălugului. Îi mai era în putere?...

- Te privesc cum stai cufundat în gânduri și mărturisesc: faci impresie!

Dar o întrebare îmi dă totuși târcoale: ai fi în stare să stai așa, la nesfârșit, fără să observi că mai e un om cu tine în casă?...

Gloria ieșise din dormitor și se oprise în pragul ușii, pândindu-l pe Caban și așteptându-l

s-o observe. Văzându-l abătut și presupunând că starea i s-ar fi putut prelungi cine știe cât, își pierduse răbdarea.

- Nu aveai o întâlnire în astă seară, domnule? Ori uitaseși?

- Oh, Gloria!... Ești de mult la mine?

- Cam... De unde să știu eu că umbli haihui. Judecând după înțelegerea noastră, credeam că n-o să mai ieși în oraș, dacă tot trebuia să ne întâlnim.

- Ți-a fost frică singură?

- Nu. De ce?

- N-ai văzut ce s-a petrecut pe scara mea?

- Am văzut. Pentru asta ești tu măhnit?

- Da, adică... E greu să-ți explic și nici nu cred că ai înțelege... Cineva i-a adus mai devreme doamnei Sorana vestea morții. A venit, a bătut la ușă cu pumnul și i-a dat vestea. Femeia știa. Am vorbit cu ea la prânz.

- Ce tot îndrugi tu acolo?... Nimeni nu știe când moare.

- Nu știe exact când moare, însă unele semne sunt evidente...

- Semnele bătrâneții sau ale vreunei boli incurabile... cu ele sunt de acord. Dar că ar fi cineva care să umble cu vești dintr-astea, nu cred. N-am auzit până acum.

- Vrei să-ți spun ceva?... Și la mine a venit omul acela cu o veste. De-aia te-am sunat astăzi la telefon: să ne întâlnim și să-ți povestesc.

Gloria, care ar fi fost dispusă să converseze pe orice teme (fiindcă avea un simț profund, confirmat, al realului), ascultând asemenea confesiune fu străbătută de o înfiorare prin tot corpul. Ce se petrecea cu omul din fața ei?... I se făcu frică să mai rămână în casa asta. Să plece degrabă.

- Da, mie însumi mi-a bătut omul la ușă, întocmai ca doamnei Sorana. I-am deschis și... dacă n-aș fi aruncat scrisoarea, ți-aș fi arătat-o. Te-ai fi convins.

- Dragule... n-ar fi mai bine să nu te mai gândești? Uite, am să te las să te odihnești. Ai avut o zi grea... ești obosit. Promite-mi că te culci îndată ce o să plec. Dimineață îți voi da un telefon să-mi spui cum ai dormit... Și vom hotărâ ce-i de făcut.

Vorbind cu Caban, Gloria își ținea curajul sieși. Își desprinsese din cuier pardesiul, să-l îmbrace, căuta acum poșeta, o găsi pe un taburet... era gata de plecare.

- Îmi pare rău că te-am supărat cu povestea asta a mea. Te rog să mă ierți. Dacă aș fi fost mai înțelept...

Gloria avu un scurt sentiment de remușcare pentru graba de a-l părăsi. Se înalță și-l sărută pe obraz, aproape de colțul buzelor.

- Te-am iertat. Ți-au trecut prin minte lucruri triste și te-ai speriat. Ne vom vedea oricum mâine. Noapte bună!

Caban îi deschise; se despărțiră.

Urarea de „noapte bună” a Gloriei nu avu înrăuirea dorită asupra somnului și odihnei lui. Numai o simplă urare ar fi fost de altfel de mirare să aibă o influență binefăcătoare asupra într-o situație specială ca aceasta. Temerile și gândurile înspăimântătoare dinainte, cu tristețile de acum, că o pierduse probabil de tot pe incomparabila Gloria, îl chinură multă vreme, zvârcolindu-l în pat până către ziuă, când ațipi câteva momente, după care se trezi și mai surescitat. Mintea îi era tulbure, întâmplarea de ieri îl ținea încă, tiranică, sub autoritatea ei.

Se sculă, își anină halatul pe umeri și intră în baie să se radă. Spera ca, respectând ritualul obișnuit, să aibă parte măcar astăzi de o zi bună. Își pregăti apoi cafeaua. Până să se răcească, avea tocmai timp să coboare să-și ridice corespondența, mai bine zis zierele de dimineață. Când deschise caseta de scrisori, în mâini îi căzu plicul cel verde, introdus de el ieri în cutia poștală, în oraș, pentru a-i pierde urma. Nu i se mai adăugase nici o mențiune specială, purta doar ca o parolă cuvintele știute.

Se întoarse în apartament, decis s-o sune pe Gloria, dar până la urmă renunță. O să-i spună, poate, când îl va suna ea... sau, mai bine, n-o să-i mai pomenească nicicând de întâmplarea asta. Intrând în camera de lucru, aruncă scrisoarea în sertarul biroului, după care trecu în bucătărie să-și bea cafeaua, socotind că are destul timp, prea destul, să ia liniștit o hotărâre.

irina egli

Ioan își făcuse o casă mare, toată de lemn. Parec era o vizuină. Acolo, la Murfatlar. Camerele erau din lemn de stejar, podul din lemn, numai pivnița era de piatră. Și Lenora îi tot spunea: „Hai să facem alta, din cărămidă. O păstrăm și pe asta dar, uite, acolo în curte e loc pentru încă o casă de cărămidă!”

Asta se întâmpla pe la 1900 sau 1910. Nu. Ba da. Și mult mai târziu Ioan a chemat constructori să-i clădească și casa de cărămidă. Începuse să obosească. Și constructorii au pus temelia. Ioan făcuse planul casei. Era ca un castel. Dar după ce au pus temelia, Ioan i-a alungat pe constructori. Nu puteau să se țină după planul lui. Nici Lenora și nimeni n-a reușit să-l înduplece. „Mai mult strică” spunea Ioan. Și așa au rămas temelile casei până astăzi. Dacă te duci acolo ai să vezi. Sunt niște ruine masive. Cărămidă roșie cu mușchi crescut pe ea și bălării înăuntru. Așa că toată viața a trăit în casa aia de lemn. Îi plăcea tare mult lui Ioan, mirosul de lemn de stejar. Era un bărbat puternic și frumos. Toate femeile l-ar fi vrut de soț. Dar el a luat-o pe Lenora, tocmai de la Tulcea. Și a adus-o la Murfatlar unde avea vii pe pământuri întinse. Câteva dealuri erau acoperite cu viile lui Ioan. Și casa lui era deschisă pentru toată lumea și pivnița plină de vinuri vechi. O iubea mult pe Lenora. Avea părul lung și negru și ochii puțin codați, așa ca o turcoaică. Oamenii au crezut la început că e turcoaică. Merga legănat, ca și când ar fi dansat tot timpul și avea talia îngustă. Era însă foarte palidă și bărbaților le era frică de ea puțin. Spuneau că pare-i lunatecă. Unii au văzut-o la scaldă și au ajuns și ei lunateci. Vorbeau, după aia, de gleznele subțiri ale Lenorei și de sânii ei și se închideau în pivnițe să bea vin și să viseze la ea. Mulți au rămas săptămâni la rând pe malul gârlei, doar-doar or vedea-o pe Lenora. Și se gălbejeau, și, dacă nu mureau de inimă rea, luau drumul oribegiei.

Oamenii începuseră să se ferească de Lenora și vorbeau - mai ales femeile - că ar fi înfrățită cu dracii și umblă cu farnece și vrăji. Dar lui Ioan puțin îi păsa de toate acestea și Lenorei la fel. Se iubeau în nopțile cu lună, afară, pe fân, și iarna se închideau în pivniță. Beau vin din cel vechi din cupe înalte și încăpătoare. Sorbeau prima înghițitură și după aia schimbau cupele și Lenora sorbea dintr-a lui și el dintr-a ei. După aceea își făceau gurile cupe. Se îmbătau unul de celălalt. Se auzeau până departe strigătele de plăcere ale Lenorei. Dar lumea credea că sunt pasărele care se împerechează în vii sau țipătul sirenelor din mare pe care vântul le aduce până la ei. Și atunci se înfiorau ca și când ar fi văzut lângă ei marea - unii n-apucaseră s-o vadă niciodată, deși nu era departe - cu valurile dezlănțuite și, între ele, vrăjitoarele fără picioare, doar cu o coadă de pește, argintie. Și aprindeau lămpile și se rugau la Dumnezeu să-i aibă în pază. Bărbații se trezeau din somn la strigătele Lenorei și beau câte un pahar de vin, să prindă curaj și să adoarmă din nou. Dar când adormeau o visau tot pe Lenora, înotând goală într-o apă tulbură, care putea să fie marea.

Prima dată, Lenora a fost răpită într-o toamnă, după culesul viilor, prin 1909. Era sărbătoare la Murfatlar și veniseră oșpeții și cumpărătorii de vin. Dar cel mai tare se minunau oamenii de mașina mare, fără acoperiș pe care o adusesse Giorgios Veriotis. Era un armator grec, foarte bogat, care căuta vinuri rare și vechi, altele decât cele grecești, cu alt gust. Mai târziu. A venit la Ioan. Și el l-a primit în casă și l-a ospătat. Au petrecut trei zile și trei nopți cântând și dansând grecește. Lenora dansa pe masă și spărgea farfurii, grecește. Giorgios i-a învățat sirtaki și dansa tot satul sirtaki. A treia zi grecul a

dispărut cu Lenora și cu mașina gălbuie fără acoperiș. Îi pusese căluș de mătase în gură să nu țipe și tot cu mătase, să n-o doară, îi legase mâinile. Și gleznele alea subțiri. Au ajuns până în portul din Constanța. De acolo, Giorgios a luat vaporul spre Istanbul. N-a apucat Lenora să vadă decât portul și străzile de lângă port, cu bazine și brățări de aur. I-a luat grecul o brățară de aur în formă de șarpe care i se încolăcea pe mână. Șarpele avea în gură un smarald mare cu ape strălucind înăuntru. Și Lenora n-a mai putut niciodată să-și dea brățara jos. Parcă îi crescuse în carne. Giorgios i-a zis că se duc spre Grecia și că o să-i placă acolo, în sud, unde e piatră albă și mare albastră. Dar Ioan a găsit-o. Le luase urma. A plecat singur, de nebun, s-o caute. Nu-l însotea nimeni.

POVESTIREA

BALENEI DESPRE LENORA

Și două săptămâni sau trei, până a dat de ea, n-a pus nimic în gură. Și-a lăsat viile și vinul, deși era perioadă bună de negoț, și a pomit spre Grecia. A trecut prin pământurile uscate ale Dobrogei pe cal și a ajuns și el la Constanța. Îi întreba pe toți dacă n-au văzut o mașină gălbuie, fără acoperiș. Și mașina grecului n-avea cum să nu sară în ochi. Ioan era tot timpul în urma lor. La Istanbul, chiar lângă port, a găsit-o. Lenora, singură la un bazar, își juca în palmă inele de aur și cercei. Dar parcă nici nu le vedea. Avea privirea pierdută departe. Și Ioan a luat-o cu el înapoi la Murfatlar. S-au iubit cu patimă în casa de lemn, în camere și-n pod și jos, în pivnița cu vinuri. Ioan era și mai vrăjbit de trupul și buzele Lenorei. Și la mai puțin de două luni s-a născut Sever. A fost sărbătoare mare la nașterea băiatului. Tot satul dansa sirtaki, așa cum îi învățase Giorgios. Au dansat mulți ani după aia, la culesul viilor, sirtaki. Lenora spărgea farfuri și pășea desculță pe pământ în ritmul murmurat, taram-taram... Sever știa că s-a născut după ce Lenora a fost adusă înapoi de Ioan și o întreba pe maică-sa mai târziu: „Unde se ducea grecul ăla?” „Spre sud” răspundea Lenora și-și mângâia șarpele de pe braț, privind undeva, în zare.

El, Sever, l-a văzut primul pe Doru. Nu-și mai aducea aminte de asta când era la Constanța, îi povestise maică-sa cum a fost. El trecuse de un an și învățase să meargă. Se ținea cu mâinile de poarta casei și privea înspre uliță. I-a zămbit lui Doru arătând cu mâna spre obiectul metalic pe care îl ținea spre soare. Era o oglindă ovală. Și Lenora a ieșit în curte, mergând drept spre căruța lui Doru, plină cu tot soiul de minunății. Avea șaluri moi și roșu de buze, brățări și alte marfaturi.

- Urcă-te în căruță, să le vezi mai bine, i-a zis Doru.

Și Lenora s-a lăsat sălătată peste valurile de mătase și cașmir, cu ochii la oglinda ovală pe care se strănsese toată arișta zilei ăleia de vară. I se urcase sângele-n obraz și simțea un fel de leșin. Îl mai văzuse pe Doru și-n alte veri trecând pe uliță cu cei doi cai oboșiți la căruță. Știa că merge spre Tulcea și că acolo se întâlnește cu alți târgoveți și vând lucruri rare într-un anume loc și beau vin din cel bun.

- Tot spre Tulcea? Întrebă ea.

Nu mai văzuse Tulcea de când se măritase.

- Tot. Ne mai răcorim la Dunăre.

Caii porniră mai întâi la trap și apoi la galop, chiar așa, oboșiți cum erau și ridicau nori de praf pe uliță. Și Sever a-nceput să plângă. Plângea de răsună Murfatlarul. Au auzit oamenii și au ieșit din casele lor și l-au chemat pe Ioan, tocmai de pe deal, să vină repede că a fugit Doru cu Lenora. Lui Ioan îi apăruseră în anii ăștia două cute între sprâncene. Și buzele și le ținea mai strânse. Privea în pământ mergând în fața celorlalți. N-a mai plecat imediat, ca atunci când s-a dus după grec. Și-a strâns oameni și și-a făcut grupuri ca să-l încolțească pe Doru. Au luat și vreo trei câini înainte să plece. Se-nserase și au așteptat zorile. Au pornit pe la patru

dimineața, când aerul era încă rece. Tăceau toți pe drum. Dar mergeau repede, pe cai, unul în spatele celuilalt, fără popas, să-i ajungă din urmă pe fugari. Oamenii din satele prin care au trecut, s-au speriat. Credeau că e răzmeriță. Și se înfricoșau și mai tare, văzând că nimica nu văd sau aud, călăreții ăștia tăcuți. Merg drept, cu privirea înainte, spre Tulcea. Trecuse și Doru pe același drum și caii lui oboșiți ridicau praful în jurul căruței și peste mătăsuri și cașmiruri și peste Lenora care stătea ghemuită și nu zicea nimic. Doru îi povestea cum e Dunărea la Tulcea și cum stau oamenii la pescuit în locuri singuratic. Și ei n-or să rămână acolo, or să plece în altă parte. Unde? În altă parte, tot pe Dunăre. Și când au ajuns în dreptul carierei de piatră, cam la o zi și jumătate de Murfatlar, i-au prins oamenii lui Ioan. Doru a sărit din căruță și a vrut s-o tragă și pe Lenora, dar ea s-a împotrivit. Și atunci el a fugit spre carieră. S-a cățărat pe piatră până în vârf și câinii au rămas la poale, lătrând. Lenora țipa de grouză în brațele lui Ioan, spunându-i „Să plecăm!” „Acum să plecăm!”. Dar Ioan

avea o privire aspră, și i-a făcut semn să tacă. Lenorei îi fu frică de el și i se ghemui și mai mult la piept. Ioan o mângâia pe păr scrutând piatra pe care se cățărara Doru. Era o piatră ascuțită și netedă pe părțile dinspre vârf. Numai disperarea l-a urcat acolo. Ar fi putut și Ioan s-ajungă acolo, pe vârful ăla, dar aștepta. Și câinii se opriseră din lătrat. Se înserase. Au stat multe ore în jurul pietrei. Trecuse de miezul nopții, când au auzit ceva ca un fâlfâit de aripă. Doru își sfâșiasse cămașa și își legase mâinile cu ea. Le ținea ridicate ca și când ar fi vrut să se înalțe în aer. Chiar s-a înălțat puțin. Dar a căzut după aia între pietre, cu zgomot. Nu mai mișca. Au lătrat câinii. Și s-au oprit repede. Nu se apropiiau de trupul lui Doru.

- Să mergem - a spus Ioan.

Și s-au întors la fel de tăcuți spre Murfatlar. Lenora era foarte palidă și colțurile buzelor i se lăsaseră în jos. În noaptea aia au făcut dragoste afară, pe fân, fără o vorbă. O dată, de două ori, de trei. Până dimineața. Și așa toată săptămâna. Lenora nu mai țipa de plăcere. Scotea niște sunete ciudate, de pasăre care se îneca. S-a născut în anul ăla și Marin. De fapt toți copiii s-au născut cam o dată la doi ani. Eu m-am născut după încă doi ani. Și în timpul ăsta Lenora a fost răpită pentru ultima dată de un negustor de grâne din Brăila. Ilarie Neacșu. Avea o adevărată caravană după el. Dar la căruțe înhămașe boi. A trecut pur și simplu prin sat, fără să se oprească. Pe Lenora a furat-o în seara când ea se întorcea acasă de la vie. Era drumul destul de lung. Și ea mergea spre Murfatlar. Nimeni n-a știut nimic vreo săptămână. Pe urmă, tot iscodind în stânga și-n dreapta, Ioan a aflat că Ilarie Neacșu a trecut prin sat exact în ziua în care a dispărut Lenora. S-a dus la Brăila și a cerut-o înapoi. Au băut împreună, și au vorbit o noapte întreagă. A doua zi, Ilarie i-a dat-o lui Ioan pe Lenora. Da. Pe Lenora au iubit-o bărbații. Unii dintre ei chiar au crezut că nu pot să trăiască fără ea. Și de-aia o răpeau. Ioan a înțeles asta până la urmă și după moartea lui Doru n-a mai putut să se supere pe nici unul. Și nici pe Ilarie. Devenise tare trist Ioan și nopțile lui de dragoste cu Lenora erau triste, dar la fel de patimăse. Până când, într-o toamnă, târziu, Lenora a murit. Nimeni n-a știut de ce. Au găsit-o moartă pe malul bălții. Fusese la scaldă. N-avea nici o urmă pe ea. N-o atacase nimeni. Zăcea cu fața în sus, la mal, acoperită toată cu apă. Numai chipul îi rămăsese afară. Era parcă și mai frumoasă. Întinerise. Că Lenora, între timp, o făcuse și pe Viola și toți copiii ăștia erau destul de mărișori. Și nici ea nu mai era ca pe vremuri. Dar atunci, când au găsit-o, avea strălucirea ei din tinerețe. Ioan s-a închis în casă. Nu mai voia să știe de nimic. Mâncă doar să trăiască. Și nici de vin nu se mai atingea. Aștepta să creștem și să plecăm.

Noi ne-am dat seama de asta, am crescut și am plecat.

ALEXANDRU GEORGE ȘI FICTIUNEA

Am avut în anii din urmă privilegiul de a mă afla nu o dată în apropierea lui Alexandru George, - spirit rasat și insolit din speța nobilă a artiștilor autiști -, unul dintre cei mai devotați apărători ai scrisului din care emerge floarea rară a stilului, felul propriu adică de punere în lumină a paradigmei eului. De fiecare dată, însă, când a fost cazul să mă folosesc de câteva cuvinte, de bun simț, altfel, pentru a încerca să prezint succint configurația laborioasă a activității sale literare, am întâmpinat serioase dificultăți. Mi-a fost greu să decid, în fața „excepționalului (travaliu) imposibil de categorisit”, care din articulațiile operei s-ar cuveni să fie pomenită dintre toate la loc de frunte, ori definește la el mai bine figura spiritului creator.

A fost cu neputință să mă pronunț categoric în ce măsură Alexandru George este un mai important critic și istoric literar decât romancier; asemeni, dacă bogatul lui talent eseistic întrece acrobacia științifică a îngrijitorului atâtor ediții de OPERE ori plăcerea traducătorului năvălit la șartul cărților lui Voltaire, ca și ale lui Jean Starobinski și Jean Pierre Richard, între mulți alții... Polemist de temut, cum se știe prea bine în lumea literară, Alexandru George este un publicist excepțional. Farmecul indicibil al intervențiilor sale - în anii din urmă, mai cu seamă în chestiuni ale funcțiilor societății civile și de politică - se datorează, dincolo de ineditul scenariului și al logicii personale, desăvârșitului simț istoric înnăscut, și numai după aceea posleduit, însă, și într-un caz și în altul, susținut de o fabuloasă erudiție.

Debutul editorial al lui Alexandru George, survenit tardiv, în 1970, este edificator și din perspectiva celor arătate mai sus. Astfel, cartea de proze **Simple întâmplări cu sensul la urmă**, ieșită pe piața literară aproape concomitent cu eseul **Marele Alpha**, nu avea să contrazică cătuși de puțin spiritul à rebours al încercării de „revizuire” exegetică a imaginii critice dogmatice ce plana asupra operei lui Tudor Arghezi, imagine acreditată de mai mult decât zeloză critică marxistă de serviciu a anilor șaizeci/șaptezeci. Altminteri, prestația analitică de mare exiguitate din **Marele Alpha**, cultivând „povestirea” plină de divagații și recursul la practica indirectului, proba din start în scrisul lui Alexandru George un critic și un istoric literar dublat de un irefutabil scriitor înnăscut, cum avea darul a da o idee de ceea ce va să însemne imbricarea sentimentului și trăirii istoriei în subzidirea afină a „operei”.

Într-un ritm în care nu și-a permis să piardă cadența nici măcar sub acuza „vremilor”, Alexandru George a scris, a rescris și a publicat din 1970 încoace, în desăvârșită alternanță ori concomitență, romane și proze, eseuri și pagini de critică și istorie literară; a îngrijit ediții de Opere ale unor scriitori importanți, a tradus, a evocat, a judecat, a contrazis și a răspuns polemic, într-un spirit de civilitate fără fisură, tuturor „atacurilor”, desigur, când acestea au rămas în câmpul înfruntărilor de idei. Într-un cuvânt, străin oricărei politici de partizanat literar, Alexandru George a fost tot timpul prezent prin scrisul său în actualitatea literară a momen-

tului, continuând cu neabătută râvnă să-și urzească o Operă impresionantă, pe cât de unitară, pe atât de plurivalentă.

Respectând regula, ultimul roman și poate cel mai important de până acum al lui Alexandru George - **Oameni și umbre** - apare și el doar la câteva luni distanță după publicarea cărții de glose, dispute și analize ce au ca subiect unic opera lui **Caragiale**, carte care a stârnit deja, cum era de așteptat, prin franchiseța și incisivitatea cu care respinge încercările onora de acreditare intempestivă în practica literaturii a unui **nou Caragiale**, sumedenie de reacții, care mai de care mai vii și mai zburdalnice...

Potrivit unei sublinieri a autorului, romanul **Oameni și fapte** a fost scris între 1955 și 1957, fiind reluat în 1959, fără speranța publicării în regimul comunist - decât postum. „Dintr-o versiune cam cu o treime mai mare, notează Alexandru George, am extras în 1994-1995 paginile de față...”. Trebuie spus că aplecându-mă în 1988 asupra exercițiului românesc din **Seara târziu**, care este, în fapt, „jurnalul anilor 1957-1959”, foarte atent să prind simfonizarea nuanțelor principalului **ideo-selector** al cărții, după care „jurnalul nu e ceva complementar vocației românești, **este chiar romanul** (s.a.), pentru că poate avea virtuțile acestui gen”, am neglijat să acord importanța cuvenită deselor referiri în corpul scrierii la **romanul meu**, ignorând astfel impardonabil posibilitatea urzirii gemelare a **celuilalt roman**, sau a **romanului celuilalt**, ca revanșă a prozatorului amânat în critic. Mărturisesc iată că am comis chiar și greșeala de a lua jurnalul/romanul din **Seara târziu** drept mediul exclusiv care-l divulgă deplin pe autor ca personaj, când, de fapt, Alexandru George ambiționa să obțină o atare performanță în acțiunea practică de scriere la persoana I a unei cărți de stil confesiv „în care personajul **care spune eu** (s.a.) - după vorba lui Proust - trebuie să se confunde cu autorul. Acum înțeleg și reacția promptă a lui Alexandru George care, de câte ori a avut prilejul, a amendat în termeni deosebit de categorici înțelegerea greșită de către critică a prozei (romanelor) sale.

Cum se poate citi ușor acum, la distanță de un deceniu și mai bine, în notațiile din **Seara târziu**, formula de roman autobiografic căreia Alexandru George îi acorda credit acolo și în care el vedea - pe moment - garanția autenticității scrisului său și semnul care validează arta

literară și creația, în sensul de adaos sau ordonare, va fi părăsită pe măsura scrierii efective a amplului roman **Oameni și umbre**. Autorul își va da seama cum cartea sa tindea să devină ceva desprins de el: pur și simplu **Cartea autorului care a scris-o**. Cu bucuria acestei certitudini, ea singură, altfel, în stare să-i alimenteze încredințarea că a devenit scriitor, Alexandru George descoperea singur în **Seara târziu**, în ciuda convenției unor așa-zise însemnări intime și a unei singure voci care vorbește, **un personaj diferit de el, cu care existențele, mediul și întâmplările doar se intersectează**. Este motivul pentru care „diariumul” din **Seara târziu** i se pare demn de a fi considerat o operă de ficțiune, ba încă și mai îndreptățită remiterea substanței atât de subtile a ficțiunii din **Oameni și umbre**, „totul în același plan: oameni și umbre, glasuri, tăceri”, speciei romanului.

Citit cu susținut interes și egală plăcere, grație formulei stilului autoscopic adaptat, romanul **Oameni și umbre** impresionează înainte de toate prin știința, cât de savantă, pe atât de asiduă cu care autorul știe să convertească și să reconstituie realitatea în mediul limpid al ficțiunii realității scrisului, singura instanță până la urmă, dacă mă gândesc bine, în măsură să conserve palpitul vital și să omologheze **idul** ființei scriitorului care, punând în legătură, aparent fără nici o rezervă, oameni și întâmplări, destine și umbre, îi determină a se **reconstitui în extrema realitate**, aceea elaborată adică doar de el. Cele cinci sau șase personaje din jurul autorului (Alex, Dinu, Michel, Nicola Vretos, Mario și Ama) sunt în acest sens tot atâtea imagini dizlocate și care se suprapun, continuu ale autorului-personaj, tot atâtea moduri de a figura în sine și din sine o lume, tot atâtea căi de a pune în lumină raporturile lumii cu propriul proiect livresc. **Oameni și umbre** este în chip vădit un roman fără temă iar refuzul intrigii implică fără doar și poate recunoașterea faptului că lumea este un mod de posibilități. Înțelepciunea cu care autorul acceptă din această perspectivă **lumea așa cum e** are ca suport numai bucuria instituirii asupra acestui univers a unei selecții ce depășește simplele noțiuni de bine și de rău, „fiind de ordinul mai înalt al rațiunii existenței, primul pas spre Artă”. În plus, la alt nivel, acceptarea lumii în cadrul procesului obscur de raporturi, dependențe, legături și respingeri, consecință a înseși notațiilor însăilate pe hârtie, echivalează cu revelația transformării în obiect a propriei vieți, constituită astfel în afara datelor realității stricte. „Dar asupra acestui univers am un drept, pot izola fapte petrecute, pot decupa siluete, pot alege numai întâmplări semnificative, mă pot folosi de oameni și de umbrele lor, le pot modifica destinelor, îi pot suprapune până la confuzie... Dar pot, la rândul-mi, imagina contururi și apoi transforma umbrele în oameni, le pot da mișcările voite de mine fără să mă mai limitez de ceea ce

DENTITĂȚII SCRISULUI

a fost cândva realitatea lor. **Acceptând lumca, îi pot da cu o semnificație** (s.n.), pot trece cu vederea unele existențe sau pot introduce altele în jocul meu propriu, pe cine vreau, cum vreau”.

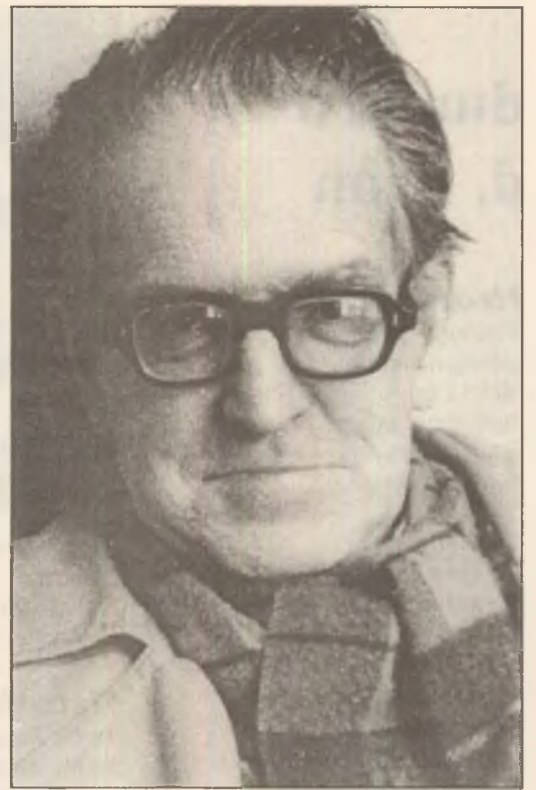
Chiar și amorse și anodine, ca la Proust, faptele descrierii și evocării, privite prin prisma noțiunii de selecție, pot crea iluzia dezvoltării unei povestiri intradescriptive (Ricardou); sintonizează în mod uluitor cu o istorie a eului care a descoperit în virtuțile **fanteziei** secretul coerenței.

Personajul care spune „eu” în **Oameni și umbre**, potrivit însemnărilor din jurnalul sincron, nu copiază, cum s-ar putea crede la prima vedere, situații din existența lui Alexandru George, deoarece „cu excepția strictă a familiei mele, precizează el, în care poate că mama, tata sau Silvia s-ar recunoaște în formele lor din carte, restul s-a edificat «împotriva» experienței trăite de mine”. De la Aristotel încoace se știe bine că funcția literaturii nu constă atât în efortul dezvăluirii adevărului, ci mai curând în crearea ambianței de verosimilitate. Cu o atare lecție simplă dezvoltată manifest în romanul său, Alexandru George crede că nimic nu există într-un text literar decât dacă **a fost imaginat** și nu se vede validat decât sub specia plauzibilității. Și Alex și Dinu și Nicola și Ama sunt personaje perfect plauzibile, chiar dacă povestea lor - ca ierarhie de instanțe - se petrece într-

ună cu autorul -, realitatea (**realitatea sa**) este un triumf al imaginarului și logicii.

Faptele evocării și descrierii devin și grăitoare și semnificative grație instituirii unui sever canon selectiv în care, fără doar și poate, disciplina are darul de a stimula invenția și a face productive raporturile interdisciplinare și dezvoltările psihologice. Pe această constantă tehnică, amintirea are totdeauna la Alexandru George pregnanța unei posesiuni constitutive, lăuntrice; ambianțele (amintind uneori de arta burgheză a detaliului) rămânând să se constituie în mordantul și acompaniamentul efortului reactualizării ei. Cuvântul are darul la Alexandru George să edifice lumi cărora autorul prin actul său de voință le-a conferit realitate. Cuvântul fals aproape că nu mai există pentru Alexandru George. Așa se face că între oameni și substantive scriitorul ajunge să nu mai facă nici o diferență, aducându-le cumva pe același plan, cu certitudinea că, oricum, altceva decât voința sa „îi ajută să capete adâncime, relief și contur”.

Scriitorul, în concepția lui Alexandru George, este un fel de manipulator magic, al cărui merit rezidă în arta de a pune în legătură oameni și întâmplări, fapte, incidente, glasuri și tăceri. Marele secret pentru un astfel de scriitor consistă, așadar, în priceperea de a stabili un număr de legături între oameni și fenomene, pornind de la date concrete ori atribuite ființelor

dintotdeauna să mă intrige; dar nu m-am interesat niciodată de el, nu îl resimțeam pe undeva ca pe o absență, nu îl înregistram, nu mă interesam niciodată de el, iar el însuși, omul cărui acum mi-a venit să-i spun fără glumă: tânărul meu bunic, nu se dezvăluia nici măcar indirect, prin indiscrețiile involuntare ale celor din familie, din comentariile cunoscuților mei. El îmi apăruse acuma brusc, solicitând parcă o recunoaștere, o stabilire de legături, tocmai pentru că cel mai mare dintre nepoții săi, care pe deasupra semăna cu el până la confuzie, nu-l putuse identifica. Omul acesta necunoscut era mai mult decât o fantomă imperativă care să tulbure cu aparițiile sale liniștea noastră nocturnă; el căpătase printr-un accident o importanță considerabilă, dar numai pentru mine și numai pentru o clipă, a faptului că nu mă preocupase niciodată și nu căutasem nicidecum să-i dau de urme, într-o vreme când așa ceva ar fi fost un lucru atât de simplu. Și, dintr-o dată, i-am simțit în modul cel mai pozitiv absența, dovedită nejustificată”.

În planul autarhic închipuit de autor, strict determinat de un număr de relații și tropisme admise de el, **Oameni și umbre** consolidează, în timp, o aureolă alcătuită din tot felul de conținuturi psihice, cum ramurile desfrunzite ale unui copac cristalizează în atmosfera salină de la Salzburg. Imaginea **crengii lui Stendhal** o evocă Alexandru George însuși la un moment dat.

Arbitrară în măsura în care timpul hotărâniceste cum vrea el existența, căci, recunoaște autorul, „el” e adevăratul stăpân al definiției, cartea de față este un rezumat al înțelegerii și cuprinderii existenței, înstăpânit în viața autorului **la fel de ferm ca datele unei probleme de geometrie**, vizibile în elementele ei ca și aceasta. Strict matematic, **Oameni și umbre** etalează o simetrie eclatantă: patru fracțiuni a câte zece constituenți.

Arta pentru Alexandru George pare să fie un neconținut exercițiu de căutare și de găsire a unor interlocutori care poate nici n-au existat. Așa decurgând și așezându-se lucrurile, eu personal nu aș ezita să așez acest ultim roman al lui Alexandru George între realizările de marcă ale geniului autoscopic din toate timpurile.

«Dar asupra acestui univers am un drept, pot izola fapte petrecute, pot decupa siluete, pot alege numai întâmplări semnificative, mă pot folosi de oameni și de umbrele lor, le pot modifica destinul, îi pot suprapune până la confuzie... Dar pot, la rândul-mi, imagina contururi și apoi transforma umbrele în oameni...»

---

epocă în care autorul nici măcar nu se născuse (primul război mondial), într-o geografie (Germania, mai ales) pe care autorul declară (sic!) că nu a văzut-o niciodată... Germania începutului de secol, frământată de manifestări studentești, dar oferind generoasă găzduire, deopotrivă, tuturor aventurierilor ca și unui tineret curios, aplecat spre învățătură; imaginea vie a Bucureștiului aflat sub ocupația străină, ca să nu mai pun la socoteală foaia de temperatură a „politicalelor” vremii fac dovada unor situații în bună măsură străine de tot ceea ce a trăit vreodată autorul ori s-ar putea bănuși că ar fi trăit. Fără să exclud posibilitatea, îmi e totuși greu să cred că Alexandru George merge până acolo încât sintonizează acestor date configurația unei epoci cu 20-25 de ani mai aproape de noi! Sub această rezervă, întreaga canavauă a primelor decenii ale secolului, atât de bine desenată, este o pură operă de ficțiune, presupunând depășirea multor dificultăți, eforturi de documentare și timp. La Alexandru George - o spunem împre-

reale; real însemnând chiar și acel cu totul altceva decât realitatea lor efectivă, tangibilă și concretă; real presupunând nu mai puțin „chiar și contururile imprecise ale oamenilor care se ajută în cele din urmă de propriile lor **umbre** (s.n.) pentru a se defini”.

Umbrele constituie un alt plan al realității pentru Alexandru George, - fațeta oarecum magică a realității. Ele farmecă, tocmai pentru că au o viață tănușită și indirectă, își amestecă și își suprapun siluetele, sunt capricioase și imprevizibile precum apele unor oglinzi vechi, ori ale unor tablouri de fotografii cu geamul afumat până la opacitate. Într-un asemenea tablou, exilat de familie, descoperă autorul, într-o clipă magică a existenței sale, imaginea bunicului dinspre mamă, semănând izbitor cu sine și împrumutând invers replica fantastică a identității infailibile a autorului. „Inexistența acestui om atât de apropiat de noi prin gradul de rudenie, care s-ar fi cuvenit să fie un actor de frunte în mica noastră comedie familială convențională, ar fi trebuit

dumitru d. ifrim

Hrana vieții

Viermi care înghit
hidrogen sulfurat,
Melci care se ling pe buze
după gazul metan,
Oameni care mor
după războaie.

Teribilă viața!
- a ajuns să trăiască
din ceea ce o distruge -
Nu cumva se hrănește
cu moarte?

În focul alb

Cu tălpile în sus
spânzur aceste cuvinte.

Cine să le mai scoată
din infern
acum
când suntem preocupați
să rămânem
cu capul pe umeri?

Luciditate (III)

Nevertebratele
sporindu-mi povara surâsului.

Seriozitatea
nu-i moară de vânt
și vorbele
nu țin de căptușeală.

Dar zâmbetul,
ce strașnic foc
pe vreme de burniță!

Și tăcerea,
ce catedrală!

Ochii lucizi ronțăie biscuiți
din cutia inimii.

Jubirea aproapei

Numai cu pietre aruncăm
de-o bună bucată de vreme.

Ce ziduri mi-ar înălța
cineva
dacă s-ar strădui
să le găsească o potrivită arhitec-
tură
celor în jurul meu adunate!

Lașitate (I)

În fiecare din noi
un Hamlet fără regat
își caută coroana.

Unde o fi a mea
să mă apese pe frunte?

Pe treptele acestui turn urc

Dar ceea ce bate în zid
nu-i marea dezlănțuită,

nu-i vuetul mării,

Nu furtuna se-apropie
ci lașitatea!

istorie (VII)

Toată viața m-a chinuit
ghiuleaua de plumb
care îmi atârna de picioare

Iar acum, când în sfârșit
o ridic,
Deasupra capului atârna
un balon răsuflet.

Prăbușirea piramidei lui Keops

Într-o seară
am tăiat de la rădăcina
piramida lui Keops.

(Tutankamon era pierdut
în contemplarea Sfinxului
iar Nefertiti suspina în iubire -
alți sclavi prin apropiere
nu am mai văzut).

Am ridicat-o
și am depus-o ușor
aici în mijlocul nostru.

S-a prăbușit
neavând pe ce să se sprijine!

Regele regilor

- Nu-l știți pe Agamemnon,
regele regilor?

- E piticul ce stă ceva mai ridicat
pe scaunul pe care fiecare din noi
trebuie să stea în fiecare zi
cel puțin o dată!

Mustrare (II)

Mai lasă dracului
nimicul acela asupra căruia
te tot apleci de o viață

Și aruncăodată barda
pe care ai înălțat-o
deasupra capului!

Ce tot cioplești?

Nu vezi cum nodul
ți se strânge în gât
iar năvodul pe care-l arunci
tot pe tine de prinde?

Versiunea viețuitorului

ce rămâne din elanuri, din planuri:
aceste resturi de zăpadă
pe cenușul asfaltului,

leșul înghețat, încovrigat
al șobolanului
- virgulă între azi și mâine -

și acest întuneric de iarnă
de la 7 dimineața
în care pui graba
să întrecă greața.

laudă materiei, curtea blocului:

pungi de plastic,
resturi putrede de zarzavat,
o bară ruginită,
un cărucior stricat,
cioburi de sticlă,
ziare rupte.

laudă omului, curtea blocului:

ca final de ceartă
cei doi țigani se înjunghie.

strângerea de inimă
ce însoțește, în fiecare dimineață,
apariția agentului speranței.

pe talerul dinspre viitor
el presară
o irizată pulbere albastră.

atâția ani de când face asta
și n-a stricat nici cu o părere
echilibrul balanței...

un mecanism hipersilentios
face să alerge, pe fire bine mas-
cate
și spre ținte necunoscute,
mici containere multicolore

graba, vioiciunea
cu care sari într-unul din ele
se numește „poftă de lucru”
sau, și mai rău „sete de viață”

tuse seacă
prin ziduri

bătrâni trăgând după ei
cărucioare cu zdrențe

ce să adăpostești
sub cortul vânător al frigului?

rebeget e un cuvânt
total nepoetic.

nici contrazicere,
nici fragmentare;
numai și numai
continuitatea realului:

cristalul transparenței
locuit de șobolan,

în groapa hăitașilor,
ca într-o mânășă,
goana hăituitului

și iată, strecurat pe sub ușă,
mesajul mult așteptat:
un scris de câteva clase

dan cernescu

pe factura de curent.

Jurnal de vacanță

aceleași surdinizate temeri
te lasă să zburzi
pe tărâmurile alcatoare
apoi te declară din nou
proprietatea lor
unică și inviolabilă *

vârtejuri de praf
încurcate în coama fierbinte
a amiezii,

mari punji de zăduf
spărgându-se, tăcute,
vreme de o lună și ceva
în curtea blocului 97

și răbufnirea ușoară de vânt
ce poartă spre înalături
o bucată de folie albastră
- Icar de polietilenă
smuls labirintului de beton - *

la loc de cinste, în camera de zi,
oglindea magică a lumii:

facțiuni, crime, fracțiuni,
reabilitări, canonizări,
debordanta inventivitate a răului
și răzleața, ipotetica imagine a
binelui,

romane lăbărțate-n seriale,
realism crud, romantism veșted,
după înghețata de vanilie
o binevenită înghețată de ananas,
după caninii vampirului
un nou episod din colicile
sufletești
ale cățeilor de rasă *

peste tot, peste toate
desăvârșita albeață
a norilor cumulus
parafând armistițiul
dintre setea de evadare
și insistența reclamelor turistice

regula de aur
a anotimpului:

„peștele mare înghite peștele mic”

și toamnă ca-n burta
unui chit imens

pe asfalt
ploaia lipește
solzi de culori...

duminică literară:

aceiași raid al privirii
pe sub norii jerpeliți de noiembrie,
până la cuburile de-un albastru
afumat
ale blocurilor abandonate din față

aceiași veselie agresivă
a alcoolului de la patru
aflat în elementul său (primor-
dial?);
de două ori pe secundă
tavanul bubuie, ușile trepidează,
ferestrele zăngăne

aceleași sarcasme fără consecință
presărate printre poemele trimise
revistei ce tocmai urmează
să-și înceteze apariția.

bujor nedelcovici

AMURGUL ZEILOR ESTE TRIST

Înterup cronologia Jurnalului infidel pentru rândurile ce urmează. Aflu că Paul Goma vorbește din nou despre mine într-un Jurnal (trei volume) publicat recent la București. Nu i-a fost suficient articolul A fi moral în exil, apărut într-o revistă din țară, apoi în Lumea liberă de la New York (aprilie 1994) și reluat într-o carte, Jurnal de căldură mare. Acum recidivează! Se pare că este în criză de inspirație dacă este obligat să repete aceleași calomnii! Cred că ar fi foarte fericit să-i citesc Jurnalul și chiar să-i răspund. Ei bine! Se înșeală! N-o să-i citesc „clevetirile” și nici n-o să intru în polemică cu el. „Linia galbenă” a toleranței a fost totuși depășită. O să mă limitez la pagini, pe care le-am scris în Jurnalul infidel.

29 aprilie 1994

După ce am citit articolul lui Paul Goma, **A fi moral în exil**, am fost tentat să-i telefonez și să-i spun: „Retrage-l cât mai repede! O să te compromită!” Era însă prea târziu, articolul fusese deja publicat. N-am fost ispitit să răspund din mai multe motive: 1. În 1984 recomandase publicarea romanului **Al doilea mesager** la Editura Albin Michel. 2. Nu puteam să am „un dialog” cu cineva care încearcă să mă defăimeze și să pună în discuție ideea de onoare și demnitate. 3. Sentimentul dominant era acela de compasiune și regret, tocmai pentru că intrase într-o dispută josnică și lipsită de orice regulă a jocului.

Dar mai întâi câteva remarci.

Paul Goma face o gravă confuzie între viața privată și cea publică. Putem discuta viața publică a unui scriitor, dar decența și bunul simț te obligă să eviți aspectele din viața intimă a unei persoane.

P. G. folosește tehnica colajului. Pleacă de la un fapt real, adaugă multă imaginație, lipește câteva amintiri „auzite întâmplător” și neverificate, croiește petice fictive, le atașează la altele dorite și la urmă crează un tablou care nu are nimic în comun cu realitatea faptelor evocate. Scamatorul „coate de pe mănecă porumbelul”

P. G. nu are acces la idee și la o judecată de sinteză. El este un autor-comentator care redă cu haz o întâmplare (după ce a mistificat-o și remodelat-o) în stilul: „Ea a zis!”, „El a spus”, „Ea a răspuns...”

Dar de unde a plecat toată tărâșenia și de ce este supărat Zeus?

După câteva luni de la sosirea la Paris, l-am invitat pe P. G., împreună cu soția pentru a sărbători, **post festum**, publicarea romanului **Al doilea mesager**. Erau prezente și alte persoane, printre care și Mircea Veroiu. Cum era și firesc, am stat de vorbă. „De una, de alta”, cum ar zice P. G. S-a discutat despre Drăgan, Pordea și multe altele. Nu o să intru în amănunte, dar după ce am citit articolul **A fi moral în exil** am avut senzația unui denunț făcut de un colaborator al Securității, după ce a răstălmăcit realitatea. Inviți pe cineva în casă, bei un pahar de vin, a doua zi te trezești chemat la interogatoriu. De data aceasta... în fața unui articol publicat cu intenția vădită de a denigra și calomnia. Despre Pordea aflasem câte ceva de la Radio Europa Liberă! A! Dacă Drăgan mi-ar fi dat o bursă în Italia, iar Pordea m-ar fi invitat pe „Coasta de Azur” pentru două săptămâni, ar fi fost niște probe de complicitate directă. Aș fi putut fi acuzat că sunt „agent de influență”. În schimb, tot ce afirmă P. G. este un colaj perfect realizat! Dar dacă am fi discutat despre Stalin, Lenin sau Troțki?! Paul Goma ar fi putut să mă acuze de „stalinism, leninism și troțkism”. Și n-ar fi fost rău să mai „adauge” și

puțin maoism, pentru ca „rețeta să fie completă”.

Ce face, apoi, Paul Goma? Înșiră o serie de scriitori sau artiști care au colaborat cu Partidul și Securitatea, și... mă atașează și pe mine. În așa fel ca lista să fie cât mai completă, chiar dacă nici o probă nu este „evocată la dosar”. Ce contează probele când intenția vădită este aceea de a defăima și dezonora!

Paul Goma mă acuză pentru rolul pe care l-am jucat în proiectul de a crea o „Uniune a Scriitorilor în Exil”. Regret imens că am avut această idee! Recunosc! Nici nu începusem să „conturez intenția” și imediat m-am găsit într-un viespar de bănueli, reproșuri și intrigi. P. G. aștepta de la mine un telefon să-l informez și eu (ingraturul și nerecunoscătorul pentru tot binele pe care mi l-a făcut) nu i-am telefonat. Ce să-i spun? Că după două convorbiri cu Dumitru Țepeneag am înțeles foarte clar că este imposibil să realizezi ceva cu „prieteniile noastre valahi”, mai ales atunci când se cerea puțină unitate și solidaritate. Ei bine! Am greșit! Eu, subordonatul lui Breban și al lui Țepeneag, trebuia să-i dau imediat socoteală de ce am făcut și să cer acordul și sfaturile „Marelui Demiurg”.

Trec peste o serie de acuzații („Este suficient să ascuți un om și să descoperi o pubelă” - Pascal), dar Paul Goma știe totul. Are dosarul meu! Oricând poate să scoată o filă și să mi-o arunce în față! El cunoaște chiar și relația dintre mine și Norman Manea care trăiește la New York și cu care ne-am întâlnit la Madrid, în cadrul unui „Coloquiul despre Exil”.

Cel mai mult m-a amuzat (P. G. izbutește involuntar să te distreze) când a recunoscut că „nu-i eram simpatic” și „fumam pipă”. Ei bine! Într-adevăr, erau argumente serioase! După ce îmi reproșează prietenii din țară, îmi amintește că eram „pensionar la patruzeci de ani”. Cum de nu a înțeles P. G. că în logica folosită (sofism = raționament intenționat fals) orice argument utilizat cu rea credință se poate răsturna împotriva lui. Ce ar fi dacă eu aș spune: „După ce a ieșit din închisoare și a avut domiciliu forțat, Paul Goma - fiind ginerele unui membru din nomenclatură - a reușit să obțină un post la revista «Gazeta literară» condusă de Nicolae Breban”. Insinuare perversă! Acuzație compromițătoare! În acea perioadă, numai dacă aveai un dosar bun și erai „sprijinit de Partid”, puteai să lucrezi în presă. În schimb eu, după 12 ani de „reeducare prin muncă”, nu am izbutit să găsesc un post la nici o revistă sau editură din țară și poate n-am avut altă soluție decât... pensionarea! Dacă eram cu adevărat holnav sau înnebuniseram în acel paradis pe care Paul Goma îl descrie cu amănunte: bani împrumutați de la Fondul Literar, romane publicate, filme realizate...

Suferința proprie nu-ți conferă dreptul de a judeca pe cineva decât după ce s-a ridicat la nivelul de conștiință. Iar P. G. nu are conștiința suferinței celuilalt, ci numai a lui...

Dar să admitem ipoteza că Paul Goma are dreptate. Toate acuzațiile lui au fost reale și justificate. Un singur aspect îl descalifică definitiv ca om și scriitor: TONUL. Nu pentru că „tonul ar face muzica” (în ficțiunile lui nu poate fi vorba de muzică, ci doar de sunetul produs de scrâșnetul dinților și al furiei nestăpânite), dar tonul folosit este acela al unui plutonier care bate cu cravașa carâmbul cizmei și se adresează strigând unui recrutar: „Adu-ți aminte, Bujor Nedelcovici! Adu-ți aminte!” Nu este vocea lui Zeus care se adresează muritorilor tereștri, ci glasul vechilului care țipă de pe prispa conacului spre argații din curte care nu-și făceau datoria de slujnice ascultătoare. În fond, P. G. este „un mujic cu rubașa scoasă pe deasupra pantalonilor” (cu privirea încurată și bărbia ascunsă de barba stufoasă), care ține în mână un condei, fără să știe că înainte a fost „pană, penel, stilet ori sabie”, dar niciodată ciomag sau bătă! Polemica sau pamfletul (Léon Bloy a trăit un paroxism permanent) are reguli care trebuie respectate, iar „băta” poate să lovească în baltă și stropii de noroi să împrăște chiar chipul agresorului.

„La verité d'un homme c'est d'abord ce qu'il cache”, era de părere Marlaux. Paul Goma ascunde o reală suferință-sfâșiere care cu timpul s-a transformat într-o ură generalizată și o dorință permanentă de **revanșă**. El n-a reușit să dobândească armonia, echilibrul și seninătatea de a face deosebirea dintre adversarii reali și cei imaginari. Umilitul de ieri a devenit umilitorul de azi. Persecutatul de acum douăzeci de ani s-a transformat într-un persecutor actual. **Autoritatea** morală de care se bucura P. G. până în urmă cu câțiva ani s-a metamorfozat într-un **autoritarism** public care cu timpul a devenit un **totalitarism** intelectual. Exact „formele politice” pe care le-a combătut! El reprezintă acum „Ministerul Adevărului” într-un spațiu orwellian imaginar.

P. G. mai mizează pe un aspect: „Calomniază! Calomniază! Tot rămâne ceva”. Dar și defăimarea ori denigrarea au anumite limite. Dacă le depășești se răstoarnă împotriva ta și „hulitorul devine hulit” și evitat de toată lumea. Paradoxul mincinosului! Sinuciderea bofonului...

Și totuși... care este explicația ultimă a tentației către clevetire, discreditare și ponegrire? Lipsa simțului de loialitate, demnitate și onoare? Sau poate mitocanizarea societății românești a îmbolnăvit sufletele și chiar mințile unor intelectuali care confundă ironia cu bârfa a două țate care stau de vorbă pe prispa unei case. P. G. adoră „bășcălia” și se joacă cu numele unor persoane, fără să știe că „onomastica” are anumite simboluri esoterice, asemănătoare cifrelor. Dar P. G. este un „bășcălios ireductibil”, iar deriziunea a devenit un stil de „a fi, de a gândi și de a scrie”.

Vreau să-l asigur pe Paul Goma că nu am împotriva lui nici un resentiment sau ranchiună. Regret sincer că nu a reușit să fie pe măsura voinței de la început și i-a dezamăgit pe cei care au crezut cândva în el. „Amurgul zeilor” este trist...

CINE A INVENTAT TELENVELA?

de DAN-SILVIU BOERESCU

Telenovela latino-americană este fenomenul mediatic ce a marcat cel mai puternic existența de dată recentă a televiziunii comerciale de la noi. De la Sclava Isaura la Înrobătă de iubire, fără a uita de Și bogații plâng, Inimă sălbatică ori Alejandra (pentru a înțelege grozăvia și misterul acestei teledependențe, se recomandă pronunția fonetică a numelui protagonistei din ultimul serial menționat), nu puține vor fi fost episoadele ce au împietrit în fața micului ecran, așa, cam la trei sferturi din sensibila noastră națiune...

Ce nu știau, însă, gospodina lăcrămoasă, distinsa coafeză, Popoasca de la șapte și toate celelalte este că acest drog pseudo-cultural nu este o descoperire neapărat post-revoluționară. Ba mai mult, va să împlinescă o vârstă respectabilă, matusalemică. Începând cu deceniile trei și patru ale veacului trecut se nașteau foiletonul de gazetă și fascicola de o para, cuprinzând romanțuri cu „Va urma” ce începeau să molipsească pătriți tot mai largi ale populației europene (de bine, de rău) alfabetizate. Dacă în Franța va fi fost un Eugène Sue, cu ale sale **Mistere ale Parisului**, nici compilatorii din Principatele Române n-au stat cu mâinile în sân. Într-un elan sincron comandat, parcă, retroactiv și fără voia sa, de E. Lovinescu, ei s-au pus iute pe treabă și astfel au apărut **Misterele Bucureștilor!** Aricescu & Co au produs în serie asemenea artefacturi mai mult sau mai puțin kitschoase. (O coincidență de nume mie unuia nu-mi da pace: a existat și un Costache Boerescu, autor al teribilei povești intitulată **Aldo și Aminta sau Bândiții...**)

Au practicat foiletonul/fascicola (care, odată cu progresul tehnicii, a devenit serial radiofonic - vezi savuroasa **mise en abîme** din **Mătușa Julia și condeierii** de Mario Vargas Llosa, iar, mai de curând, telenovelă) și nu puțini scriitorii de marcă, care, deși lucrau sub presiunea orizontului de așteptare al unui public nu foarte evoluat din punct de vedere estetic, au ajuns să producă literatură-literatură. Este cazul lui Balzac și, mai ales, ceea ce ne interesează mai mult în contextul de față, al lui Charles Dickens.

Dickens își făcuse, destul de șovăielnic, intrarea în literatură cu **Schițele lui Boz** (1836), publicate în suplimentul de seară al ziarului „The Morning Chronicle”, al cărui reporter parlamentar se afla. În el se naștea gustul pentru romanț, pentru picarescul inteligent, consemnat cu umor și o deplină compasiune față de oamenii sărmani sau din pătura mijlocie. Toate aceste date stilistico-umorale vor fi exploatate în chip superior de fasciculele dedicate editării **Documentelor postume ale Clubului Pickwick**, însoțite de desenele caricaturistului Seymour. Desenatorul își va zbură creierii înaintea publicării celei de a opta fascicole și va fi înlocuit, după cum ne spune G. K. Chesterton, cel mai frumos exeget și biograf al lui Dickens, de Hablot K. Browne, cunoscut, în calitate de desenator satiric, sub numele de Phiz. Îmbinarea dintre verva narativă a povestitorului și ironia comprehensivă a peniței caricaturistului va genera un imens succes, materializat pe plan editorial prin creșterea tirajului de la câteva sute de exemplare prima fascicolă la 50.000! Originalitatea formulei picaresce propuse de Dickens constă

în introducerea în prim-planul acțiunii a unor personaje deloc excepționale, atât de atipice încât pot părea chiar stupide: un vesel grup de bătrâni grași și ghinionști, gafând la tot pasul și compromițând permanent idealul sportiv care-i anima.

Cu **Documentele postume ale Clubului Pickwick**, Dickens își făcuse, cum se spune, mâna. În paralel indusese cu măiestrie marelui public gustul pentru un asemenea tip de narațiune. Era, deci, momentul să exploateze aceste cuceriri, folosindu-le în formula unui prim roman așa-zicând convențional - un roman cu cap și coadă (finalul de la... **Pickwick** aproape că nu există în adevăratul sens al cuvântului), cu un erou principal bine definit, cu o schemă narativă mai încheată și, totodată, mai puțin supusă aleatoriului. Astfel se naște povestea lui **Oliver Twist**, ale cărui prime capitole încep să apară în 1837 în revista **Bentley's Miscellany**, editată chiar de prozator. Aventura va dura mai bine de un an și va confirma intuiția de piață a lui Dickens, care nu se va mulțumi cu acest evident triumf și va începe, din 1838, să publice în paralel și primele episoade ale unui nou roman, asemănător prin tematică și scriitură - **Nicholas Nickleby**. E perioada în care romanul devine pentru autor o veritabilă industrie și, ca atare, el „muncește zi și noapte ca o fabrică”, după cum ne-o spune același Chesterton.

Cu **Oliver Twist** se schimbă însă ceva în stilul lui Dickens. Aerul hazliu al istorisirilor poznașe **Documentele postume ale Clubului Pickwick** este înlocuit de viziunea deprimantă a tuturor nenorocirilor posibile ce se îngrămădesc pe capul unui băiețel fragil, neajutorat. (Întâmplare sau nu, ilustratorul lui Dickens nu mai e simpaticul Phiz, ci mai degrabă „morbidul” Cruikshank). Satira se preschimbă în melodramă, iar ironia devine umor negru. Iată, de pildă, cum e descrisă una din variantele discutate de membrii Consiliului Parohial în vederea ameliorării calității existenței orfanului:

„... O asemenea pildă înțeleaptă și sănătoasă a luat de model Consiliul, sfătuiindu-se în fel și chip, de n-ar fi nimerit să-l îmbarce pe Oliver Twist pe un vas mic de comerț ce pleacă spre unul din acele porturi bune și cu faimă proastă. Altă soluție mai nimerită nici că se putea găsi pentru dânsul, căci din două una: ori avea să-i vie căpitanului chef într-o după-amiază să-i tragă o bătaie cu biciul soră cu moartea, ori avea să-i spulbere creierii cu un drug de fier; amândouă aceste distracții plăcute fiind, după cum se știe prea bine, petreceri obișnuite și cu deosebite dragi domnilor de teapa asta. Cu cât cercetau mai temeinic cazul și sub acest aspect, cu atât li se vedeau celor din Consiliu mai mult foloasele unui asemenea pas”.

Cât despre rețeta melodramei, considerată

drept calea cea mai nimerită pentru ca imagine & text să poată menține vie atenția receptorului, ea ne este dezvăluită cu nonșalanță, într-un chip cum nu se poate mai explicit în incipitul Capitolului al XVII-lea:

„De obicei, la teatru, în crâncenele melodrame de mare succes, scenele tragice și cele comice alternează regulat, întocmai ca dungile roșii și albe dintr-o bucată de slănină cu carne. Eroul zace pe un culcuș de paie, împovărat de lanțuri și nenorociri; în scena următoare, slujitorul credincios, neștiutor de soarta stăpânului său, distrează publicul cu un cântec comic. Urmărim cu inima bătând cum se zbate eroina în brațele baronului crud și trufaș, în pericol să-și piardă viața și onoarea, și cum scoate pumnalul ca să-și salveze una cu prețul celeilalte. Tocmai când interesul nostru e stârniat la culme, se aude un fluierat și dintr-o dată ne pomenim strămutați în sala cea mare a castelului (...) Trecurile neașteptate de la o scenă la alta, schimbările repezi de timp și de loc sunt consacrate ca reguli vechi în cărți și unii le consideră ca făcând parte din marea artă a compoziției literare. Ba mulți critici judecă și prețuiesc talentul unui autor mai cu seamă după dilemele în care sunt încurcate personajele la sfârșitul fiecărui capitol...”

Asemenea inserturi metatextuale apar destul de frecvent în **Oliver Twist** și ele su probe ale unei conștiințe auctoriale evolute, în egală măsură cinică și ironică. Dickens nu se lasă niciodată prins în capcana seducătoare a propriului text, ci se joacă, efectiv, cu acesta, sucindu-l ipocrit pe toate fețele, făcând mereu reverențe explicative în fața cititorului credul devenit, în fapt, o marionetă la rândul-i. Cu o vorbă mai dură, chiar mitocănească, romancierul îl prostește în față pe bietul lector, căruia îi sunt manevrate reflexele culturale după bunul plac auctorial. Naratorul dezvoltă metodic un mecanism al cuceririi orizontului de așteptare al cititorului. Acesta este luat în stăpânire, speculându-i-se orice aplecare spre patetism ori satisfacție morală de substituie, dându-i-se impresia că el este acela care decide, la modul justițiar, destinul personajelor sau că influențează corectiv linia acțiunii, după cum se procedează didascalice în debutul Capitolului al XXVII-lea, intitulat sugestiv **Se drege o nepolitețe dintr-un capitol precedent, care o doamnă a fost părăsită pe neașteptate**:

„Deoarece nu se cade ca un unil scriitor să lase un personaj atât de însemnat cum e un intendent parohial să aștepte în picioare, cu spatele la foc și cu pulpanele hainei ridicate sub braț, până îi va veni chef acelui scriitor să-l elibereze, și deoarece e necuviincios și nedemn de cavalerismul unui scriitor, care știe ce-i bună-cuviința, să se poarte la fel de nedelicat cu o doamnă asupra căreia intendentul și-a aplicat priviri tandre și afectuoase și la a cărei ureche a șoptit cuvinte dulci care, venind din partea unui asemenea personaj, ar fi putut tulbura inima oricărei fete ori doamne de orice rang - povestitorul care scrie aceste rânduri, dându-și seama cu cine are de-a face și nutrind simțăminte de respect și chiar de venerație față de cei care sunt învestiți pe lumea aceasta cu o mare și importantă autoritate, se grăbește să-și recunoască vina, să-i trateze cu respectul cuvenit și toate menajamentele pe care le reclamă imperios rangul lor înalt și marile lor calități. Relativ la aceasta, avusese intenția să facă aici o disertație asupra dreptului divin al intențenților parohiali, pentru a dovedi că un asemenea intendent nu poate greși niciodată. Asta, pentru folosul și plăcerea cititorului înțelept.”

(Continuare în numărul viitor)

FILEROT, ANTUSA ȘI ALECU VĂCĂRESCU VĂZUȚI DIN ITALIA

de MIRCEA ANGHELESCU

Cercetarea literaturii române vechi, domeniu în care erudiția copleșește adesea gustul și în care obstacolele încep de la utilizarea unui alfabet străin și de la condiția de manuscris a mării majorității a textelor aflate în discuție, părea până nu de mult un domeniu rezervat autohtonilor, special motivați pentru a urmări cu încăpățănare și efort adesea disproportionat firul unei culturi dominate de dije.

La rigoare, mai pătrundeau aici, când și când, cercetători din țările învecinate de limbă slavă, fie pentru a-și revendica un pisar, o carte sau o idee, fie pentru că - alături de grafia chirilică - o bună parte din problemele culturilor din această parte a lumii, de descendență bizantină, se aseamănă. Iată însă că și din Italia, de la Roma (care, zice Miron Costin, „acea țară iaste acum scaunul și cuibul a toată dăscălia și învățătura”), ne vine un volum de aproape șase sute de pagini care cuprinde un vast studiu, ediția diplomatică și traducerea italiană a uneia dintre ultimele dar și cele mai interesante cărți populare din literatura română: **Filerot și Antusa**. Cartea ne este cunoscută doar din copii de la începutul secolului trecut sau cel mult (pentru cele nedatate) de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Cunoscută încă lui M. Gaster, care posedă o copie a textului și îl discută în cartea sa din 1883, cartea respectivă este un roman de tip cavaleresc presărat cu numeroase versuri; motivul dragostei care învinge toate obstacolele, personajele ca și numele lor, cadrul, epetele eroilor ș.a., arată o legătură indiscutabilă cu mai vechiul roman popular **Erotocritul**, tradus și adaptat după poemul cretanului V. Cornaros din sec. XVII, la rândul său o adaptare a romanului cavaleresc francez **Paris et Vienne**, așa cum a arătat-o N. Cartoian încă acum o jumătate de secol. Care anume este această relație încă nu se poate stabili pentru că nu s-a găsit originalul sau intermediarul după care a fost tradus sau adaptat, așa cum s-a întâmplat cu toate cărțile populare cunoscute în vechea noastră literatură, de la **Alixândria** la **Halima**. Dar dacă acest intermediar nu există?

Cartea trei Angela Tarantino de la Universitatea „La Sapienza” din Roma, la origine o teză de doctorat, discută tocmai această posibilitate pe baza unui imens material faptic și a unei analize de finețe cantonată în domeniul unde, în lipsa unor date de istorie literară, se pot stabili măcar probabilități și prezumții dacă nu și soluții definitive: acela al limbii și stilului. Cu cincisprezece ani în urmă, lingvista noastră Elena Dragoș atrăgea atenția asupra unor asemănări dintre versurile cu care este presărat textul **Erotocritului** românesc (cel din ms. 1319 B. A. R.) și cele ale liricului neoanacronic, petrarchist și sentimentalist Alecu Văcărescu și presupunea că relația dintre acestea nu e întâmplătoare. Angela Tarantino reia această idee în lucrarea d-sale, o dezvoltă, și o întemeiază prin două demersuri paralele, care se sprijină reciproc: întreprinde ediția textului din **Filerot și Antusa** pe baza manuscrisului 1374 de la Biblioteca Academiei, care conține versiunea cea mai completă și mai nealterată (decă o copie directă a versiunii inițiale) și îl traduce în italiană, făcând astfel accesibilă cercetătorului străin opera în sine, și dezvoltă o analiză foarte atentă a limbii acestui manuscris pentru a stabili care este aria

geografică, culturală și literară a necunoscutului intermediar. Manuscrisul de bază al cercetării sale nu este datat, dar întrucât copistul său, preotul brașovean Nicolae Grid de la biserica Sf. Nicolae, moare în vara anului 1815, manuscrisul nu poate fi mai târziu de acest an. Toate cele cincisprezece manuscrise cunoscute ale romanului se plasează în prima jumătate a sec. al XIX-lea, și toate, de asemenea, se plasează în aria geografică a Brașovului sau Munteniei; chiar dacă nu toate au notată localitatea sau originea copistului, analiza limbii arată clar acest lucru. El este valabil și pentru al șaisprezecelea manuscris al cărții, care este necunoscut autoarei întrucât nu este menționat în literatura de specialitate, respectiv **Filerot cu Antusa**, ms. 105 de la Biblioteca Județeană „V. A. Urechia” din Galați, scris în 1837-1838 de către Sava N. Bărbulescu din București după un alt manuscris al lui Matache Dumitrescu, probabil tot un târgoveț bucureștean după nume. Pe scurt trăsăturile caracteristice manuscrisului 1374 - analizate în mai bine

de cincizeci de pagini - arată că este vorba, probabil de un strat lingvistic cu trăsături sudice peste care se suprapun influențe dintr-o zonă localizată în jurul Brașovului, adică localitatea în care și-a desfășurat activitatea copistul N. Grid; limba manuscrisului este bogată în neologisme de origine grecească, dar are și neologisme latine. Acestor elemente care confirmă indicațiile directe sau indirecte privind aria de proveniență a manuscriselor, autoarea le adaugă o tot atât de amplă și sagace analiză a structurilor narative, a personajelor, a versurilor și, în fine, o comparație dezvoltată cu modelul presupus al acestei cărți, cu **Erotocrit**; profitul ei mi se pare însă și mai important decât al analizei lingvistice. Trecând prin particularitățile descrierii și acțiunilor

eroilor cărții, Angela Tarantino este în măsură să schițeze un tablou al imaginarului pe care îl generează textul și, prin intermediul său, o arie de referințe culturale; acestea „localizează romanul, fără echivoc posibil, în sfera culturii bizantino-orientale, acolo unde puterea apare indisolubil legată, mai mult decât în Occident, de magnificența exterioară și de respectul tradițiilor” (p. 49). În fine, analiza versurilor din **Predoslovie** și din cuprinsul textului ne pune în prezența unui poet erotic de inspirație preponderent petrarchescă, care se consumă într-un zburcuc caracteristic între extreme și care nu disprețuiește utilizarea modelelor clasice de origine ovidiană (din **Metamorfoze** în special). Bazându-se pe o discuție foarte amănunțită a versificației, tipurilor de metafore, elementelor lexicale caracteristice ș.a. din versurile lui **Filerot** și ale **Văcăreștilor**, în special ale lui Alecu Văcărescu, autoarea ajunge în cele din urmă să propună, cu toate rezervele impuse de împrejurări, atribuirea traducerii și adaptării versurilor lui Alecu Văcărescu. Angela Tarantino stabilește cu suficiență evidentă, după opinia noastră, că „în versurile lui Alecu Văcărescu se întâlnesc elemente poetice precise care caracterizează inserțiile lirice existente în **Filerot**. Faptelor, ținând seama de atribuirea paternității traducerii **Erotocritului** lui Alecu Văcărescu se bazează pe elemente destul de generale și mai puțin probante decât cele abia prezentate (de autoare - n. n.), se poate chiar avansa ipoteza că Alecu Văcărescu este cel care a «rescris» chiar romanul grecesc, adică pe **Filerot**” (p. 112).

Sigur că, din această vastă analiză lingvistică, poetică și stilistică, atât de convingătoare prin convergența faptelor într-un sistem, lipsește cu totul analiza istorico-literară al cărei rol ar fi, dacă nu de a confirma ipoteza lingvistică, măcar de a arăta că nimic nu i se poate opune în aceeași logică a construcției ipotetice. Știm astfel că Alecu Văcărescu este un cititor al literaturii neogrecești și un poet situat în această arie de influențe, urmând și dezvoltând tendințe curente în lirica fanariotă, dar și un admirator al poeziei lui Petrarca și al literaturii clasice; știm de asemenea că el a stat la Brașov, împreună cu familia, într-o primă fază a adolescenței sale, până ce la cincisprezece ani, când ar trebui să plasăm elaborarea lui **Filerot** pentru a putea explica rolul copistului brașovean Nicolae Grid, care nu și-a părăsit orașul niciodată în scurta sa viață sau, mai probabil, să presupunem că textul, rămas în posesia familiei, a fost scos și pus în circulație după dispariția acestuia, poate în timpul fugii la Brașov a boierilor din fața lui Pasavav-Oglu, în 1804. Oricare dintre aceste ipoteze sau altele care se mai pot lansa de către cercetătorii acestei pasionante chestiuni de istorie literară trebuie să pornească de la bogatul dosar textologic, lingvistic și stilistic pe care Angela Tarantino îl prezintă cu o impecabilă acuratețe și adâncă cunoaștere a faptelor. Alături de recentul său manual de limbă română, pe care l-a publicat în țară (Ed. Fundației Culturale Române, în colaborare cu L. Dascălu-Jinga), impunătoare ediție și studiu ale trei Angela Tarantino, arată că la Roma, ca de altfel pretutindeni în Italia, unde trăiește și lucrează

româniști de mare valoare ca Luisa Valmasin, Roberto Scagno, Marco Cugno, G. Piccilio, Bruno Mazzoni ș.a., tână generație este la înălțimea marilor săi predecesori. Dar mă uit la teancul de volume, de traduceri, cercetări proprii, reviste și colocvii pe care aceștia le organizează, le publică și afirmă odată cu ele interesul și importanța culturii românești în lume, și-mi zic că poate mă înșel din cauza apropierii, și că această generație are toate șansele de a-și depăși profesorii, spre lauda și bucuria acestora.

Referințele culturale... „localizează romanul, fără echivoc posibil, în sfera culturii bizantino-orientale, acolo unde puterea apare indisolubil legată, mai mult decât în Occident, de magnificența exterioară și de respectul tradițiilor”.

La Storia di Filerot e Antusa. Edizione critica, introduzione e traduzione a cura di Angela Tarantino, Roma, Bagatto Libri, 1996, 590 p.

ROMA, ORAȘ DESCHIS(II)

de MANUELA CERNAT

Pretextul călătoriei în India i-a fost oferit de un documentar comandat de televiziunea italiană. În 1958, Rossellini revine în India pentru lung-metrajul semi-dramatizat **India**, interpretat de neprofesioniști recrutați la fața locului, conform metodei utilizate odinioară pentru **Paisă**. Fascinat de magia secretă a acelei lumi, el încearcă să capteze pe peliculă extraordinara diversitate a unui univers ritmat după alte legi decât cele occidentale. Aici înțelegerea relației cu cosmosul este profund diferită și se conduce după legi și tradiții deseori incompreensibile străinilor, bazele înaintea de orice pe principiul toleranței fără de care coexistența atâtor etnii și credințe ar fi de neconceput și fără de care istoria ar fi o continuă baie de sânge. Căutând să descifreze India, Rossellini se caută de fapt pe sine. Se va reîntoarce în Italia definitiv convins că are de împlinit o **misune morală** față de semenii lui.

Periplul indian l-a reîmpăcat cu lumea, i-a înșeninat sufletul și l-a reechilibrat afectiv. De acum și până la ultima clipă a vieții, alături îi va sta o a treia soție, blânda și tăcuta hindusă Uma, care nu va renunța la tradiționalul sari pentru veșminte europene și îi va dărui și ea un fiu, Gil, astăzi respectat producător de film. (Nu de mult, la insistențele mele, Gil a vizitat România în speranța unei co-producții, dar s-a lăsat păgubaș. Mi-a mărturisit că l-a întristat nu atât haosul și mizeria tranziției, cât evidența unor forțe oculte care se zbat să falimenteze cinematografia română, din rațiuni care lui unul i-au rămas inexplicabile).

Un an mai târziu, poate pentru a dovedi detractorilor că nu din neputință abandonase calea tradițională a ficțiunii, ci din dorința de a înnoi limbajul cinematic, Rossellini se reîntoarce la genul care i-a adus cândva gloria.

Ecranizare a unei nuvele de Indro Montanelli, splendidul său film de război **II Generale della Rovere**, reeditează triumful de altădată. Povestea mărunțului escroc colaboraționist care, prins cu ocaua mică și șantajat de Gestapo, acceptă să împrumute identitatea unei căpătenii a partizanilor dar sfârșește prin a se lăsa torturat și executat în locul acestuia spre a nu-i distruge legenda, are grandioarea capodoperei. Genial interpretat de Vittorio de Sica, personajul trăiește sub ochii noștri miracolul redempțiunii morale. În final, ticălosul care a redescoperit în temniță sensul demnității și înțelege să plătească cu viața prețul ei, lasă urmașilor adevăratului general un laconic testament spiritual: „**Când nu știi ce cale să alegi, alege-o pe cea mai grea**”. Era chiar profesia de credință a regizorului. De la imaginea solemnă a croulului de tip tradițional, cultivat cu emfază de cinematografiile postbelice, până la a pișcherului care avea revelația propriei forțe morale, se căsca prăpastia dintre mit și adevăr, dintre iluziile noastre și hazardul realității. Falsul General della Rovere era de fapt primul anti-erou al filmului european de război. Pe deplin meritat, Leul de Aur obținut la Festivalul de la Veneția a consfințit totodată reîmpăcarea criticilor italiene cu uriașul și nedreptățitul senior al cinematografului peninsular.

În restul Europei însă, nu toată lumea era dispusă să-l ierte. Pare de necrezut și totuși, în neutra Elveție, corifeul cronicarilor de limbă franceză își încheia recenzia cu aceste stupefiante considerații - „... din punct de vedere politic, opera are o semnificație singularmente univocă: de la răscumpărarea unui suflet și până la reabilitarea subtilă a foștilor naziști nu e decât un pas. Și Rossellini îl face”. Privind

filmul cu ochelari de cal, cronicarul în cauză, din categoria celor care nu-i iertau regizorului nici acum, după cincisprezece ani, dezertarea din plutonul neorecaliștilor militanți, plătea polițe celui care afirmase „civilizația noastră suferă de o boală. Încercăm mereu să ne impunem vederile. Eu nu vreau să impun nimic. Vreau doar să ofer materialul brut, lăsându-le celorlalți dreptul să tragă singuri concluziile”.

În anul următor, amânându-și o dată mai mult proiectul de a se consacra definitiv documentarului, cineastul închină un ultim film Rezistenței. **Era noapte la Roma** evocă întâlnirea secretă, în plină teroare a ocupației germane, a trimișilor aliaților, un american, un englez și un sovietic, cu reprezentanți ai Rezistenței, ai populației și ai bisericii catolice. Apoi Rossellini va semna două somptuoase reconstituiri istorice, **Vanin Vanini**, după Stendhal și **Viva l'Italia**, amândouă groaznic mutilate de producători. După o ultimă încercare pe teritoriul ficțiunii, comedia **Anima nera** cu Vittorio Gassman și actrița germană de origine română Nadja Tiller, regizorul refuză categoric să se mai plieze legilor „spectacolului”, așa cum este el înțeles de producători. Paharul s-a umplut. De aci înainte va lucra nestânjenit de factorul rentabilității. Eliberat de obsesia încasărilor. De cota la box-office.

În 1964, scrie și supervizează serialul didactic **L'état del ferro**, turnat pentru RAI de fiul său Renzo. Noutatea formulei este privită cu mefiență. Prin colțuri se șoptește chiar cuvântul „eșec”. Nu-i nimic. Va găsi mai multă înțelegere în Franța. ORTF îl primește cu brațele deschise și îi finanțează filmul de o sută de minute, în culori, **La prise de pouvoir par Louis IV**. Copleșitor prin splendoarea vizuală, prin subtilitatea unui discurs politic cu percutante trimiteri în actualitate, această desăvârșită ilustrare a concepției rosselliniene asupra filmului didactic își înalță din nou autorul pe culmile celebrității mondiale.

ALEGERI LA UNIUNEA SCRITORILOR

PRIMĂVARĂ ROMÂNEASCĂ LA LONDRA

de GRETE TARTLER

În lumea anglofonă, prezențele muzicale românești se fac în ultima vreme chiar mai simțite decât cele teatrale (vestite după 1990 în domeniul relațiilor bilaterale). Numai în luna martie, câteva concerte au susținut capul de afiș: cvartetul **Gaudeamus** din Brașov prezent la Londra cu un program special pentru Vinerea Mare la Purcell Room, din cadrul celebrului Royal Festival Hall; tot acolo ansamblul **Hyperion** condus de Iancu Dumitrescu, în concertul organizat de London Musicians Collective și postul de radio BBC 3 (între altele cu lucrări de Iancu Dumitrescu și Ana Maria Avram, laureata premiului pentru compoziție al Uniunii Compozitorilor din România în 1994). La Wigmore Hall violonistul francez Philippe Graffin și pianistul por-

tughez Artur Pizarro au cules aplauze cu Enescu, **Impressions d'enfance** op. 28, lucrare dedicată lui Caudella. Printre cărțile expuse în foaier ascultătorii puteau cumpăra volumul „Lipatti” de Dragoș Tănăsescu și Grigore Bărgăuanu, prefătat de lordul Yehudi Menuhin, apărut în traducerea Carolei Grindea la editura Kahn & Averill, 1996. În spectacolul Operei Regale din Londra, soprana Leontina Văduva a cules aplauze în „**Romeo și Julieta**” (deși tot în această lună presa a elogiat-o și pentru rolul principal din „**Traviata**” la Opera din Bordeaux, alături de tenorul mexican Alfredo Portilla, în regia Francescăi Zambello, dirijor Maurizio Benni).

Chiar de la începutul lunii aprilie, revista „Strad” (adresată specialiștilor din domeniul

muzicii simfonice pentru coarde) a publicat un articol dedicat violonistului Eugen Sârbu (biografia, premiile câștigate în țară și străinătate ca bursier al unor academii de muzică din Statele Unite, faptul că a creat o bursă anuală „Eugen Sârbu” la Academia de Muzică din București „ca o datorie față de viitoarele generații de violoniști”). Aceeași revistă inserează o notă comemorativă Ion Voicu, numit „unul dintre ultimii mari reprezentanți ai vechii școli de vioară, în care aveau precădere temperamentul și stilul, moștenite de la trei dintre marii săi profesori: Enescu, Oistrach și Lampolski”.

Nu mai puțin prezentă în viața muzicală londoneză e orchestra de cameră London Schubert Players, condusă de pianista Anda Anastasescu (la St. John Smith Square), care, pe lângă lucrări dedicate bicentenarului Schubert și Donizetti, a cuprins un „**Dans din Bihor**” de Constantin Silvestri și o simfonie dedicată de Malcolm Williamson lui Constantin Silvestri (în plus, dirijorul Robert Gutter, sub a cărui baghetă s-a desfășurat concertul, a dirijat de mai multe ori în România). Anda Anastasescu, una din strălucitele eleve ale regretatei profesoare Ludmila Popișteanu, este ea însăși o pianistă cu numeroase apariții pe podiumul din România, deși trăiește în Anglia de aproape un sfert de veac.

POJARURI DE BORANGIC

În această primăvară a mai murit încă un prinț al poeziei din generația mea. Și am avut impresia extraordinară că am văzut murind încă o dată, la o vânătoare stranie, căprioara lui Nicolae Labiș. De câte ori va mai îngenuchia această fabuloasă invenție a poetului din Mălini?

Tomozei scria așa cum ninge în decembrie și cum înverzesc pădurile în aprilie. Nervii lui atingeau înălțimile divinității.

Venea din satul Malul cu Flori, din Argeșul lui Pillat, și de sub stelele de la Rucăr, acolo unde un munte bărbat (Iezerul) și un munte femeie (Păpușa) dezvelesc cele mai frumoase răsărituri de lună.

Tomozei a plecat lăsând în urmă pojaruri de borangic și o imensă stare de vrajă.

Fănuș Neagu

UN POET AL TĂCERILOR

A mai plecat dintre noi un cerchist. Îl știam demult amenințat, luptând cu Nemiloasa, calm, brav, așa cum îi era firea. După o asemenea luptă, cel învins este de fapt un victorios care își cucerește dreptul la cea mai înaltă pace.

Ioanichie este, poate, cea mai enigmatică figură din Cercul literar sibian. Dacă a fost, în acei ani ai începuturilor, o romantică a Cercului, el s-a atașat, cu o particulară maliție poetică, de exploatarea filonului său ironic. Altfel decât Radu Stanca, refuzând orice panaș, el deturna **baladescul**, programat în poetica din perioada revoluționară a Cercului literar, îi întorcea pe dos măștile nobile, delectându-se - cvaside-monic - cu reversul lor. Unde l-ar fi dus aceste porniri iconoclaste, dacă... Mărturisesc că nu știu cum ar fi trebuit să continui după acest „dacă”. Ceea ce s-a petrecut de fapt în poezia, deci în viața lui Ioanichie, a fost o bizară și îndelungă **tăcere**. De parcă Poezia și-ar fi înghițit Poetul.

Se va putea glosa îndelung pe marginea acestei prăpastii în care a pierit un verb poetic de o insidioasă modernitate. Împrejurări nefaste, obligând o conștiință

exigentă la renunțare? Asceză a unui poet având o prea înaltă concepție despre poezie pentru ca să se creadă la înălțimea acesteia? Sterilitate timpurie ce s-a abătut peste el, ca o noapte neagră a spiritului? Cine ar putea-o spune?

Ce-i mai rămânea de făcut decât să se dedice, ca un benedictin, muncilor lipsite de glorie ale administrării producției literare a celorlalți, a confrăților săi. Munci în care Ioanichie Olteanu și-a investit nu numai toată priceperea, ci și - mai ales - o conștiință de o rigoare unică. Îngrijitor, redactor șef al unor reviste literare, director de editură, secretar al Uniunii Scriitorilor, în toate aceste funcții el a excelat prin virtuți cu atât mai rare cu cât erau mai **tăcute**, mai sobru, mai discret exercitate. Cine ar putea spune tot ce ar trebui spus despre cinstea ireproșabilă, despre rectitudinea exemplară a vieții sale laborioase?

Învăluit de tănăr în tăceri, și-a îngăduit în spațiul Poeziei doar umil glorioasele exerciții ale tălmăcirii poeziei altora. Mărturie ale unei depline posesiuni a meșteșugului desăvârșit în ani. Poetul tăcut triumfa asupra Poeziei.

Pace lui în ultima sa tăcere.

Nicolae Balotă

roger grenier

Cu toate că figurează printre scriitorii importanți ai Franței contemporane, Roger Grenier, autor a numeroase romane, nuvele și eseuri, pe care le publică într-un ritm alert, începând din 1949, nu este prea cunoscut publicului cititor din România. Singurele traduceri apărute până acum în românește sunt cea a romanului *Le Palais d'Hiver* (*Palatul de iarnă*, traducere de Raul Joil, prefață de Al. Oprea, editura Univers, București, 1971) și a unui fragment din romanul *Limelight* (*Luminile rampei*, traducere de Sanda Mihăescu-Cîrsteanu, „România literară” nr. 17 din 27 aprilie 1989), realizat după scenariul original alcătuit de Charlie Chaplin pentru celebrul său film cu același titlu.

Născut la Caen la 19 septembrie 1919, Roger Grenier își petrece copilăria la Pau, unde părinții săi se mută în 1923. Studiază literale la Universitatea din Clermont - Ferrand. Este mobilizat în 1940 și demobilizat în 1942. La parte la Mișcarea de rezistență. Ziarist la „Combat” pe timpul lui Albert Camus, apoi la „France Soir”, redactor la Radioteleviziunea franceză, consilier literar, din 1964, la editura Gallimard, publică în 1949 prima sa carte, un eseu despre justiție, *Le Rôle d'accusé*. Alte eseuri, consacrate prietenilor săi Albert Camus și Pascal Pia, sunt intitulate: *Albert Camus, soleil et ombre* și *Pascal Pia ou Le Droit au Néant*. Dintre romane menționăm: *Les Monstres* (1953), *Limelight* (*Les Feux de la Rampe*, 1953), *Les Embuscades* (1958), *La Voie romaine* (1960), *Le Palais d'Hiver* (1965) - care primește în același an premiul *La Plume d'or* acordat de „Figaro littéraire”, *Avant une guerre* (1971), *Cinéroman* (1972) - pentru care este distins cu premiul *Fémina* 1972, *La Follia* (1980), *Partita* (1991), *Il te faudra quitter Florence* (1994) și *Le Pierrot noir* (1996). Nu mai puțin interesante prin subiectele abordate sunt volumele lui de nuvele: *La Silence* (1961), *Une Maison place des Fêtes*, *Le Miroir des Eaux* (1975) - Marele premiu al nuvelei decernat de Academia franceză, *La Salle de rédaction* (1977), *La Fiancée de Fragonard*, *Regardez la niége qui tombe* (1992) - *Le prix Novembre*, *La Marche turque* (1993) și ultima, *Quelgu'un de ce temps-là*, care urmează să apară în februarie 1997, ca și cele de povestiri: *Un Air de Famille* și *La Mare d'Auteuil* (1988). În afara acestor volume, publicate în marea lor majoritate la editura Gallimard, se mai cuvin enumerate: *Iscan*, *Claude Roy*, *Prague*, încredințate altor edituri franceze.

Tema sa predilectă, atât în romane cât și în nuvele, este destinul oamenilor, temă pe care o tratează într-o tonalitate amară, dar fără accente dramatice spectaculoase. Este sensibil la existența tragică a semenilor săi, care, în confruntarea cu o realitate dură, rămân, înfrânți, la marginea vieții. „Sunt oameni pe care îi cunosc de cum îi întâlnesc, parcă ar fi de pe acum personaje din cărțile mele... Au fost cândva tineri, acum viața i-a aruncat cât colo”, afirmă el, despre eroii săi, în prima pagină din *Palatul de iarnă*. Prin concepția sa pesimistă, morala exigentă și aspirația spre o fericire pe care eroii săi nu reușesc să o obțină, Roger Grenier se apropie de A. Camus și de Cehov.

Romanul *Partita*¹⁾ din care redăm ultimul capitol, are ca personaj principal un pianist ratat.

Pianistul Michel Mailhoc și-a petrecut viața pe colinele Bearn-ului, în vecinătatea Pirineiilor. Cu excepția timpului menit „fugilor” și escapadelor, cariera i-a fost modestă, poate din cauză că secrete de familie apăsătoare i-au sădit în suflet un sentiment de excludere. Poate din cauză că a șovăit mereu între farmecul muzicii și vraja femeilor. Muriel, Florence, Marie-Christine, Pauline, Monique îl însoțesc câte o clipă, fără ca el să știe cum să le rețină.

Cândva a fost marcat de un maestru, strălucitul pianist catalan Nicolau Arderiu. Apoi, arta lui Michel, cunoștințele sale, ambițiile sale, i le-a transmis pe toate micuței nepoate, Emma. Prin strădaniile lui, Emma reușește să realizeze ceea ce el ratase. Emma ajunge o mare pianistă. Michel, pentru care Emma devine ultima rațiune de a trăi, vede cum se apropie ziua în care ea nu va mai avea nevoie de el. Ce-i va mai rămâne? Muzica? Timpul începe să-l încolțească.

PARTITA

După ce ieșise din metrou, în piața Châtelet, avu un moment de ezitare. La dreapta sau la stânga? Nu, Théâtre de la Ville, fost Sarah Bernhardt, era, desigur, la dreapta. În față se afla Châtelet. Mama lui îi povestise adeseori, ca pe una dintre cele mai vii amintiri din copilărie, că văzuse acolo **Ocolul Pământului în 80 de zile**. Spre marea ei stupeare, o locomotivă care trăgea câteva vagoane traversa scena, de la curte la grădină, ca și cum ar fi fost adevărată. Călătorii coborau din tren, se așezau la bufet, comandau cafele. De abia apucau să fie serviți, că șeful gării fluiera de plecare. Toată lumea se tîrî din nou în vagon. Calm, băiatul de la buret punea înapoi în cafetieră cafelele nebăute. Luase banii înainte. Această șmecherie părea s-o fi impresionat pe fetiță mai mult chiar decât locomotiva de pe scenă.

Michel se întoarse cu spatele la Châtelet și la amintirea amintirilor lui Geneviève. Ca și ea, cântăreau atât de puțin. Totuși, nu se lăsau uitate. Cu cea mai mică ocazie, reveneau cu toată vigoarea. La Théâtre de la Ville, luă un fotoliu de orchestră pentru **Baletele din Atlanta**, de James Warner.

Venise la Paris ca să negocieze cu un editor de muzică publicarea operelor lui Nicolau Arderiu. Florence era în sfârșit de acord. El alesese un moment în care Emma nu era acolo. Dădea o serie de recitaluri în Anglia și în Scoția. S-ar fi zis că se temea să se ducă la Florence, ca și cum ar fi putut descoperi un loc dezgustător din pricina prezenței unuia dintre acei companioni imposibili pe care ea părea să-i alege nu pentru ei înșiși, ci pentru a rămâne fidelă tipului de nenorociri din care își țesuse viața.

La colțul străzii, pe o coloană publicitară, numele lui James Warner îi sărise în ochi. Să fie James Warner al meu? se întrebase. Numele era atât de frecvent. Odinioară el vorbea tot timpul de teatru și de balet, așa că s-ar fi putut.

Se încredință că e așa când deschise programul. O scurtă notiță biografică asigura că celebrul coregraf american își petrecuse tinerețea în Franța, în Pirinei.

În timpul spectacolului, muzica lui Virgil Thomson îl cam plictisi. În ceea ce privește coregrafia, ea era, fără-ndoială, rezultatul unei remarcabile imaginații creatoare și al unei minuțioase munci de punere la punct, dar el nu se pricepea deloc și nu gustă decât într-o oarecare măsură gesturile, mișcărilor de ansamblu, culorile costumelor și decorurilor. Își spuse: dansul modern, e o înșiruire de salturi. Și tăvăleală pe jos. Apoi se ironiză singur: am rămas la baletul *Copelia*, așa cum era interpretat la Palatul de iarnă de la Pau. Curând nu mai așteaptă decât un singur lucru, sfârșitul spectacolului.

Contrar impresiei lui, **Baletele din Atlanta** avură succes. Când s-a lăsat cortina, s-au auzit ropote de aplauze. A fost momentul în care nerăbdarea lui a ajuns la culme. Când publicul se ridică și începu să părăsească sala, când

vecinii săi îi lăsară cale liberă până la scenă, se grăbi să ajungă în culise. Rătăci un moment, întrebă unde era coregraful și în cele din urmă îl găsi.

Era James și nu era el. Vedea un bărbat gras, ba nu, nu un bărbat gras, unul obez. Pe fața lui de lună plină, grăsimea forma ca o aureolă care, de la bărbia dublă până la obraji, îi încadra chipul de altădată, rămas intact, chipul elevului de la Park Lodge. Murmurând spuse:

- James, bătrânul meu James.

Obezul păru că se trezește dintr-un vis și-i rosti numele.

- Michel.

Și începu să plângă.

- Ai devenit un mare coregraf.

- Ce-am devenit... Vezi și tu ce-am devenit!

Negăsind nimic de spus, Michel începu să povestească indiferent ce.

- Știi, se spune că această cușcă a sufleurului corespunde exact locului în care s-a spânzurat Gérard de Nerval.

Cei doi prieteni se duseră să bea un pahar în piață. Cât bei o bere, ai prea puțin timp să rezumi o viață, de-abia îți ajunge să-i rezumi nenorocirile, astea nu-i nevoie să le povestești e larg, te faci înțeleș din câteva cuvinte.

- Am început să mă îngraș după un accident de mașină. Se pare că anumite glande s-au dat peste cap.

Michel îi ceru vești despre Daisy.

- S-a măritat de două ori și a rămas văduvă de două ori, așa că e bogată. Trăiește în Europa, la Montreux, pe malul lacului Léman. E și mai proastă decât înainte. A devenit extrem de conformistă, de mărginită. Spune că sunt pierdut. De fapt, sunt pierdut, dar nu în felul în care crede ea.

- Mi-aduc aminte când îi desenai forma sânilor, spuse Michel ca să destindă oarecum atmosfera.

James uitase.

- Are copii?

- Nu, n-are copii. Rasa Warnerilor se va stinge odată cu noi. Dar tu?

- Eu, nu, dar fratele meu are o fiică și ea are trei copii. Ultimul, o fată, este o ninunăție. A fost cleva mea. Emma Dufresne. Poate c-ai auzit vorbindu-se de ea.

- Pianista aceea tânără, cu o șuviță de păr alb...

- E nepoțica mea, închipuie-ți!

Michel îi explică motivul călătoriei lui la Paris, unde încerca să prezinte pentru a fi editată opera pianistică a lui Nicolau Arderiu. Dar fostul lor maestru nu lăsase asupra lui James Warner o impresie prea puternică.

Arderiu! Ce fenomen!

Acesta a fost tot comentariul lui. Michel adăugă:

- Spunea că trebuie deosebite două categorii de lucruri: serioase, în artă, și nese-rioase, în viață. Nu credea că, în viață, seriosul te înhață mai devreme sau mai târziu. Pentru el, asta a fost devreme.

Michel relată de asemenea povestea muzicii pe care Arderiu o compusese pentru propria-i înmormântare și care devenise un cântec rock. Adăugă, din pur masochism:

- Ar fi trebuit de mult să scriu și eu o mică

arie pentru înmormântarea mea. După, vei putea face pe ca un balet.

James Warner încuviință și el:

- Am citit ceva frumos despre moarte. O frază a unui filosof, nu mai știu care, nici unde. Probabil în vreo revistă. Dacă aş mai găsi-o odată, m-ar ajuta să socotesc moartea drept un lucru firesc.

Americanul îl întrebă dacă puteau să se revadă. Michel îi răspunse că, din păcate, era obligat să plece înapoi a doua zi. James îi trase un ghiont.

- Mi-a făcut bine că te-am reîntâlnit.

- Și arta ta, totuși, tu ai arta ta.

- Arta ta... Ar trebui să spui arta ta și burta ta!²⁾ Calamburul cel mai jalnic, asta-i tot ce reprezintă eu. Te întreb cum cineva atât de gras poate să-i facă aerieni pe acești dansatori. Este revanșa mea asupra greutății.

Michel ar fi vrut să-i replice că reușise să devină un mare coregraf, pe când el... Dar ceea ce-i ieși din gură fu o formulă pe care o măcina de ani de zile:

- E o ușurare să fii un ratat.

James păru că nu l-a auzit. Își urmărea ideea.

- Greutatea... De fapt, Arderiu spunea ceva în legătură cu acest lucru. Mi-a povestit că el îl văzuse dansând pe Nijinski. Și îi descoperise secretul. Nijinski sărea, sala își ținea răsuflarea, dar el nu ateriza în momentul în care se așteptau spectatorii. Doar o fracțiune de secundă mai târziu. Această fracțiune de secundă, iată care era secretul lui. Arderiu numea aceasta a scăpa de centrul de greutate. În muzică, la fel ca în dans, trebuie să scapi de centrul de greutate pentru a crea noutatea.

- Acum îmi aduc aminte, spuse Michel. Când se supăra că țineam prea mult piciorul pe pedală, folosea această formulă. Dar el se străduia să scape mai ales în viață, nu știu dacă de centrul de greutate, dar în tot cazul să scape. Iar eu încercam să-l imit, cu destulă stângăcie.

Începu să povestească ce fusese viața lui, sau cel puțin cum o văzuse el. Florence, pe care a crezut că o iubește pentru că, după dispariția maestrului, erau ca doi naufragiați care se agățau unul de altul. Iluzia care se risipește. Fuga cu Marie-Christine, un nou mod de a regăsi mitul Arderiu. Și când, în sfârșit, crezuse că trăiește cu adevărat, navigația dezastruoasă între Pauline și Monique, una prea sus, alta prea jos pentru el. Nu, era nedemn să

formuleze lucrurile în acest fel. Era mai corect să spună una inaccesibilă, iar cealaltă, pe care n-avusese curajul să o smulgă din drojdia societății. Și venise un moment în care încetase să creadă în posibilitatea de a mai avea o dragoste, gândindu-se totuși cu

fiecare zi mai mult că, fără a iubi și a fi iubit, ești ca un pește aruncat în iarba de pe mal.

- Cunoști Sonata nr. 1 în fa diez minor a lui Schumann. O interpretez adeseori. Temele, ideile, imaginile se înfiripă la nesfârșit sub degete și mă gândesc la viața mea destrămată, la salturile ei, la sfâșierile ei.

Sucesiunea notelor, fiecare o mică lume în sine, compune o melodie. La fel succesiunea evenimentelor ar trebui să-i dea un **legato**, un sens vieții. Dar vine o clipă când toate episoadele se desprind unele de altele, ca un șirag de mărgele rupt, și-atunci înțelegi că

roza vânturilor

dino campana (italia)

Într-o clipită

Pentru Sibilla Aleramo

Într-o clipită

Au pălit trandafirii

Au căzut petalele

Întrucât eu n-am putut uita trandafirii

Îi căutam împreună

Găseam trandafiri

Erau trandafirii ei erau trandafirii mei

Accastă călătorie o numeam iubire

Cu sângele nostru cu lacrimile noastre am zămislit trandafirii

Timp de-o clipită au strălucit

în soarele dimineții

I-am lăsat să pălească în soare

printre tufe de mure

Trandafiri ce n-au fost trandafirii

noștri

Trandafirii mei trandafirii ei

P. S.

Și astfel am uitat noi trandafirii

În românește de Petre Stoica

n-a existat viață, n-a existat trecut, n-a existat istorie.

Muzica! N-avusese curaj. După război, ar fi trebuit să se lanseze, să se bată. El se închisese în provincia lui, în meseria lui de profesor. Compunea, da, însă pentru sertar. În cele din urmă o avusese pe Emma. Și acum se gândea la ea în fiecare zi. Îi dăduse tot ce putuse. Dar nu o modelase pentru el. Ci pentru ea însăși, pentru a-i permite să-și ia zborul.

- Pentru nimic în lume n-aș vrea să fie cu mine așa cum am fost eu cu Nicolau Arderiu. O asemenea dependență. Și încă am avut noroc că m-a părăsit, când șters-o cu Florence!

Nu-i era teamă pentru Emma. Ea se îndepărtase deja.

- Eu însumi, treptat-treptat, reușesc să mă detașez de ea.

- Și cu ce-o să rămâi după aceea?

Michel n-a îndrăznit să spună: „Mi-a dat un câine”.

- O idee liniștitoare este că voi fi poate mort înainte s-o uit de tot.

James râse înfundat și-i dădu un ghiont prietenului său.

- Ia spune, bătrâne, s-ar zice că suntem mai degrabă sperați.

- La ce altceva ne putem aștepta? Greșeala, în viață, e că există întotdeauna un moment în care crezi în ea.

Locuia, și unul și celălalt, în hoteluri situate pe malul stâng. Au mers o bucată de drum împreună, pe Pont-au-Change, Quai de l'Horloge, Pont Neuf. Era în decembrie, dar nu se lăsase încă frig. Michel urmărea în minte un fragment dintr-o bacarolă de Ceaicovski care se acorda cu pașii lor. Își luară rămas bun la colțul dintre strada Bonaparte și strada Jacob.

¹⁾ Termen folosit în secolul al XVIII-lea pentru suită muzicală.

²⁾ În franceză, joc de cuvinte: l'art et l'ard.

**În românește de
Sanda Mihăescu-Cîrsteanu**

Romancier, critic, eseist, Claude Michel Cluny este (și se consideră) înainte de toate poet. Născut la Paris în 1930, el a colaborat la diferite publicații, a inițiat și a co-dirijat diferite manifestări și festivaluri de cinema. În 1989, a fondat colecția „Orphée”, de carte de poezie de buzunar, la editura La Différence, ceea ce i-a adus notorietate culturală și premiul Diderot-Universalis en 1991 ca editor. A primit de asemenea premiul de poezie Apollinaire în 1985 și Marele Premiu de poezie al Academiei Franceze în 1989, decernat pentru întreaga sa operă poetică. Dintre numeroasele sale volume de versuri, amintim *Asymétries* (1985), *Feuilles d'ombre d'Harmodios de Cyrène* (1987), *Trois visions de l'éphémère* (1988), romanele *Vide tu bière dans ta tombe* (1980), *Disparition d'Orphée* (1987), etc.

Poezia sa, hrănită la surse literare și filosofice clasice, grecești și latine, pune în joc o caligrafie foarte rafi-

Oda I. Tinerilor servitori ai lui Ceres

Vara, pe câmpuri, ei taie grâul,
umplând de spice rochia lui Ceres
Și micii șerpi dispar, fără
să muște, sub vâlul de maci sângerând.
Oh, vânt! suspendă-ți zborul - ca praful
să se risipească și să se așeze, vâl sălbatec
țesut de tinerii bărbați goi, pe măsură
ce înaintează-n lumină,
și se apleacă, apucă în brațe
și taie cu un singur scrâșnet al bronzului
repede

tijele al căror pai fâșăie
între aurul brațelor lor
în timp ce reapare scoarta pământului.

Cu răsuflarea uscată și șalele arzând
își îndreaptă bustul și fruntea, tinerii
servitori ai lui Ceres,
și sudoarea unge uleios trupurile sălbatic
rebele față de josnicele obiceiuri ale orașului.
Anotimpurile, cu o palidă scriitură, își
marchează pe ele

crestăturile
și iubiri de băieți rămân înscrise acolo,
regăsite, uneori, în eglogele pure
ale poezilor de la curte,
ale acelor care fără rușine s-au vrut fideli
memoriei naive a fericirii, atât de despuiați
de frumoasă că te rănește - ascuțită
ca plăsele de miriști -
când pentru totdeauna se stinge întinderea
zilelor.

Oda II. Nunților consangvine

Incestul, regent furtiv de aiurea al vârstelor
tinere
a cucerit Orașele mării,
cele mai les, seculare, ce-și înalță
porticurile împurpurate în fața incalculatului,
cele care au multiplicat, din insulă-n insulă,
escalele
profitabile celor Șapte Dinastii,
pânze date cu alb, cu spatele la vântul
propice,
pe care le ornează armele și cifrele fiecăreia
- căci nimeni nu le pronunță numele tutelar.

Profunzimea nu are sex, și tinerețea
abundă - dulce și mândră -
ținându-se de inima strălucitoare a Totului
cum petalele față de floare,
sau precum cursa astrelor pe deasupra
orașelor
imperului plin de sare
își amestecă semințele la lumina tare a zilei.
La fel, frați și surori, nu încetează să se
îmbrățișeze
decât prin răutățile naturii
chinuți să nu se iubească destul dar să se
iubească
vreme îndelungată
odată stinsse secretele așteptării.

Inima se schimbă mai repede sub pana de
scris

claude - michel cluny

ODE PROFANE

obosită a scribului
decât corabia care ca să supraviețuiască lamei
își părăsește în grabă legăturile.
Totuși, că fratele mai mare se căsătorește cu
cel mic, sau
cu una dintre surori,
nici o iubire nu va fi mai lăudată sau mai
sigură
în toată Senioria
decât aceste nunți destinate de două ori
aceluiași pat.

Oda V. De cealaltă parte a fluviului

1.
Când fluviul se liniștește
și tu știi care mal
- viața nu orbește întotdeauna -
presărat cu ceea ce pentru tine a încetat să
existe
(dar alge diatomee iubiri stele
nu sunt decât mai frumoase pentru a fi existat
ca dovezi uimite că le numim),
se apropie sub pânză puțină
și fără efort, de trecător,
vezi, dacă te apleci,
între stâncile care bubuie
și tăcerea lungă a Zeilor
- chiar dacă se-aude
în lipsa lumii apropiate
ecoul prostesc al mingilor de badminton -
cum scurt îl etaleză, negrul curgător
al timpului dur oglindă egală.

2.
Legea sa este și va fi ce separă.
Epoca nu gerează, pe aceste vecinătăți de
coastă
decât tinerețe bughisește cu speranță
nici o promisiune de aurora.
Dacă te apleci, destul
fără să crezi că apa tenebrelor potolește de
sete
(ea îți va umple gura în momentul trecerii
ca și cum ai fi însetat de lumină),
fără să crezi barca ta apropiată de sus,
poate vei revedea reînnoându-se
striate de cicatrice
tenacele rădăcini ale copilăriei
- leagăn al nesăbuiței.

3.
Pecete a viitorului
sau lege a cărților de rătăcire
ne retrimite la ceea ce ne leagă.
Care a fost prima privire,
ciudată - de dincolo de nove - liberă?
Liberă, nu. Hazard, tu te naști din viclenia
din care spiritul compune
seve difuze
(suflet animal de trandafiri)
această sudoare, capcană în care celălalt se
pierde
- izbucnire în inimă a ceea ce ești.

Oda VII. Către nesăbuiță

1.
Știi, secolele bărfesc

nată a verbului, folosind cu naturalețe și multă discreție
procedee post-mallarmeene de esențializare a imaginilor
sonore, în construcții lingvistice uneori dificil de transpus
într-o altă limbă poetică, datorită intricației savante din-
tre jocurile de cuvinte și trimerile culturale.

Edificator pentru poetica sa, volumul *Ode profane* -
din care traducem aici câteva ode - e alcătuit din nouă,
lungi, „cânturi”, fiecare din ele compus din fragmente de
memorie trăită și frânturi de memorie culturală, din ful-
gerări imaginare și din prelucrări ale unor versuri cele-
bre, totul prins într-o țesătură sonoră fină, în care stau
alături figuri mitologice și istorice, Orfeu și tânărul rege
David, Cezar și renașcentistul pictor Uccello. Sunt poeme
traversate, cum mărturisește Cluny, „de axiome acuza-
toare, de deriziune, de sarcasme, dar și de o credință
pasionată în Frumusețe”.

Speranța mască funerară
(fără privire, dar gura oraculară)
oferite de o mână de umbră nesăbuiței
oare ai accepta-o, Cezar
- tu căruia Virgil i-a văzut chipul luminos
făcând față pumnalului pătat ce separă
apoi se stinge-n furtună
rostogolit pe stradă -
sau urmezi încă în carne-ți drumul
strâmt și sigur al cuțitarilor?

2.
Tu, privat de Brutus
și prin Brutus amputat de Pământul cel orb
faci oare de la un mal la altul al Fluviului
(legile lui sunt și nu sunt legile noastre)
crudul apel al nălucilor?
Când ziua se înalță
să cunoști cealaltă față a vântului
puțin le pasă umbrelor
de ora pe care umbra lor o marchează

3.
Timpul morților se întinde la infinit
Viață sau seninătate a zeilor dedicatari
privilegiu pe care nimic nu-l justifică
decât teama noastră absurdă
- smintită dorință a inversului vieții
acest neant care n-ar fi mai puțin decât nean-
tul
de care nimic nu eliberează.
Chiar infinitul
moare la marginile aspre-ale spiritului.
Din orice copil pierdut, dacă-l plângi,
acceptă ceea ce ești.

4.
Sângele se-ncheagă odată cu uitarea
Oroarea fără oprire face oarecare progres
reînviind funebrul rug al viselor noastre.
Și tu deja mergi cu ea la pas
Mantoul tău lung de tenebre
trecează - îl sfășie securile ura
ordinea încălcată, - emblema avioanelor
moarte
Răsuflare pierdută între paginile unei cărți
lied agonizând pe harfa lui David.

5.
Totul deja era-n tine
chiar aspra savoare a cuvintelor morților
Cu peste gura ta închisă
gustul lor de indicibilă sare.
Dar acaparează absența și îndrăznește
Mergi avansează singur și orb
Orice săgeată își iubește ținta.
Copilăria o știe, ea, care liberă
(a locui Nicăieri e cea mai sigură locuință)
își destramă fără inocență
viitorul său invizibil.

Prezentare și traducere de
Magda Cârneci

MISTER SI SONORITATE

de ION CREȚU

„Cânta numai el cu Billy Swann; absența basului și a bateriei dădeau muzicii, singurătății sale, pe mica scenă a barului Lady Bird o calitate despuiată și abstractă asemenea unui crochiu făcut numai în creion”.

În acest sat universal care se cheamă lumea contemporană, există câteva categorii socio-profesionale notabile pentru lipsa lor de rădăcini. Comis voiajorului este una dintre acestea; sportivul (tenismanul, în primul rând); muzicianul. Despre destinul itinerant al acestuia din urmă era vorba în **Omul sentimental**, romanul lui Javier Mariás, discutat de curând în această pagină. Personajul principal, cântăreț de operă, după ce menționează orașele Madrid, Veneția, Edinburgh și Milan, face următorul comentariu: „În toate aceste orașe, cum am spus, m-a purtat și mă poartă profesia mea, una dintre cele mai triste și singuratiche din câte există, în ciuda a ceea ce crede despre noi omul obișnuit - care ne vede pe scenă, pe mapele discurilor, pe afișe și în unele gale televizate: adică totdeauna machiați. Pentru că un lucru este sigur, și anume că, în esență, nu ne deosebim mult de comis-voiajori, cu diferența că această ultimă profesie va înceta să mai existe... Am cunoscut comis-voiajori care au sfârșit la casa de nebuni, sau prin a ucide vreun client... sau sinucigându-se în vreun hotel de lux...” etc. etc.

Această introducere, se va vedea, ni se pare cum nu se poate mai potrivită pentru a precede prezentării romanului **El invierno en Lisboa** - (**Iarna la Lisabona**) de Antonio Muñoz Molina, Barcelona, Seix Barral, 1990, roman inspirat tot din lumea muzicii. (Faptul că ne amintim atât de curând cu un text care se referă la existența muzicienilor este o întâmplare fericită). Trebuie precizat că prima ediție a acestui titlu, încoronat cu Premiul Criticii și cu Premiul Național pentru proză, a apărut în 1987 și doar în decurs de trei ani a cunoscut nu mai puțin de 21 de ediții! Aducem asemenea precizări extraliterare de câte ori ni se ivește prilejul, pentru a sublinia și pe această cale perenitatea, forța epicului de bună calitate.

Antonio Muñoz Molina s-a născut în anul 1956, la Madrid. A studiat ziaristica și s-a licențiat (asemenea lui Javier Mariás) în istoria artelor la Granada. Și-a reunit articolele în volumele **El Robinson urbano** (1984) și **Diario del Nautilus** (1985). Primul său roman, **Beatus Ille** (1986), a primit Premiul Icaro. **El invierno en Lisboa** (1987) este al doilea roman al său, și el foarte bine primit de critica de specialitate. **Iarna la Lisabona** este un roman de tinerețe, dar care evidențiază cu multă putere de convingere o matură stăpânire a mijloacelor de expresie românești și o foarte bună cunoaștere a mediului abordat.

Iarna la Lisabona este un roman de dragoste, de dragoste imposibilă, temă cu mare priză la cititor (ceea ce nu implică în mod necesar o ironică judecată de valoare, romanul nelăsând nici o clipă sentimentul de deja-vu). Este, în același timp, un delicat omagiu adus muzicii, muzicii mai puțin „serioasă” decât cea a lui Wagner, dar de o mare putere de expresie, jazzul; mai precis, un omagiu nu atât jazzului în sine cât celor care-l practică.

Romanul ne aduce în prim plan existența

Lady Bird din San Sebastian unde cânta serile Biralbo, și prieten al acestuia. Din alăturarea relatărilor făcute de Biralbo naratorului și din datele pe care le are Bloom despre personajul nostru reiese ca într-un puzzle figura plină de forță a lui Biralbo. Undeva, pe la mijlocul romanului, Molina schițează principalele linii de forță ale existenței lui Biralbo: «Între San Sebastian și Madrid, biografia lui era un spațiu

plină de aventură a unui jazzman - Santiago Biralbo, recte Giacomo Dolphin - îndrăgostit de Lucrecia, soția lui Bruce Malcolm, un escroc negustor de tablouri. Tehnica narativă este recursul la memorie. Un bun ziarist, Molina face apel la o dublă memorie, la cea a povestitorului/autorului romanului și la a lui Floro Bloom, proprietarul barului

lice - berea, vinul alb, ginul englezesc, bourbonul - decât pe vreun fel de impudoare confidențială, în care niciodată, aproape niciodată nu am căzut”. Avem aici mai mult decât o simplă confesiune relativă la relațiile dintre doi bărbați. Molina ne strecoară câteva dintre datele esențiale pentru a înțelege mediul în care trăiesc cei care se închină zeului jazz: noaptea și alcoolul, la care ar trebui adăugată țigara (iar, uneori drogurile). Fără apelul la aceste elemente este greu de imaginat lumea jazzului. El le adaugă două, dramatice, de fond: dragostea și moartea Peste care trebuie să se aștearnă uitarea, fiindcă un muzician nu cunoaște decât o dimensiune a timpului: prezentul. „Numele ca și muzica, mi-a spus odată Biralbo cu înțelepciunea pe care ți-o dă al treilea sau al patrulea pahar de gin, îi smulg pe oameni din locurile în care trăiesc, instituie prezentul fără alte arme decât misterul și sonoritatea. De aceea a putut compune el melodia («Lisboa» n.n.) fără să fi fost vreodată în Lisabona: orașul exista înainte ca el să-l fi vizitat așa cum există acum pentru mine, care nu l-am văzut, trandafiriu și ocră în miezul zilei, ușor acoperit de nori pe fondul strălucitor al mării, parfumat de silabele numelui său ca de o respirație secretă, Lisabona, de tonalitatea numelui Lucreciei. Dar este nevoie să ne lepădăm până și de nume, susținea Biralbo, fiindcă și în ele sălășluiește o posibilitate de memorie, și trebuie să abandonăm memoria cu totul pentru a putea trăi, spunea, pentru a ieși în stradă și a ne îndrepta spre o cafea ca și cum am fi fost cu adevărat vii”.

De o mare expresivitate sunt tablourile pe care Molina le face barurilor: „Floro Bloom goji scrumiera... și gustă din paharul cu whisky. - Asta-i necazul cu barurile care funcționează multă vreme. Se umplu de fantome. Una iese și alta intră. Suflete din Purgatoriu. - Bău mai departe, ridicându-și paharul la nivelul steagului republicii. - Ectoplasme de oameni”. Cu aceeași notă de umor fin tratează Molina înclinația pentru băutura a lui Biralbo. Același Floro Bloom îi face o vizită acasă eroului nostru. Acesta deschide ușa și-l invită pe musafir

«Numele ca și muzica... instituie prezentul fără alte arme decât misterul și sonoritatea... Dar este nevoie să ne lepădăm până și de nume..., fiindcă și în ele sălășluiește o posibilitate de memorie, și trebuie să abandonăm memoria cu totul pentru a putea trăi».

alb traversat de numele unui singur oraș, Lisabona, de datele și locurile în care a făcut înregistrări de discuri. ...Aproape un an a locuit la Copenhaga. Aici a fost înregistrat primul lui disc cu Billy Swann; pe el nu figurau melodiile „Burma” și „Lisabona”. După ce a călătorit sporadic prin Germania și Suedia, cvartetul lui Billy Swann, incluzându-l pe cel care încă nu se numea Giacomo Dolphin, a cântat în diferite localuri din New York pe la mijlocul anului 1984. Grație unui anunț dintr-o revistă, găsită printre hârtiile lui Biralbo, am aflat că în vara aceluiași an, trio-ul lui Giacomo Dolphin - dar acest nume încă nu figura în pașaportul lui - cânta în mod regulat în diferite localuri din Quebec...» etc. etc. Menționarea peregrinărilor are o dublă semnificație: ele trimit atât spre existența vagantă a muzicienilor, interpreții de jazz nefăcând excepție de la regulă, cât și la răspândirea în lume a acestui popular gen muzical.

Relațiile povestitorului cu Biralbo sunt de o natură dintre cele mai inocente: „Prietenia noastră a fost discontinuă și nocturnă, bazată mai mult pe similitudinea preferințelor alcoo-

să între: „În vreme ce înaintam pe hol, Floro Bloom ridică solemn în mâini o sticlă de whisky irlandez, imitând în același timp sunele clopotului. - Hoc est enim corpus meum - zise, pe când umplea paharele. - Hic est enim calix sanguis mei. Malt pur, Biralbo, adus de curând din bătrâna Irlandă”.

Deseri, Molina reușește formulări memorabile prin adevărul cuprins și surprins în foarte puține cuvinte: „Fața cuiva este o profeție care totdeauna se împlinește”. Sau „Un oraș se uită mai repede decât o figură umană”. Ori „Nimeni nu poate fi sublim tot timpul și să trăiască numai din muzică”.

Billy Swann - partenerul lui Biralbo - obișnuia să spună că „ceea ce importă în muzică nu este măiestria ci rezonanța: într-un spațiu gol, într-un local plin de voci și de fum, în sufletul cuiva”. Nu altfel se poate spune despre excelentul roman **Iarna la Lisabona**.

Mulțumim Centrului Cultural Cervantes pentru bunăvoința cu care sprijină rubrica noastră, prin cărțile oferite spre recenzare.

ALEGERI LA UNIUNEA SCRITORILOR

CONDUCEREA OPERATIVĂ A UNIUNII SCRITORILOR

Președinte - LAURENȚIU ULICI
Vicepreședinte - EUGEN URICARU
Secretar - BALOGH JOZSEF

COMITETUL DIRECTOR

LAURENȚIU ULICI
NICOLAE PRELIPCEANU
GALFALVI ZSOLT
MIHAI SIN
GABRIEL DIMISIANU
EUGEN NEGRICI
GEORGE BĂLĂIȚĂ
COSTACHE OLĂREANU
MIHAI CIMPOI
LUCIAN VASILIU

COLEGIUL DE ONOARE AL UNIUNII SCRITORILOR

Al. Paleologu
Ana Blandiana
Octavian Paler
Șt. Augustin Doinaș
Doina Cetea
Mihai Șora
Alexandru Zub
Horia Zilieru
Nicolae Manolescu
Aurel Rău

CONSILIUL UNIUNII SCRITORILOR

- ales în martie 1997 -

București

poezie

Cezar Baltag
Ana Blandiana
Traian T. Coșovei
Grișa Gherghei
Bogdan Ghiu
Nicolae Prelipceanu
Liviu Ioan Stoiciu

proză

George Bălăiță
Alecă Ivan Ghilia
Fănuș Neagu
Costache Olăreanu
Răzvan Petrescu
Marius Tupan

critică

Dan Cristea
Gabriel Dimisianu
Eugen Negrici
Zigu Ornea
Alex. Ștefănescu
Laurențiu Ulici

dramaturgie

Iosif Naghiu
Dan Tărchilă

copii și tineret

Ion Hobana
Mircea Sântimbreanu

traduceri

Aurel Buiciuc
Micaela Ghițescu
Andrei Ionescu
Radu Lupan

Arad

Gheorghe Schwartz

Brașov

Eduard Huidan

Chișinău

Mihai Cimpoi

Cluj

Doina Cetea
Petru Poantă
Adrian Popescu
Aurel Rău
Szilagy Istvan

Constanța

Nicolae Moțoc

Craiova

Marius Ghica

Iași

Ioan Holban
Cassian Maria Spiridon
Lucian Vasiliu
Horia Zilieru

Timișoara

Lucian Alexiu
Slavomir Gvozdenovic
Mircea Mihăieș
Marian Odangiu

Mureș

Galfalvy Gyorgy
Mihai Sin

Sibiu

Iustin Panța

Minorități

Galfalvi Zsolt
Dagmar Maria Anoka

SECRETARII FILIALELOR UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMANIA

București - Iosif Naghiu
Arad - Vasile Dan
Brașov - Ion Topolog
Chișinău - Leo Butnaru
Cluj - Liviu Petrescu
Constanța - Constantin Novac
Craiova - Gabriel Chifu
Iași - Mihai Ursachi
Timișoara - Cornel Ungureanu
Tg. Mureș - Cornel Moraru
- Kovacs Andras
Sibiu - Ion Mircea

